

శ్రీ రస్తు.

శ శిరే ఖాపరిణయము.

అ ప్ప ప్ప క వి ప్ర ణీ త ము,

❦

చె న్న పు రి:

వావిళ్ళ. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారిచే

— బ్ర క టి త ము.

1928

All Rights Reserved.

లే. వసుధ రత్నాకరం బసువంశజలధి, కరయ రాకానుధాకరుఁ డతఁ డటంచుఁ
గవులు వినులించఁగాఁ జాల ఘనత కెక్కె, రాజితంబుగ సంజీవరాజఘనుఁడు. 14

సీ. అతనికమాజాతు లవనిభృద్దైర్యాత్తు లతులిత ప్రథ మోము లలరువారు

రాజవశంకరలేజాలు నలరారు మంజులభాషణుల్ మానధనులు
బంధుజనాహ్లాదసింధుసమీచీనవిమలవాక్యస్ఫూర్తి వెలయువారు
ఏకపత్నీవ్రతం దేప్రాద్దు వదలక సన్మార్గవృత్తిచే నల్లువారు

లే. చెలఁగి నుజనులసౌఖ్యమె నేయువారు, భూమి నన్యతంబుఁ బలుకని బుద్ధియుఁ తులు
రమ్యమలి యగుహాన్నూరరాజకవియు, నతనితమ్ముఁడు నారాయణాఖ్యకవియు. 15

క. హాన్నూరరాజు వసుధలా, సన్నులి కెక్కినఘనుండు సంస్థానముల్
బన్నుగఁ దెచ్చినబహుమతు, లెన్నెన్నోగలవు వాని నెన్నఁగ వశమే? 16

క. సత్యపథంబును వదలం, డత్యుత్తముఁ డనుచు మెచ్చి యామోదమతోఁ
బ్రత్యక్షంబుగ మారుతి, యత్యంత ప్రీయంబుతోడ నతనింబ్రోచున్. 17

వ. అట్టి యాంజనేయప్రభావంబునం జేసి. 18

సీ. అతివచక్కింపురు లొప్ప నాశుకవిత్వంబుఁ జెలఁగి వాక్పటిమతోఁ జెప్ప నతఁడు
నవరసాలంకారనైపుణ్యమున మించి నకలప్రబంధమల్ నలుపు నతఁడు
అధికు నధముఁ జేయ నధము నధికుఁ జేయ ఘనమైనవ కౌశుద్ధి గలుగు నతఁడు
అతిభీషణాకార మమరి యెల్లప్పుడు నల్లిగంభీరుండై యలరు నతఁడు

లే. విశదకరుణాకటాక్షసువీక్షణుండు, భట్టుమూర్తికి నరి యనఁ బరగునతఁడు
బలుకువలెనఁ జెక్కెల్లాలుకునతఁడు, నుతులు నలుపురతోనుండె నుభయముగనుచు.

లే. అతనితమ్ముఁడు మలివంతుఁ డమితయశుఁడు, కావ్యనాటకాలంకారకవిసేద్యు
డతులితామె దుఁడాశని కరయనుతులా, నలునముద్రంబులనొప్పి వెలయుచుండు.

లే. ఆంజనేయుఁడు వీరహస్తాత్మ వఱియు, హనుమదాసును దత్తప్ప యనుమడియ
జనకుఁ న్యోన్యసఖ్యోకామతులా, కీర్తి గాంచిరి యోగ్యసత్కర్త లనఁగ. 21

సీ. ఇలలోన నాంజనేయలవాచకస్ఫూర్తి మఁజాఁస్సరణితో మధుర మగుచు
నేయేరసంబున కేరాగ మొప్పిన నారాగమున రసం బమరఁ జదివి
యాలంకించినవారి నానందవార్ధిలో మగ్నులఁ గావించి మరులగొల్పు
బంధుజనాభి నాభరణభూషణులనఁ గన్నాతుగా నొప్పి ఘనతకెక్కె

లే. నతనికృతంబు వర్ణింప నగణితంబు, నతనివరకారవం దెన్న నగణితంబు
నతనికీర్తిని వర్ణింప నగణితంబు, నతనిఘనమగు శేషుషి యగణితంబు. 22

వ. అని వఱియును. 23

- క. వీరహనుమప్ప మిక్కిలి, చారుతరం బైనమూర్తి సాహితీయందున్
నేరుపు గలిగియు సంస్కృత, సారాంశము లెఱిగి యితఁడు నన్ను తిక్కెక్కెన్. 24
- లే. హనుమదాసన వివరింప నాంధ్రమునను, జేరిగి కృతినెప్ప నాకడే చెప్పవలయు
నితరకవులను హృదయమం దెంచనేల, ననుచు జనములు వినులెంప నతఁడు చెలంగె.
- క. దత్తప్పవిధముఁ జెప్పెన, నుత్తముఁ దలయుక్తివరుఁడు నుర్వీస్థలిలా
హత్తిసేతిస్ఫురణన్, బొత్తిగ నరయంగ విడురుఁ బోలినఘనుఁడె. 26
- ప. అని వెండియు. 27
- లే. హనుమదాఖ్యు గర్భశుభాభీచంద్రు, లవని నుబ్బన్న రామరా జనెడనుతులు
రామరాజు భగీరథరాజుఁ బోలి, తీర్థకాండెఁ గొనితెచ్చి వార్తకెక్కె. 28
- క. వరనాటకకావ్యంబులఁ, బరమాలంకారములను బండితుఁ డనుచున్
నరసులు నన్నుతినేయఁగఁ, జిరతర మగుకీర్తిఁ గాంచి చెలగుచు నుండెన్. 29
- ప. తదనంతరంబ. 30
- లే. అగ్రజం దైనయాంజనేయఖ్యుకవికి, భార్య లిరువురు పతిభక్తిఁ బ్రబలి రందు
నగ్రభార్యతమాచారు లబ్బమిత్తు, పేరుతావారినామము లేరుకొందు. 31
- క. చాయన్న వసుధలోపల, మాయన్నలలోన పేటి మానధనం దా
చాయన్న చదువ వినియెడి, ధీయుతు లానందవార్ధిఁ జేలుట యరుదే. 32
- లే. ఇతనితమ్ముఁడు చెన్నప్ప యింపుగులుక, జనులు వినులెంప నజ్ఞనసంగుఁ డగుచు
సతిసుతులతోడ వేడ్కతో జగతియందుఁ, బరిగి గురుపూజ నేయు నదృక్కి గలిగి.
- లే. ఆంజనేయునిరెండవయాలు సుదలి, భాసురాంగి సరోరుహపత్రనేత్రి
శ్రీరమాదేవినను యని చెలులువొగడఁ, జెలంగు ముఖజితశశిబింబ శేషమాంబ. 34
- లే. అట్టిశేషాంబగర్భశుభాభీచంద్రు, లప్పసామియు నప్పప్ప యొప్పుమిగుల
దారపుత్రాదులం గూడి ధరణీయందుఁ, బరమసంతోషయుక్తు లై ప్రబలి రందు. 35
- క. అప్పప్ప యీప్ర బంధముఁ, జెప్పెద నని పూని వేడ్కఁ జెప్పెను దీనన్
దవ్వలుగల్గినఁ దీర్పుచు, నొప్పుగ సరిచేయరయ్య యోబుధులారా. 36
- ప. ఇట్లుశాంధ్రగీర్వాణనాటకాలంకారాది ప్రావీణ్యధురీణివిముఖపరగారవిందమతరందా
స్వాదసేందిదిరాయమానహృదయుండును, క్షాసురాశీర్వాదామోదసుశీలవర్తనం
డును, ననవరతపుత్ర మిత్ర సహాయసంపన్నుండును నేగరాతం దత్త్యంతసంతసంబునం
బొదలుచుండ నొక్కరాతిరాత్రియందు. 37
- లే. హాటకపద్మరాగాదుల విలసిల్లు డంబుమీఱినకీరీంబువాఁడు
మణిమయం బైనట్టిమకరఖండలరుచిప్రామిన భాసిల్లు మోమువాఁడు

- మహానీయకాస్తుభమణికాంతు లంకట రాజించు కంఠహారంబువాఁడు
 చూడ్కికి మిఱుమిట్లు సొనిపెడువరసీలకంఠరోజ్జ్వలచారుకాంతివాఁడు
 తే. కనకచేలంబుఁ గట్టినకానువాఁడు, మొలకనపులు మోముపైఁ జీలుతువాఁడు
 చాలఁ గృపగల్గి లోకంబు లేలువాఁడు, స్వప్నమునవచ్చి యెదుర సాక్షాత్కరించె.
 ప. ఇట్లు ప్రసన్నుండయి మదంకితంబుగా నొక్కప్రబంధం బొనరింపు మనిన విని
 సంతోషసాగరంబునం దేలి యప్పుడు. 39

షష్ఠ్యంతములు.

- క. పూతనప్రాణవిఘాతుకు, మాతకు సంతోష మొనఁగు మహానీయునకుఁ
 జాతభవపాశహరునకు, భూతదయామానసునకు బుధవినుతునకుఁ. 40
- క. దేవశివరతనయునకును, భావజజనకునకు భక్తమందారునకుఁ
 పావనపదయంగభునకుఁ, గోవర్ధనభారవహనగోపాలునకున్. 41
- క. సరసిరుహలాఽనునకుఁ, శరణాగతపాపకునకు జగతీశునకుఁ
 పురుహూతాదివినుతునకు, వరిణయశేఖీనిదవరిపూర్ణునకున్. 42
- క. అర్జునరథసారథికిఁ, దుర్జయఖిలదనుజవరులఁ ద్రుంబివహరికిఁ
 నిర్జరపూజితమూర్తికి, నర్జునతరుమూలహలికి నాగమనుఁగిన్. 43
- క. నరకాసురభంజనునకు, మురదానవమర్దనునకు మునివంద్యునకుఁ
 సరసిజభవనన్నతునకు, కరిమొర విని మకరిఁ ద్రుండుకరుణానిధిన్. 44
- క. శ్రీసత్యారుక్మిణులతో, రాసక్రీడలను నలుపురాజాన్యునకుఁ
 వాసాన్యులను నెపుడును, దాసీదాసులను బ్రోచు ధన్యాత్మునకున్. 45
- ప. అంకితంబుగా నాయొనర్పంబునిన శశిశేఖాపరిణయం బనుమహాప్రబంధంబున
 కుం గథాకమం బెట్లు లనిన. 46

ప్రథమాశ్వాసము.

కథాప్రారంభము.

- క. వినుసౌధకేతనావళి, జనితం బగువాతహరిని జంచల మగుచున్
 దినమున్ దినమణిహయములు, ఘనభీరిం జెందునట్టి గజపుర మమరున్. 47
- లే. ఆపురం బేలుజనపతి యబ్బవెని, వంశపరిపాలనప్రకవర్తనండు
 దక్షతనుబ్రోచు బ్రజల బారిత్యుండు, గణులికెక్కినపేరోలగముననుండి. 48
- వ. ఇతిహాసశ్రవణకుతూహలం దైవైశంపాయనమహామునిం జూచి యిట్టనియె. 49
- క. శశికులుండభిమన్యునకున్, శశిరేఖను బెండ్లిచేసి జలజాతౌదత్
 వసుధను దా రెటుమెలంగిరా, విశదంబుగఁ దేటపఱువ వినియెద ననఘ! 50
- వ. అని యడిగినజనమేజయునకు వైశంపాయనుం డిట్టనియె. 51
- క. ఖ్యాతిగల శౌనకాదులు, ప్రీతిగ వరనూతు నడుగఁ బెంపలరంగా
 నాకఁడు నెప్పిన సత్కథ, చేతోమోదంబు గాఁగఁ జెప్పెద నీకున్. 52
- సీ. గోపురం బటుచూచి యాపురంబునఁ గల్గు గోపురంబుల ముద్దు గొనఁగఁ దలఁచుఁ
 గోటకొమ్మలు సప్తఘోటకంబులఁ దాఁకుఁ దద్రత్నరుచి భానుఁదారసింధి
 వైడూర్యతోరణావళులతో నలరారి చూడవేడుక యైనమేడ లమరు
 నిందురత్నప్రభాసందీపితంబుగా నందమై విలసిల్లుచుందిరములు
- లే. నవ్వనుణికాంతులను నొప్పునాట్యకాల, లమరుఁ గర్పురవేను లాయాస్థలంబు
 దీధిదిద్వారమాక్షికతోరణంబు, భూమిరత్నంబు ద్వారకాపురవరంబు. 53
- క. ఆవ్వరియువ్వరిగలవై, నెవ్వడు నుయ్యాలలూఁగునింతులు శశినిన్
 జొప్పడఁ గరములఁ బట్టుచుఁ, జప్పట లిడ నుధయుఁ దొరఁగి సౌధము లయ్యెన్.
- క. అచ్చట మేడలలోపల, నచ్చరగం డ్లాడుచెలులయందము చూడన్
 ముచ్చటమీఱుగ నాపురి, లచ్చియు వసియించు వేడ్క గమణీయముగాన్. 55
- కా. నీలాశ్రంబులఁ గాంచి పొంగుచు గజానీకంబుగా సేంచుచున్
 వాలాయంబునఁ దాఁకఁ బూని వరుసన్ వాలంబు లల్లార్చుచున్
 గాలన్ నేలను జీరి దంతముల నాకాశంబునం గ్రుమ్ముకాం
 డ్లాటాకించి నురావగాఙ్గముల వీరకన్ బీకు మల్లేభమున్. 56
- సీ. పాంసకాలము గప్పి పవమానవేగంబు మంద మాయె నటంచు మదిఁ దలంచు
 సింధుదేశపుల సైంధవగమనంబు సాధారణం బంచు సరటగొనపు

హరిణప్రయాణంబు లాలోకమునఁ జేసి నేర్పుకొమ్మని తమనేర్పుఁ జూపు
• మహి మనోవేగంబు మాకుఁ జెల్లు నటంచు జలధి దాటెనమంచుఁ జౌకళించుఁ
లే. గనకమణికాంతులను మించుకల్లెములను, మోము లెత్తుడు వచుడు మోదమలరఁ
బుచ్చములు మీఁదికెత్తుచుఁ బోగరు మీఱి, కోటలనుదాటు నాపురిఘోటకములు.

క. చతురాగమముల నీగిన, చతురాయ్య నిరాకరించు సరసమసేవ
క్షీతి పట్టాశ్రుధురీణులు, నతులితవ్రతసాహసేంద్ర లవనిసురేంద్రుల్. 58

క. లేజోమదమున మించియు, రాజితరణరంగభూమి రామునిమాడ్కి
జేజేలు నులింపఁగఁ బర, రాజుల మర్దింతు రెలమి రాజతనూజుల్. 59

క. తొమ్మిదినిధుల దొరకిన, యెమ్మెలు గలరాజరాజు నెంచక మహి
నమ్మద మంచుడు రత్నము, లమ్ముడు రావీటివణిజు లనవరతంబుల్. 60

క. హరిభక్తియె యెల్లవృద్ధు, గిరిగొనఁగా నల్పుచుండి కృష్ణితో నెపుడు
సురుచిరధనధాన్యంబులఁ, బరితోషితు లెల్ల పాదభవు లవ్వరిల్. 61

క. భూయంగము ముడిపడఁగా, నాయుధములు చేతఁ బూని యతిభీకరులై
వేయంగజంబులబలిమి, గాముము విలసిల్ల సుంద్ర ఘనభటు లచటల్. 62

సీ. పరిమళయుక్తనూ సరసిజంబులు లేవె సరసులకే కదా సరసిజములు
పల్లవాధరి మంచి మల్లెపూ లున్నవే పల్లవాగ్రణుల కామల్లెపూలు
భువనమోహిని మంచుకువలయంబులు లేవె యవి రాజులకుఁ చూడ నందగించు
కరిగజగామిని యరవిందములు లేవె యరవిందములు నుండు నతనిచేత

లే. ఘనసుమంబులు గలవటే కంబుకంఠి, చిరతరంబుగ నున్న వాచెరువు కేగు
మనుచు విటులతో చాతుర్వ మలరఁ బలికె, పువ్వులమ్ముడు రవ్వీటిపువ్వుఁబోండ్లు. 63

వ. మఱియు నప్పట్టణంబు రాజవిరాజితంబు కావున సత్సంధంబును, ద్విజరాజభాసు
రంబు గావున నుద్యానవనంబును, భుజంగసంచారితంబు గావున భోగవత్పురం
బును, జాంబూనదభ్రాషితంబు గావున జంబూద్వీపంబును, నవరత్నదీపితంబు
గావున రోహిణాచలంబును, విబుధనివాసంబు గావున నాకలోకంబును, ధనవిశేషం
బుగలది కావున లంకాపట్టణంబును, దివ్యభూతాశవంశంబుగావున నందనవనం
బును శ్రీరామప్రకాశమానంబు గాన నయోధ్యాపురంబును బోలె నొప్పుచుండి
మఱియును. 64

సీ. ఆపురిసౌధాళికాగ్రభాగంబుట రెంటు ద్రాపుడు దిండిరీతు లరసి
వరమభయంబుతోఁ బాకారి గజరాజు పరువిడఁగాఁ గాంచి వద్దముఖులు
దరహాసఁమొదవంగఁ బరిహాస మొనరింపఁ బురుహూతుఁ డాలించి పురముఁ గాంచి
యెంతదిక్రము చూడ నీపురం బని మెచ్చి నఁసిజాక్షులరూప మరసి యరసి

లే. నాపురంబును హసించు నీపురంబు, నమరకాంతల నిందితు రబ్బములు
నాహయంబును దోలు సీనగరహయము, లనుచునినులించియుద్ధుఁ డానందమోదు.

ఉ. ఆపుట భేదనంబు ననిశంబును బ్రోచు దయాంతరంగుని
దీపితలేజుని హరిని దీనదయాళుని దేవదేవుని
గోపికలొలు నద్యుతుని గోగణపాలుని వాసుదేవుని
భూవతు లాపులు న్దునులు భూసురులాదిగఁ గొల్పుచుండఁగన్.

66

క. కొంతకడ వుండి పిమ్మట, కంతునిగన్నట్టిసలిని గనుఁగొను వేడ్క
సంతన మలరఁగ మాధవుఁ, డంతకపురభూమిఁ జేర నరిగిన నపుడున్.

67

క. వాకిటఁ గావలివారలు, ప్రాకటముగ ముందు నడువ ఫణిహరకులున్
బోకఁగ నిరుపార్వ్యంబుల, లోకేశ్వర గరుడగమన లోలాత్త హరి.

68

వ. అని యనేకప్రకారంబులఁ బ్రస్తుతించుజనంబులనునంబు లలర బహుకరింపుడు
డెట్టనిరండుద్వారంబులుం గడచి పద్మరాగస్థితసౌపానంబులు వేగఁ బ్రాకుచు
మహారజితసౌధాంతరంబునకుం జని రుక్మిణీదీపితల్పంబున శయనించి యచ్చటనున్న
సఖీజనంబులం బనిది రలిక్రిడావినోదంబులఁ గొంతకడ వుండి వెండియు నాస్థా
నంబునకుం జని రాజకార్యనిర్వాహకుం డగుచు దుత్తజననిగ్రహంబునుం జేయు
చుండె.

69

సీ. ఆమహాపురుషున కగ్రజం దైవట్టి బలరామునకు ధర్మపత్నియైన
కమలాక్షి రేవతిగర్భచాసమునందు జన్మించె నొకబాల జలధియందు
నిందిర యేచాయ నందమై జన్మించె నాలీల వేడ్కతో నవనియందు
శంబరాంతకు నవ్యుర మరఁ బొగడొంది బంగారుబొమ్మ నారంగుకెక్కి

లే. ముదిత తలిదండ్రీ కల్లారుముద్దుగాను, మఱియుఁ బిరతల్లిగారికి మరుత గలుగ
సారెసారెకుఁ బినతండ్రీ సంతసిల్ల, మాటలాడును శశిరేఖ మధుర మునవ.

70

పంచచామరము. సరోజపత్ర నేత్రిరూపసంపదల్ నులింపఁగా
ధరాధరుండు నేరఁడందుఁ దత్సఖీజనంబులున్
బరాకు చెప్పచుండఁ గాను బాల స్త్రీజనాభికిన్
వరాసురాగ మొప్పుజేసి వాసికెక్కుచుండఁగాన్.

71

సీ. చంచరికచ్చాయమించు నాసతికురుల్విధురీతి ముఖకాంతి వెలయుచుడు
నాస చంపకసుమనాకారమున మించు దాడిమబీజము ల్లంతకజ్జి
బింబోష్ఠిబాహువుల్ బినసాళములఁ బోలు వృత్తకుచులు లాబిత్రరిని
హరినదాకృతిఁ గాంచు హరిణాక్షిమధ్యంబు సరసిజాక్షిపిఱుందు నైకతంబు

లే. నతివయూరులు రంభల నతిశయిల్లు, కాహళులఁగేరు జంఘలు కమలములను

- పాదయుగములు నిరసించి వా దొనర్చు, జవ్వనంబున శశిరేఖ నివ్వటిల్ల. 72
- ద. మఱియు నబ్బలికారత్నంబు సఖిజనంబులతో వినోదంబుగా నాడుచు హంసలకుఁ
దనగమనవిలాసంబు నేర్పుచు మహాసంతోషంబునం బొదలుచు దినదిన ప్రవర్ధమాన
యై బెరుగుచున్న సమయంబున. 73
- లే. దేవకీదేవి యొకనాఁడు దివ్యమైన, భవనమున నుండి కోడండ్లు బలిసి కొలువ
సంతసంబున నుండెడుసమయమునను, ముచ్చటలరంగ శశిరేఖ వచ్చి నిలిచె. 74
- సీ ఆశేఖ దేవకీ యత్యంతముదముతో మనుచురాలిని గాంచి మమతమించి
తల్లిరా రమ్మని తనచేత గడియించి తొడలయం దిడికొని నిడుదలైన
కురులు దువ్వుచు గొప్పకొప్పిడి వేడ్కతో ముద్దాడుచున్నంత మునలి హరియుఁ
జనుటెంచి భక్తితో జనసికి మ్రొక్కినఁ గొడుకుల దీవించి కోర్కె మించి
లే. తనమనోభక్తి మెఱిగింపఁ దలంచి రావ, కృష్ణుని జూచి తనకోర్కె శ్రేష్ఠవారు
చున్నదని మీకు వినుపింతు శుభమైర్ప, దేవసుతులార యని దేవి పలికె నపుడు.
- క. బాలామణి శశిరేఖను, బాలుం దభిషన్యఁ డింద్రపూత్రు న కలమిక్
మేలమునఁ బెండినేయుం, దీశాగున జాగునేయ నేలా మేలా. 76
- క. అనిన విని రామకృష్ణులు, మునుకొని సీయాళ్ల మాకు ముఖ్యం బనుచున్
వినయవిచారము లొప్పంగ, జనని స్వీడ్కొనుచుఁ జిరిరి సంతోషముతోన్. 77
- వ. అని చెప్పి వైశంపాయనండు జనమేజయన కిట్లనియె. 78
- కా. ఇంద్రగ్రావదితోన్న తామితమణిహేరాశసౌపానభా
కృంద్రప్రస్తరవేదికానికరమై సౌభాగ్యభాగోన్నమ
తాంద్రద్యోతితకేతనాంబరమరుత్నంపీడితాంభోద మై
యంద్రప్రస్థపురంబు భాసిలె మహాహేమోజ్జ్వలాగార మై. 79
- లే. ఆపురంబునఁ బాండవు లేపు రరిగి, సంతసంబున నుండెడిసమయమునను
బరమసాహసుఁ డైనట్టిపార్థుఁజూచి, భద్రమలేఖయ న సుభద్రప్రేమ. 80
- మ. కరము ల్లాడ్చి మహాత్మ నామనవి మీకర్ణద్వయిం జేర్పు మీ
చరణాబ్జంబులచేతఁ జేరి వరుసన్ పల్కాసము ల్లాల్పితిన్
పరిణామంబున నన్నుఁ బంపు గురుని నృద్ధాక్షి యాత్మల్లినిన్
సరసాగ్రేసరుతా మదగ్రణుల నే సంతోషి నై చూచెదన్. 81
- క. సలికొర్కలు కడలేర్పను, పలియే మఱి లోకమందుఁ బరికింపంగా
మఱిఁ దలంచి నన్నుఁ బంపిన, నతులితు లగువారిఁ జూచి యలివేగముగాన్. 82
- క. వత్తు నని విన్నవించినఁ, జిత్రము రంజిల్లఁ బొండుసింహండు సలికెన్
వాత్తుకొని రథమునం దిడి, యుత్తము లగువారివెంట నురికిఁ బనికెన్. 83

క. చనిచని సుభద్ర చూచెన్, వననిధిమధ్యంబునందుఁ బరగెడుదానిన్
వనమాల నమరునగరముఁ, గనుఁగొని మత్తేభయాన కరములు మొగిచెన్. 84

ప. ఇవ్విధంబునఁ బురలక్ష్మీకి ముకుళితకరాంబుజమై తదనంతరంబునఁ బురప్రవేశంబుఁ
జేయఁచున్న సమయంబున సుభద్రాగమనంబు విని తత్పురీజనంబు లెదురువచ్చి తో
డొని పోవ నంతఃపురంబునకుం జని తనరాక తెదురుచూచుచున్న జననీజనకులకు
మ్రొక్కి తదగ్రహ లగురామకృష్ణులకుం బ్రణమిల్లి వారివలనన్ దీక్షనలఁ గైకొ
నుచుఁ దనకుమారు నభిమన్యుని వారిపాదంబులకు మ్రొక్కించుచున్న సమయంబున.

క. చందురునిఁ బోలుముఖుడని, కందర్పుని నిందనేయు కరచరణాంగం
బందందఁ జూచి మెచ్చుచు, నిందీవరనేత్ర లెల్ల రెంచిరి మదిలోన్. 86

తే. ఎన్ని నోములు నోచెనో యీసుభద్ర, తీర్థయాత్రలు యెన్నెన్ని తిరిగినదియొ
వరుపుణ్యాత్మరాలవ్వు పార్థువల్చి, యిట్టితనయునిఁ గని పెంచె సింపుగులుక. 87

క. అని యింతలు కొనియాడఁగఁ, దనతనయఁడు ముద్దునేయఁ దనపుట్టింట్
జననీజనకులఁ గొల్పుచు, మన మలర సుభద్ర కొన్నిమాసము లుండెన్. 88

సీ. అంతట నొక్కనాఁ డరవిందలోచనం డంతఃపురంబులో నంద మలర
నీలాంబరుఁడు తాను నిజపీఠములమీఁద వసించి యుండఁగా వారికడకు
జననియు జనకుండుఁ జనుదేరఁగాఁ జూచి ఓగ్గున లేచి యాదేవనిధులు
సాష్టాంగ మొనరించి సప్తీతములమీఁద నుంచినశతుల దీవించి రపుడు
తే. మాటలాడుచు సంతప్తమానసములఁ, జెలఁగుచున్నట్టి భ్రాతలఁ జేరి తాను
గరుతరంబుగఁ బీటపైఁ గూర్చుండె, భాసురాకారగుణభద్ర యీసుభద్ర. 89

ప. అని చెప్పి వై శంపాయనండు వెండియు నిట్టనియె. 90

క. సభయు లగురాజపుత్రుల, కభయంబు లొసంగి ప్రోచునర్జునుమానుం
డిభరాడ్రీపునిక్రముఁ డా, యభిమన్యునిఁ బోలవీరు లవనిం గలరే. 91

తే. ఆట్టిసౌభద్రుఁ డానేల నాడుచుండి, తల్లిదగ్గర కేలేర ధర్మరతుండు
కృష్ణుఁ డప్పుడు సౌభద్రుఁ గృపను జూచి, కరము చేజేతఁ గీలించి కాంగలించి.

తే. శిరముమూర్చొని ముద్దాడి శ్రీధరుండు, తొడలపైఁజేర్చి చుంచుదా మవ్వచున్న
సమయమన వచ్చి శశిరేఖ సంతసమున, సుందరాకారు నభిమన్యుఁ జూచియపుడు.

క. పినతండ్రి నేయుమాలిమి, ఘనమై విలసిల్లుకతన. గ్రమ్మన దాసున్
జనుడెంచి కృష్ణులొడవై, వనితామణి యిందురేఖ పసియించుటయన్. 94

క. అభిమన్యుండు శశిమఖి వా, రుభయులు నిరలొడలయందు నుండఁగనినయా
సఖికులపుణ్యము లురగుల, ప్రభునకు వశమగునె పొగడఁ బారిపసాధా. 95

- వ. ఇ ట్టున్న సమయంబున. 96
- క. ముద్దులు గుల్కెడునల్లుని, నద్దంబులఁ గేరుచెట్టు లమరినపుత్రిక
బద్ధికగలదంపతు లని, తద్దయఁ ముదమంది హరియఁ దాలంకునితోక. 97
- చ. మనశశిరేఖ కర్ణునుమారునకు న్నది నెంచి చూడఁగా
ననవిలుకానికిఁ రతిః నశ్యముగా నొనఁగూర్చినట్లు నా
వనజభవుండు గూర్చి నింక వాసరము ల్దడవంగ నొప్ప దీ
జనములు సంకసిల్లఁగను జయ్యనఁ బెడిలి నేయు మగ్రజా. 98
- ప. అనిన విని యప్పడు. 99
- ఉ. అన్నలు మాటలాడునమయంబున లేచి సుభద్ర స్త్రీతితో
నన్నయశాలి యైనముసలాయఁ ధుఁ గన్దొని నీమఱిందీయఁ
న న్నిటఁ బంపుచుండి పరిణామము వేడి భవత్కుమారి యా
కన్నియ మత్పుత్రాగ్రణికి గారుణికోత్తమ పెండ్లి నేయఁచే. 100
- వ. అని పార్థుడు మీతో విన్నవింపు మటంచుఁ జెప్పెనని సుభద్ర పెండ్లియఁ. 101
- క. అన్నా చిన్నకొమరితఁ, బన్నుగ నానుతన కిచ్చి బహుమోదముతో
సెన్నఁడు పెండ్లి యొనర్తువా, వెన్నఁడు వినఁ జెప్ప మనిన వికవిక నగుచుక. 102
- క. అమ్మా యెంకటిబేలవె, కమ్మనివిలుకాసిసాటిసునుఁ డల్లునకుకొ
కొమ్మ నొనంగెన సీవుకొ, నెచ్చదిగా నుండు మమ్మ సీరజనేత్రీ. 103
- లే. అనిన సంతోషమంది యయ్యంబుజాతీ, అన్న యీమాట నిజ మని హస్తమండు
హస్తమిడుమన్న బలదేవుఁ దాసుభద్ర, పాణితలమునఁ గరమిడి పలికె మఱియఁ. 104
- లే. మగువ సీప్రాణవిభుఁ డైనమధువసుతుని, వియ్యమునకంటె మా కింక వేతీ కలదె
తరుణి నీ వింతగా దీనిఁ దరుచనేల, విశదముగ సేపు పార్థతో విన్నవింపు. 105
- వ. అనిన నప్పడు. 106
- క. రేవతిపతిమాటలు విని, భావం బలరంగఁ బార్థవత్నియఁ మఱియఁకొ
దేవసుతుఁ డగ్రజం గని, సీవచనమె పరము సాకు నిర్మలచరితా. 107
- వ. అని యిష్టిధంబున సుభద్రాదేవి జననీజనకులు మన్నన గావింప నహోదరులు
బహూకరింపఁ బరమామోదంబున వర్తించుసమయంబునం దొక్కనాఁడు. 108
- లే. దివిజరాచూలిపత్ని కి దివ్యమైవ, వజ్రమా క్తిభూషణవస్త్రములను
దాసదానీజనంబు లాతరుణి శౌనఃగి, యబ్జహోచనుఁ డత్రింజికనిపెఁ జెలిని. 109
- క. పరువిడువాటలఁ బూనిన, యరదంబున సుతుండు దాను నతివేగముతోఁ
గరిరాజగమన చని చని, పురుహూతనుతాడు లున్న పురముం బాచెక. 110

సీ. పుల్లాబ్జనేత్రి కత్పరముచెంతకు నేగి నగరులాపలఁ జొచ్చి నయముతోడ
 నత్త కుంతిదేవి కత్తంకభక్తితోఁ జరణాబ్జములకును సాగి మ్రొక్కి
 పాంచాలిని కేతు లంచితంబుగ మోడ్చి వారిచే దీవన ల్వరునఁ గాంచి
 పెడియొ భీభత్సుఁ డుండుగృహముఁ జేరి పరిపాదములకుఁ దా నతు లానర్పి
 లే. ద్వారపతియందు జరుగువృత్తాంత మెల్లఁ, దెలుప విని పార్థుఁ డానందజలధిఁదేలి
 నీలవస్త్రంబుదాల్చుతో నెలఁక మనకు, వియ్యమందంగఁ జేసిలే విద్రు మౌష్ఠి. 111

లే. ఆనఁచుఁ దనపత్ని బుద్ధికి నాత్మ మెచ్చి, వెలది తలదండ్రులనజూచువేడ్కఁబోయి
 మేలు చేసితి వని చాల లాలుఁడగుచు, శ్వేతవాహనుఁ డావేళఁ బ్రీతిఁ బొంది.

క. ఇంతిని దోడ్కొని ఫల్గునుఁ, దంతకసుకభీమయమన్య లాత్మజు లింతుల్
 కుంతియు నున్నెడకుం జని, సంతోషితహృదయుఁ డగుచుఁ జయ్యనఁబలికె.

క. బలరాముఁ డకనికమ్మఁడు, జలజాక్షుం డాత్మ నలరి సౌభద్రునకు
 గలకన్తని శశిరేఖకు, సలలితముగఁ బెండ్లినేయ నమయం బనుచున్. 114

క. బిసరుహలోచనయెదుఁకె, ముగలియు గోవిందుఁ డీట్లు ముద మలరంగాఁ
 బసగలుగ నాడుకొన్నా, రసదృశు లగువారిమాట లన్వృతము లగునే. 115

క. ఆనిన విని వారలందఱు, ఘనవేణి సుభద్ర సేయుకార్యము నెంతో
 పనిపడి వినుతు లానర్పరి, కనుగవ లానందబాష్పకణమలు దొరుగెన్. 116

వ. తదనంతరంబ. 117

క. అంతకసుతుఁ డనుజన్ములు, సంతనమున లేచి కొలువు సభ కేగినచోఁ
 గుంతియుఁ గోడండ్రను దా, నంకశిపురి కేగె నప్పు డవనినాథా. 118

వ. ఇవిధంబున. 119

సీ. కాంతేయు లేవరు సంతోషయత్నలై బాహుబలంబుతో నాహవమున
 శరచాపములఁ బట్టి పరరాజులను గొట్టి వారిచే నరిఁ గొంచు వసధయందు
 రాజసూయము చేసి రంజిల్లకీర్తితోఁ బాకకాననభోగపటిమ మించి
 కృతయుగధర్మంబు క్షీరితలంబున నిల్చి రాజ్యంబుఁ బాలించు రాజసుతుల
 లే. నురుచిరంబైనవిభవంబుఁ జూడలేక, శ్రోధమడయుక్తుఁ డైనదుర్యోధనుండు
 కపటఃకాదింబునను రాజ్యవపహరించి, యడవులకుఁ బంపఁ బొందవు లడవియందు.

మత్తకోకిల. ఉన్నవారని చెప్పఁగా విని యల్లవండునఁ జింత న,
 తున్నకం బగువాహనంబుల నొప్పు గొప్పరథంబువై
 దిన్నగా వసియించి సారథి లేరుఁ దోలఁగ వేగమే
 వన్నగారితురంగుఁ డేగెను బొండుపురులఁ జూడఁగాన్. 121

వ. అట్లు దా మోరరుండు దైవతవనమీవంబునకుం జని తద్వనంబున ఫలంబు లాహ

రంబులుగాఁ బుత్రమిత్ర సహోదరులతో వనవాసంబు నేయుచున్న యజాతకత్రుం
గని యుచితోపచారంబుల వారిమనంబు లలరజేయుచు ద్రుపదరాజపుత్రి యైన
ద్రౌపది నూరార్చుచుఁ గొన్నిదినంబు లూడి యొక్కనాఁడు. 122

సీ. పరమధర్మాత్మ తాపాదుపుత్రులఁ జూచి హరి యిట్లు లలియె మీ రాత్మయందు
పంకఁ గుండఁగ నేల వనవాసమయంబు గడచిర రాధ్యంబు గల్గు మీకు
దైవసహాయంబు తద్దయుఁ గల దని మఱియు సుభద్రాభీమయ్య లిట్టి
యడపుల బహుకాల మిడుమలఁ బడనేల పంపుము ద్వారకాపట్టణమున
తే. కనిన గోవిందుమాటల కలరి పార్థుఁ, డాసుభద్రను నభీమయ్య ననుభుటకు
సప్తులింగిన సారథి శౌరి చూచి, రథ్యములఁ బూర్చి వేగమె రథముఁ దెచ్చు 123

ప. అనిన విని దారుకుండు నైన్యసుగ్రీవమేనుపుష్పవహాకంబులం బూర్చి రథంబుఁ
దెచ్చినం జూచి గరుడధ్వజుండు కాంలేయగ్రజుననుకుంబు పడసి సుభద్రాభీమ
య్యల రథంబుపై వసియింప నియోగించి తానుం గూర్చుండి ద్వారకానగరంబునకుం
జని జనసిజనకు తైన దేవకీవసుదేవులకు మ్రొక్కి పాడవులు ద్వైతవనంబునం
దున్నవారని చెప్పి మఱియును. 124

క. చెల్లెలు సుభద్రాచూదయం, బుల్లసము గలుగఁ గోర్కె లానఁగుచుఁ గృష్ణం
డల్లుని లాలన నేయఁగ, నల్లులు రుజిల్లఁ జెలఁగుదుఁడిరి యచటన్. 125

క. అన్నలు వదిలెలుఁ దన్నున్, మన్నన గావింప వగపు మాని ప్రహృష్టో
త్పన్నమతి సుకయుతంబుగ, వెన్నునిలొఁబుట్టు వుండె వేమక లలరన్. 126

ప. ఇట్లున్న సమయంబున. 127

క. శక్తిరేఖి యావరంబునఁ, బసిమికి నామోద మబ్బుపగిదిఁ జెలంగెన్
శక్తి నిరసించినయాస్యం, బసియాడెడుకొను నూరు లరటులు దలఁపన్. 128

సీ. కలకంఠిశృంగారజలధిమధ్యంబునఁ గుచయంద్రాద్రిగాఁ గుమరువచి
వెలఁచివెన్నునఁ దూఁగువేడితరిత్రాటిఁ గరతలంబులఁ బట్టి కాంక్ష లూరఁ
దరచఁగా నమృతంబు కఱచుగా జన్మింప నరవిందశరుండు తా నాక్రమించి
నందులొ సగపాలు సలిప మోచిని జేర్చి నిలచినసగపాలు నేర్పు మెఱయ
తే. నంద మమరంగ తనధనువందు నిలిపి, యవనిలొఁ దీయనిలుకాఁ డనంగఁ బరగ
ననుచు మగువల్లు విరులంప నాత్మయందు, సంకసిల్లుచు నొప్పె నాదంఠిగమన.

సీ. పగడంబు వేడ్కలొ జగడంబుకొన వచ్చి కఠినమై సఖియచేకట్లఁ బడియె
నింపైనరుచికెంపు నిగ్గున సరిరాక రంగుమీఱినయంగరసున నిలిచె
బంధినచక్ర నొప్పబింబంబుఁ బరికించి తులగాక మ్రుక్కుచుఁ దొలఁగెఁ జోటు
పొంక మైనట్టియామంకెనకుసుమంబు జోడుఁ బూనఁగ లేక వాడుఁ బూసె

లే. వల్లవారులు సరిగాక చనకు లొబడె, నన్నెలాకుక యచ్చుతా గ్రజానిపుత్రి
యచ్చుత ప్రసి శశిరేఖ యుగరమునకు, నన్నియును దుబ్బరహితంబు లయ్యె నార. 130

క. అక్కలికి మొలకనవులు, చెక్కులజిగి నన్నులింప శేషునివశమా
చుక్కల నేలునఖంబులు, చక్కనిశశిరేఖ పాటిసఖులు గలరే. 131

లే. అట్టిశశిరేఖ మదముతో నైదువులకు, బనువు కంకుమ గంభంబు కుచుచుచుము
లందముగఁ దెచ్చియిచ్చినఁ గూడరదన, లంద తానందవృద్ధయారవింద లగుచు.

క. మృగనేత్రయిందురేఖకు, దగుమగఁ డభిమన్యుఁ డగుట తథ్యం బనుచున్
మగువలు పాటలు పాడఁగ, నగరాట్కుచ నవ్వుకొనుచు నామోదముతోన్. 133

సీ. అంబిపురంబులో నింతులతోఁ గూడి చదరంగ మాడెడునమయమందు
నచటికి సౌభద్రుఁ డరిగిన శశిరేఖ రెప్పువేయక వానిరీతిఁ జూచి
యాత్మలోఁ బలుమారు నతనిరూపము మెచ్చి చిత్తజుఁ బోలుమేనత్తకొడుకు
చిత్త మెట్లున్నదో బొత్తిగాఁ దెలియరా దెవరిఁ బెండ్లాడునో యింద్రపాత్రు
లే. చక్కదనమెల్ల ముల్లెగా నంతరించి, అతిశయంబుగ నిర్మించినట్టియెఱుని
మెచ్చవలె నని మదిలోన మిననేత్ర, దర్పకాకారు సౌభద్రుఁ దలఁచి మఱియు.

క. చక్కదనంబున మిక్కిలి, చుక్కలగమికాదు నలండు సురపతిసుతుఁడున్
జక్కులతేనికుమారుఁడు, చక్రరవిలుకాఁ డటంచు జను లన విందున్. 135

క. వినివిని కర్ణేంద్రియములు, ననుదిన మానందమొందె నర్జునసుతునిన్
గనుఁగొని నేత్రేంద్రియములు, ఘనమోదము నొందె ననుచుఁ గౌతుకమతి యై.

లే. మఱియు నభిమన్యుశృంగార మరసియరసి, ప్రస్తుతింపుచు మోవావిభ్రాంతినింది
తనమనంబున మగనిగాఁ దలఁచితలఁచి, యితరకోర్కెలు గోర కాఁయితి యుండె.

చ. ఇట్లున్న నమయంబున. 138

తరల. రతినిబోలినయిందురేఖను రాజమానుఁడు చూచుచున్
మరిని దిగ్భ్రమ నొంది వింతగ మారుబారికిఁ జిక్కినన్
అతిశయం బగు మోహతాపము అంతరంగము నేఁచఁగా
హితులతోఁ బ్రతిమాటలాడక యేమిచేయుగ నేరకన్. 139

సీ. ఇభరాజగమనుఁ డానభిమన్యుఁ డావేళ మాటాడుకొన్కెల్లతో నూర్పు లిడుచుఁ
బచ్చవిల్లండు తన్నుఁ బట్టి బాధింపఁగా మచ్చుఁ జల్లినరీతి మందుఁ డగుచు
బలరాముపుత్రి త న్నలరాజుకేళిలో నేలునో లేక తా నేలుకొనదొ
యేలకుండిన మారుఁ డేల వన్నననేయుఁ దుంటవి ల్లెక్కిడి వెంటఁ దగుల
లే. కనుచు మోహంపురాళిలో నతఁడుమునిఁగి, తరుణిశృంగారమాత్మలోఁదలఁచి తలఁచి
జలజలోచనుమర్దంబు దెలియ దనుచు, దొరకుమారుఁడు లేచి భ్రాఁదోట కరిగె.

వ. మఱియు నవ్యవృద్ధిఁబటయందు మనోహరంబు లైనమల్లెలు మొల్లలు జాజులు
 విరవాదివిరులు గోరంటలు దేవకాంచనకుసుమంబులు గొజ్జంగులు కేతకీదళంబులు
 చేమంతివిరువంతు లాదిగాఁగల కుసుమామోదంబులు గొని వినోదంబుగా మకరంద
 పానంబు నేయుపట్టదంబులు ఝముఝు మునిమ్రాయఁ జలించుచుండెడులతా
 కదంబంబులును, జంద్రకాంతపుమణిమయంబు లైన సోపానంబులపై మనోరంజకం
 బుగా విహరించుచక్రవాకబకక్రొంచనీతమరాళంబులు సుస్వరంబులతో నాదంబు
 లునేయ శతపత్ర సహస్ర పత్రకమలంబులతో నలంకృతంబు లైనసరోవరంబులును,
 జంబూతరువిటపంబుల నల్లుకొనిన నేలకీలతావిశేషంబులజొంపంబులక్రింద బద్ధరా
 గభగితవేదికాస్థలంబున మనోభవసాయకంబుల కులుకుచు సౌభద్రుండు వసయించి
 యుండునమయంబున.

141

క. ఆవృథు బలభద్రాక్షజ, ముప్పిరిగొను మోహ మాత్మ ముద్దుర మగుడున్
 దప్పక నభిమన్యుండు చనె, సత్పాదోటకునుఁ జేడె లంఘుఁ గొల్వన్.

142

రగడ. చనిచని చూడఁగ సహకారంబులు, కనుఁగొనఁగా బహుఖర్జురంబులు
 కంటికిఁ బ్రియ మగుకడళీతరువులు, పంటవలంతిఁ బహుభూషణ మై
 నలలిత మై తగుజంబీరంబులు, ఫలముల నెవ్వడు భాసిలు వనసలు
 మధురఫలంబుల మాకందంబులు, మది ముద మొదవెడు మాధవికరువులు
 విమలోదకముల వెలసిన సరసులు, రమణీయము లగురాజీవంబులు
 నిసుకదిన్నియల కిరవగు నేణులు, నసమబాణునకు నానందముగాఁ
 బరిమళయుత మగుబహుపుష్పంబులు, పరిపరివన్నెల పాఞ్చికములు
 గలిగినతావులఁ గాంతలు గొల్వఁగ, హరిపుత్రక పార్థాక్షజాతాక్షై
 వేడుక లలరిగ విహరింపుచుఁ దరు, నీడలు గనుఁగొని నెలకలఁ దానున్.

143

సీ. ఆనమిపంబునం దతిరమ్య మైనట్టి నైకతనలి కేఁగి సంప్రమమున
 కలకలంబునఁ బల్కుచిలుకల నటుడింది వేడ్కతోఁ గూర్చుండి వీణె లెలమిఁ
 గుచములపైఁ జేర్చి రచనగా గానంబు నేయుచు శశిరేఖ చెలులఁ జూచి
 వంచమస్వరరాగపటీను దప్పక మీరు పాడరే యనఁ జెలుల్ పాడుచుండ

లే. నావనంబున నుండినహంసములును, శారికాకీరసికములు చాలఁ బలుకఁ
 బలుకు లాలించి నఖిలచే నీలుక లన్ని, బలగములఁ జూడతోర్కతోఁ బాఱె వసికి.

క. పాఱినకీరంబులఁ గని, కూరిమి శశిరేఖచిలుక గొన్నునఁ జని తా
 నారామసీమలొపల, భూరితరం బైనజాజిహ్వాబాద వ్రాన్.

145

క. కనుఁగొని నుభద్ర సూనుండు, వినయంబున దానిఁ బిలువ విని యాశుకమున్
 ఘనుఁ డభిమన్యుం గనుఁగొని, చను వమరంగఁ జేలిమిఁదఁ జయ్యన వ్రాన్.

- లే. కరమువైద్రాలు శుకరాజుఁ గరముప్రీతి, నరవిలాసించిముదముతో శక్రపాత్రుఁ
డోశుక్తిమణి యేరాచవనిత నిన్నుఁ, బ్రేమతోఁ బెంచె జెప్పమా రామదిలుక. 148
- వ. అనిన విని.
- క. మారునిఘోటక మిట్టనుఁ, గారుణికోత్తంస వినుమ ఘనమగుమదితో
సీరికనూభవ శశిముఖ, కూరిమితో నన్నుఁ బెంచె గురుకులలకా. 149
- క. ఆరామసీమలోపల, నారామనుఁ బాసి నేను నతివేగముగా
నారామదిలుక లరయుచు, రా రానుత నిన్నుఁ జూడ రమ్యం బయ్యెన్. 150
- వ. అని.
- క. ఈలీల శుకము వలికిన, బాలం డభిమన్యుఁ డంత బహుమోదముతో
లోలాక్షిరాకఁ గోరుచు, నాలోకన నేయుచుండె నావనసీమన్. 151
- సీ. కంజాక్షు లావేళ గానంబు చాలించి విమలనైకతముపై వీణెబుంది
పాటిపోయినతమకూరిమిదిలుకల నరయంగ నేఁగిన నరసీజాక్షి
బలపుత్రి తనముద్దుదిలుక పోయినజాడఁ బోవుచు మల్లెపూఁబోదలు చూచి
జాడత్రాలతలన్ని జలజాక్షి వీక్షించి దాడిమితరువు లాతరుణి గాంచి
- లే. భూరికాఖల విలసిల్లుపొగడతరుల, గుఱ్ఱమామిడిభూజాలపజ్జ నరసి
కదళికాకరు లరయుచుఁ గలికి కూర్చి, చిలుకఁ గానక చింతించి చెలులఁ దలంచి.
- క. భామలు రా కిటు మనలిరి, కామునితురగంబు నరయఁ గనువడ దోహో
యేమని చెప్పదు నని యా, రామయం నారామసీమ రా రామకుడున్. 154
- లే. చూచె శశిరేఖసాగనువాల్యాపుదాని, శోష్ణ వైసుంచునవరంపుఁ గుప్పెదిల్లి
లాణిముత్యాలబావలీ లంసమైన, భూషణంబులు మించుపూఁబోణి నకఁడు. 155
- వ. ఇట్లు శశిరేఖం జూచి సౌభద్రుండు తనమనంబున. 156
- క. సుందరి శశిరేఖకుఁ గల, సందేహతలవెండ్రుకలకు నమమగుచందం
బంద మగుమోముఁ గడంగనఁ, గందర్పునిమేనమామగతి నలరారెన్. 157
- ఉ. చూచితి నిర్జరాంగనల సుందరి నింద్రునిరాణిఁ జూచితిన్
చూచితి నాగకన్నియల సుందరరూపవిలాసవైఖరుల్
చూచితి రోహిణిన్ రలిని జూచితి యక్షసరోరుహక్షులన్
చూచితిఁ గాని దీనిసరిసుందరరూపము లేదు వారికిన్. 158
- మ. పురుహూతోపల కాంతు లీకురులతోఁ బూర్ణేందుఁ డీమోముతో
నరజాదిల్లిషెఱుంగునెచ్చుదురుతో నట్టంబు కందోయితో
మరుచాపం బరయంగ భూయంగముతో మత్తాళి దృక్కాళితో
స్థరి గా వీచెలిసౌకుమార్య మిలలా శక్త్యంబె వర్ణింపఁగాన్. 159

- క. అబ్బబ్బ యీసఖీమణి, గుబ్బచనుద్వయము స్వర్ణకుంభంబులూ లే
కబ్బుర మగులికుచంబులూ, యబ్బిననుకుందుకములూ యరుజక్కవలూ. 160
- క. చక్కనిమా కీకహారం, బక్కజమగురత్నపదక మమరినయురము
చక్కెరదిండివజీరుని, చొక్కపుసింహాసనంబు సొబగు వహించెన్. 161
- క. నారీమణితోడ లనఁటులు, వారక నయశాలు లరయ వనికసుజంఘుల్
వారిజముఖపాదంబులు, సారసములు కాంతకాను సత్పథ మయ్యెన్. 162
- క. శశిముఖికుచభారంబున, నసియాడును గౌ నటంచు నబ్జభవుండున్
విజదమతి లోహలతికన్, బొసఁగించెనో యనఁగ నారు పొలఁతికి నొప్పెన్. 163
- వ. అని సౌభద్రుండు శశిరేఖరూపాలిశయంబుఁ గొనియాడుచున్న సమయంబున. 164
- సీ. చెలియ ధమ్మిలంబుఁ జేర్చినవిరజాజి పరిమళం బాతకం బ్రబ్ధికినఁగ
నళికంబువై దీర్ఘచైలకంబుకస్తూరి నిస్తులం బగుతావి రస్తుగురియ
నబ్బాక్షి గుబ్బల నలఁదినగందంబు గువ్వన నామోద ముప్పలిల్లి
సాంబ్రాణిధూపవాసన మించుచేలించ, లంబు కుచద్వయ లలిని జార
- లే. మరునిగజైలగుట్టంబు పరువువారు, కరణి నూపురములు గల్లుగల్లు మనఁగ
సొగసుయానంబుతో వచ్చునువలెఁ జూచి, కలకలంబునఁ బల్కె నాకలికిచిలుక. 166
- వ. ఇట్లు పలికిన విని. 166
- లే. శుకముకై చూచె శుకవాణి సొగసుకాని, నోము నిరసించురుచులనె మ్మోమువాని
సోగకన్నులవల్లావు చూచువాని, మొలకనవ్వులు మోమువై జిలుకువాని. 167
- క. హనుమత్కేతుతనూజుం, గనుఁగొని పుట్టాబ్జనేత్రి ఘనలబ్జిక యై
చనిచని మాటున నిల్చిన, మనసిజాఁ డెదనాపెం బువ్వమార్గణచయముల్. 168
- ఉ. అండజయానకు నిర్విరహ మగ్గల మై ధృతిదూలి యిక్షుకో
దండునిబాణవేదనను దద్దయు మూర్ఛ మునింగి పిమ్మటన్
గొండొకవేళకుం డెలిసి కోమలి పార్థిని జూచి సిగ్గుతో
వెండియుఁ జిల్క నివ్వునుచు వేడక యూరకయుండె నచ్చటన్. 169
- వ. ఇట్లు లజ్జానన యై యున్న శశిరేఖంబు జూచి సౌభద్రుం డిట్లనియె. 170
- సీ. సఖియ నీమోముతో శరిగాక రేరాజు మదిఁ గుంది మిక్కిలి మలినుఁ డయ్యె
నింటి నీకురులతో నిండుకసరిగాక కువలయంబులు మూతగొనియెం బవలు
ఆతివ నీకెక్కుల కడ్డము ల్సరిగాక రసయుక్తమై కొంత ఐనుభవకైక్కి
కుంజరయాన నీకురులతో సరిగాక సారంగములగుంపు చనియె దివికి
- లే. చూడ్కులకులొగి జింకలు సొచ్చెం బొదలు, యానమున కోడి సరసికి నంచలరిగ
నీవు పల్కెడిట్లులు నేర్చుకొఱుకు, చిలుక నిన్నాశ్రయించునే కులుకులాడి. 171

క. లలనామణి సీమగల, చెలువము గజులింప నానిశేషునివశమా
వలరాజు బారి కోర్వక, వలపున నీసాగనుఁ గొంత వర్జన నేతుక. 172

సీ. నీఫలతలమతో నెనగాక జాబిల్లి తొల్తనే వసుధలో దూఘ్యుఁ డయ్యె
నీకన్నుబొమలతో నెనగాక మరువిల్లు తుంటయై మిక్కిలి గంటులాదవె
నీమోవికొంటితో నెనగాక వనదంబు కాఠిన్యమై చేతికట్లఁ బడియె
నీమేచాయతో నెనగాక కనకంబు కమటంబులొక జొచ్చి కాక నొందె
తే. తెరవ నీవచయగముతోఁ దీటు గాక, పటుతరం బైనజక్కవల్ పక్షు లయ్యె
బోఁటి నను నీదుకొనుతో సాటిగాక, గురుతరం బగుసింగము ల్లుహలు సొచ్చె. 173

వ. అని వెండియు. 174

కా. బాలా నీమృదుగానమాధురిమచే భావంబు నీరయ్యె ని
న్నాలోకిందిననాడుచూడ్కులకు నానందంబు వర్ధిల్లె నీ
లీలోద్యానవిహారము న్గనన హాళిం జెందె నాబిత్త మో
లోలాక్షీ ననుఁ గాముబాణములకక లోఁజేయకే వేఁడెదక. 175

క. అని సౌభద్రుఁడు పల్కిన, విని కోమలి సంతసించి విజయతనూజం
గనుఁగొని హాసానన యై, వినయంబున నిట్టులనియె వీరాగ్రజితోక. 176

ఉ. మేరుగిరింద్రధైర్యజిత మేదినిఁ గామిను లెచిచూచినక
ధీరకఁ బాపనేర రని తెల్పి శుకంబును గాన కీవనిక
నారిజనేత్రుల న్విడిచి వాసిగ వచ్చితిఁ జిల్క నీయవే
కారుణికాగ్రగణ్య యని కంజదళేక్షణ విన్నవించినక. 177

చ. జలధరవేణిపల్కులకు సంతసమొంది సుభద్రసూనుఁ డా
చిలుకలకొల్కి కిట్లనియెఁ జిల్కలు నీవలెఁ బల్కనేర్చునే
కలికిఁ బల్కపైమెమత గల్గినఁ గైకొను సంశయించినక
బలుమరు మాట లేమిటికిఁ బంకజలోచన కొం కికేటికిక. 178

క. ఆమాటకు బిందాధరి, మోమోటము మాని పల్కి ముద మలరంగా
సామాన్యమై పరపురుషుల, సామాన్యముఁ జేరి నఖిలు సంభాషింపక. 179

క. వలపనిన్దులు వల దీ, చిలుకను దయచేయు మింక జేరెద నఖిలక
వలుమరు పల్కట మాకుం, గులధర్మముగాదు దేవ కోపింపకుమీ. 180

వ. అనిన విని సౌభద్రుం డిట్లనియె. 181

చ. కరపురుషుం డటంచు ననుఁ బల్కంగ నోరెటు లొడె బాల్కమం
దిరువురం జూచి నీజనకు లిద్దఱుపల్కి నవల్కులన్నియుక

- మరచితై యావనం బనెడుమాంద్యము గప్పిన విజ్ఞప్తిగడుచున్
వరిపరిరీతులం బలుకఁ బాడియె నీకు సరోజలోచనా. 182
- ఉత్సాహము. కోమలాంగి నిన్ను నేను కోరినందు కేమి నా
కామికంబు వ్యర్థమాయెఁ గాముబాధ కోర్వ నిం
కేమిసేతు మామహాతు రిట్టిమాట లాడ నీ
కేమిబోధఁ గల్గెఁ జెప్పు మింటి దీని దాచకన్. 183
- ప. అని మఱియును. 184
- క. పలుమరు నాతోఁ బలుకుట, కులధర్మము గాదటంచుఁ గొంకక సీవున్
బలికినపల్కులు మదికి, స్తులుకులవలె నాటె నింక ముచ్చట లేలా. 185
- ప. అనిపల్కి సౌభద్రుండు తనమనంబున నిట్లని విచారించె. 186
- క. ఈతరుణి పల్కుపల్కులు, నీతిపథం బగుచుఁ దోచె నే నాడినవే
నీతికి బాహిర మైనవి, నాటికి బాణంబు లగుచు నాటక యున్నే. 187
- తే. ఏను బల్కినపల్కుల కింతిమనసు, నొచ్చునో దీని కేమనవచ్చు మదికి
సంకయము గల్గెనని సవ్యసాదిపుత్రుఁ, డేమితోచక తలయూచి మోముపంచి.
- తే. విన్ననై యున్నయాతనివిధముఁ జూచి, యిందుముఖ చాల చింతించి యేను వనికి
నేల వచ్చితి యక మేల యితనిచేతఁ, బట్టు వడె నని మదిలోన నిట్టు లనియె. 189
- ఉ. చుక్కలతేనిమైతఃకుఁ జూచి హసించును వీనిమోము యా
చక్కెరధన్యు లాపుగను సారెకు నొప్పును వీనిసుందరం
బక్కజమయ్యెఁ జాడుకలకు సంబుజనేత్రలు వీనిఁ జూడఁ దా
మక్కర గల్గి రమ్మనరె యంగజాకేళికి మాటిమాటిన్. 190
- ప. అని వెండియు. 191
- సీ. నోరెఱుంగక నేను నుడివిలిఁగా కొన్ని యందుకు హృదయంబు కందనేమొ
ఏ నెంత నితనికి నిందుబింబానన త్తముదామె వలతురు తలఁచి చూడ
నీగునాధ్యుడు నాకు నీకుండు గాకున్న సొగసేల చిలుకేల సొమ్ములేల
వగకానిచిత్తంబు వగపెట్టఁగా నొనె యనిపల్కునంతలో నతనుఁ డేని
- తే. నవుడు వనితకు మోహ మత్యధికమైన, దరువుమా రేల నని వచ్చి దద్దరిలక
దేవదత్తధరాక్షణ్ణఁ డేరి యోచి, పడఁతి జేతులు జోడించి వలికె భక్తి. 192
- క. నేను వదించినవాక్కులు, మానసమున నుండవలను మామా యిపు డీ
దీనతఁ బొందఁగఁ బనియే, మానస మింక నెత్తి మాటలాడుము నాతోన్. 193
- ప. అదియునుగ. 194
- క. రాజాన్యలై మిక్కిలి, రాజులు మఱి కోపగిందులూ గరయంగా

గాజులగు దెబ్బకో రోకలి, రాజితముగఁ బూనినట్లు రాజతనూజా.

195

వ. అని మఱియును.

196

సీ. వానవివరపుత్ర భానురంబుగ నీకు దేవి గాకున్న నాదేహ మేల
చెలవొంద నినుఁ బెండ్లి చేసుకొవలె నంచు ననవరతంబు నే నాత్మఁ దలఁతు
బాగుగా నాకోర్కె ఫలిత మా టెన్నఁడో వనజసంభవుఁ డెట్లు వ్రాసినాఁడో
అవిగాక నీచిత్త మరయంగ నెట్టిదో దేవ నామని కేమి తెలియ దనుచుఁ
తే. బలుకుశశిరేఖఁ జూచి సౌభద్రఁ డాత్మ, సంతసిల్లుచు ని ట్లను దంలిగమన
మనసుమర్తంబుఁ దెలియక మందబుద్ధి, నగుచుఁ బల్కిలి నావల్కు లాత్మనిడకు.

సీ. కలికి నీపైఁ గోర్కె గలిగినందుకు నీవు కరుణించకుండినఁ గంతుఁ డేల
మనసిచ్చు నామొద మార్గణంబులు పూని మది నాట నేనె నామాట వినుము
వసుధలో త్రియవరులకు గాంధర్వపరిణయం బొకటొప్పుఁ బంకజాక్షి
అదియె యోగ్యంబుగా నగుపడె నిప్పుడు జాగు నేయఁగ నేల శంబరారి
తే. కేలిలో నన్ను నేలవే బాల యనుచుఁ, బలుకుసౌభద్రవలపు భావంబు దెలిసి
వెలఁది చరణంబు లొక్కింత వెనుక కిడుచు, దిట్టతనమున నతనితో నిట్టులనియె.

క. ధారుణిలో మగవారలు, ధీరు లటం చనఁగ విందు చేవా నీ వా
ధీరగుణం బెడనేయును, నీరీరిం ద్వరపడంగ నీకుందగునే.

199

క. వెడవింటివానిబాధకుఁ, దడ వోర్వఁగలే నటంచుఁ దత్తరపడుటకొ
గడుఁ బరమాన్నము నార్పక, నుడుకుడుకుది జుఱునట్లు లున్నది చూడన్.

200

క. పెద్దలు బలకృష్ణులు మన, కిద్దటికిని పెండ్లి నేతు రింతకు లోఁగా
నిద్దఱుఁ గలసియు ధరలోఁ, బద్దకు రానేల వినుము పార్థతనూజా.

201

తే. మగువలకుఁ బెండిలిమున్ను మరునికేళిఁ, జొచ్చి పురుషులఁ గలసిన మెచ్చ రవని
జనులు నిందింతు రటమొద జననిజనకు, లరివిధంబునఁ జూతురా యబ్జముఖిని.

202

క. తలవంపు లేలఁ జేసెడు, కులకాంతలలోన నాకుఁ గురుకులలిలకా
చిలుక నొసంగినఁ బోయెద, వలపున హృదయంబునంచు వగవకు మామా.

203

వ. అని యివ్విధంబున.

204

ఉ. సుందరిబల్కువల్కు లొకసొంపుగ వీనుల నాలకింఁచి యా
నందవయోధిఁ దేలి నరనందనుఁ డాచెలి దాసి వేగమే
యిందునిభాస్య నీచిలుక నిచ్చెదఁ గొమ్మని చూపి డెందముం
గొందలమందఁగా నొడిసి కోమలిహస్తముఁ బట్టి యిట్లునెన్.

205

ఉ. శంబరవైరివేదనకు శక్యముగాదు మనంబు నిల్వఁగా
నంబుజనేత్రి నీదునధరామృతపానము నేయకున్నఁ బ్రా

చిరుముఖుల దక్కనేర వని నాహృదయంబునఁ దోచె నన్నుఁ శ్రీ
మంబున నేలచే రమణి మాటలతో నింక జాగునేయకన్. 206

చ. కులుకుమిటారి నీబటువుగుబ్బలు నాయెద నుంచి వేడ్కతో
వలపునఁ గాఁగిటన్ దిగిది వాతెర నొత్తుచు ముద్దు లిచ్చి చ
క్కలిగిలెబ్బె నామదిగి గీల్కొన నంతసమండఁ జేసినం
జిలుక పటాణిరాకు నొకచీరికిఁ గొందునె హంసగామిని. 207

ఉ. చిత్తజ్ఞుఁ డేయుతూపులకుఁ జిత్తము తత్తరపాటుఁ జెందుచుం
గుత్తుకబాటిమోహమున గ్రుంతుచుఁ జేలుచు నున్నవాడ నీ
చిత్తము నాదుభాగ్య మని జీరెను నద్దువపుత్తుఁ జూచి యా
మత్తగజేంద్రయాన మరుమాటవచింబక నూరకుండినన్. 208

సీ. వెండియు సౌభద్రుఁ డండజయానతోఁ బలికె నాపై నింత పంతమేల
కంతునికేళి కై యింతగాఁ బ్రార్థింపఁ గరుణ యావంతైనఁ గలుగ దబల
మామహాఃకురటంచు మది నమ్మినందుకు వృథనేయకే నన్నుఁ బృథునితంబ
యేలచే యనుమాన మేల నీలాలక యేలచే భయము యింకేల సిగ్గు

తే. ముదిత విను చల్లకై వచ్చిముంత దాఁచు, చందమైతోచె నింకఁ జాలు జా లటంచుఁ
బలుకుసౌభద్ర తత్తరపాటుఁ జూచి, బిసరుహానన శశిరేఖ భీతిఁ బొంది. 209

ప. ఇష్టిభంబున నీలాంబరకనూజాత భయాకులచిత్తయై సౌభద్రనికరంబు విడిపించు
కొనుసామర్థ్యంబు లేమింజేసి తననునంబున నొకయుపాయంబు చింతించి యిట్లు
నియె. 210

క. అచె నాసఖు లరుచెందిరి, వదలు కరం బయచుఁ బలుక వాసవిసూనుం
డెద చెడి కరము స్వీడినఁ, బదములు వడకంగ నరిగి పణఁతులఁ జేరెన్. 211

ప. ఆనమయంబున. 212

సీ. పంకజాసన తన్ను బొంకించిపోయిన దశదిశ వ్రీక్షించి తాల్చి డింది
పెన్నిధిఁ గోల్పోవుపేదచందంబున విన్నవై పలుమారు వెచ్చ నూర్చి
విజయతమాజుండు విరహతాపంబుతోఁ దనకుఁ దా నాత్మలోఁ దలచె నపుడు
మాయ చేసి తొల్లంగె మరల రా దాకొప్పు యేయుపాయము తోచ దేమి నేతు

తే. దానిముద్దులనగు మోము దానిసొగసు, దానిమాపులు బెళుకులు దానివఱులు
దానికుటుము నడకలు దానినడలు, కన్నులకుఁ గట్టినట్టుగా నున్న విపుడు 213

క. అంగజారణరంగంబున, నంగనకును నాకు నాల మచ్చినయపుడే
బంగరుకుసుమంబులతో, నంగజా నర్పింతు మదిగి నానందముగాన్. 214

వ. సౌభద్రుఁ డిప్పునాఁడుఁ జింతింపుడు నుద్యానంబువెనువడి మందిరంబుఁ బ్రవేశించె
నొక నక్కడ. 215

సీ. బేసితూపులవానిగాని కోర్వంగ లేక పరితాప మొదెను భాసురాంగి
శశిరేఖ నీక్షించి జలకాక్షు లావేళ యెలనాఁగ చింతించవలవదన్న
రాదకన్నయ లిట్లు రమణుల నెడఁబాసి పోవుట నుచితమే పువ్వుఁబోడి
యేమిచిత్రము గంటి వింతలో నీవంత చిన్నవో నేటికి సింహామధ్య
లే. ముదుపొదివినకమలంబుమాడ్కి నీను, మోముపైఁ తెనుటబిందువు ల్లునిక వొడనుఁ
గారణం బేమి వేగమే కలతెఱుగు, బాల శశిఫల చెప్ప మింకేల భయము. 216

క. అని పలికెఁ దెలికత్తెలఁ, గనుఁగొని తాలాంకుపుల్ల కంపితమతితో
నినరమ్మా వివరించెన, వనజాయక నేత్రులన వారనిప్రేమతో. 217

సీ. ఈరామచిల్పకై యారామనీమలా జంట నెవ్వరు లేక యొంటి నరుగ
నానమిపంబులో నభియన్యుఁ డీశుకీయణిఁ జేతఁ బట్టుచు మధురమైన
వాక్కుల కానందవార్ధి మగ్నుత నొంది ననుఁజూడ గాంక్షించుఘనుని జూచి
నంతలో నరచదియాశుఁగంబులు పూని కంఠుఁ డిద్దఱిమీదఁ గదిసె నపుడు
లే. విరహతాపాతిశయముతో విజయమానుఁ, దంగ ముప్పొంగ ననుఁ బట్టి యతనుకేళిఁ
బ్రోవు మని చాల వేడఁగా బొంతుపఱచి, పిఱికితనమునఁ జనుదెంచి బేలనైతి.

వ. అని మఱియును. 219

లే. వానిరూపంబుఁ దలఁప నామానసంబు, చుచలత నొంది నిప్పు డాపందశరుని
బారిఁ బడసిక వేగమే భూరికృపను, వాని ననుఁ గూర్చి కావరే వనితలార. 220

క. అని వివశత్వము నొందిన, కనకాంగిని జూచి నఖిలు కళవళవడుచున్
మనమున భయవిహ్వలై, వనితామణి కిట్లు లనిరి వారిజనేత్రతో. 221

క. లలనామణి నీమాటలు, విలసితముగ నాలకింప వింతగఁ దోచెన్
చలువగువలపునహించుట, కలికి మున్నెఱుంగ వేమె గాండ్రివియతునిన్. 222

మ. ఆతఁ డేలాగునఁ బట్టె నీదుకర మాహా యంత్రమే వానికిన్
మతిలే కుగ్రత నిన్నుఁ బట్టినపుడు వృన్నించి రావచ్చునే
పతి నీతండ్రులు మాకలు స్వినిననీదందంబు దా మెత్తురే
యితరు ల్పల్కినమాడ్కిఁ బల్కు దగునే యిచ్చానుహలంబుగాన్. 223

క. జడుఁడై నుభద్రమానుఁడు, దుడుకున ననుఁ బట్టుకొనుట దూష్టము వానిన్
విడనాడి వచ్చినా నని, కడువడిఁ జింతింపఁ దగదు కలికి నీకున్. 224

క. అని మోహ మెడలఁ బల్కిన, విని కోమలి సిగ్గువొడచు విహ్వలమతితో
వనజదళాక్షులఁ గనుఁగొని, గనుఁగవ లరుణములు గాఁగఁ గామిని పలికెన్. 225

ఉ. కామినులార మీతెఱంగు: గానక మిక్కిలి యావులంచు నా
భామినులంచు నమ్మి బహుభంగులఁ జెప్పచు మోసపోలి నా
కామము లింత చేసె నని కన్నుల నీ రిడి మాటిమాటికి
సామజరాజగామినులఁ జంద్రసింధానన చూచి యిట్లనెన్. 226

ఉ. కప్పయెలుంగుపాములుచు గారె మదిం దలపోసి చూచినన్
తప్పలుగావు బద్ధ మిది తామరనేక్షణలార పూర్వమం
దోష్టగ రాచకన్నీయల కొక్కొకవేళల మోహ మబ్బినన్
జెప్పరె తోడిచేడెలకుఁ జేసిన వారలు కొక్కెడ దీర్చరే. 227

క. మీవలెను బల్కుచెలు లీ, భూవలయమునందు లేరు బుద్ధులు దెలువన్
కోవిదు తెండుట మీరే, భావజా మోహాద్భిఁ బడనివంకజనేత్రత్. 228

ప. అని మఱియును. 229

క. అదయ లయి నన్ను నాడిన, నది నమ్మత మగునుగాని యర్జునసుతునిన్
మదయుతులై యీతెఱంగున, బదపడి నింపించ మీకుఁ బాడియె తలఁపన్. 230

ప. అని సఖీజనంబులతో రాహిణీ చూత్తజ వెండియు నిట్లను. నళనిపాతకమాతంబునఁ
బొరలుదానికిఁ గొరవెం జూపిన తెఱంగున పదనుగల చుదనుబాణంబులఁ బరితపించి
డునన్ను ములుకులవంటిపలుకుల నులుకిపడఁ జేసిలిరని గద్దదకంతంబుతో నెలుంగై
యెడ్చె నయ్యవసరంబున. 231

నీ. కలకంఠ లక్ష్మంతకంపితహృదయత్రై కామపాళునిపుత్రి మోముఁ జూచి
హాస్యరసంబుగా నాడినవాక్యము ల్విరసంబుగాఁ దోచె వెలఁది నీకుఁ
బ్రాణపదం బైనపడఁతులపై నింత కోపంబు నేతురే కుందరదన
నీలాంబరుఁడు భామ నిన్ను సౌభద్రున కిచ్చి పెండ్లిని జేయు నేల చింత
లే. పరఁగ నాతనిసింగార మరసినంత, మరులు పుట్టుట చోద్యమే మందగమన
కుముదమిత్తుఁడు రోహిణిఁ గూడనట్లు, రతిసుఖంబున నేలవే రాజసుతుని. 232

ప. అనుచు నివిధంబున నమృతాగ్రజునిపుత్రి న్నవ్వాసంబు లగునల్లావంబుల నూరార్చి
త్రైలోక్యవచారంబులు నేయ నొక్కింత నేపునకు నేదదేరి కలహంసగామినుల
కరంబు లూఁతగొని యూధామంబు వెడలి నగరు ప్రవేశించి మణిమయసౌధాంత
రంబునకుఁ జని శిర్యాకలంబుఁ జేరి మోహతాపంబునం బొరలుచుండ నాశశిరేఖ
విధంబుఁ గనుంగొనఁ జాల కేకెగెనో యన నవిత్తుండు పశ్చిమాచలంబున కేఁగ
నానమయంబున. 233

చ. పదపడి సంధ్యకాలుఁ డనుపాంథుఁడు తృప్త హరింపఁగోరి తాఁ
జదలన నెఱ్ఱిరేఖ లనుసాంద్రపురజ్జుల నుట్టిగట్టి తా

- నదమలమైనస్వర్ణకలశంబును వారిధి డింపెనో యన్
ముదమున బల్చిమాంబునిధి ముగ్ధున దోయజమిత్రబింబమున్. 234
- క. తమ్ములు ముకుళించెను భయ, దమ్ముగఁ జలియించె జక్రదంపతు లీలా
కమ్మున నుండినవల్లి, కమ్ములూనుండి వెడలె ఘనసర్పములున్. 235
- క. వగవాఁడు వార్ధిఁ బడె నా, వగపాసెను బొమ్మటంచు వడిఁ బరువిడుచున్
జగతిని జోరులు మెచ్చుగఁ, దగ ధనికులు భీరిఁ జెందఁ దనము చెలంగెన్. 236
- క. హరివద మనుకన్యామణి, మురిపంబునఁ గాలవిటుని ముద మొనరింపన్
దిరముగఁ గొప్పన నుందిన, విరులన నక్షత్రసమితి వెలసెం దరుచె. 237
- చ. వెలయఁగ పూర్వదిక్కుదలి వేడ్కఁ జెలంగెనుమానసంబుతో
జలనిధి పెట్టెయం దిడినచారుతరం బగువజ్రరేకడిఁ
మలినము వాయఁగా మెఱుంగుమాత్తికహారము చేతఁ బట్టితాఁ
దల నిడుకొన్నదో యనఁగఁ దమ్ములకాత్రత్రుఁ డొప్పె తూర్పునన్. 238
- క. కప్పరపుభరణి విప్పిన, చొప్పన ల్రచ్చండమెల్ల సొంపువహింబన్
ఒప్పక వెన్నెల దోచెను, గుప్పన దస్కరులు భీరి గుండుచు వగవన్. 239
- తే. కువలయంబున నుండినకువలయములు, వృక్షచయమున వసియించువక్షిచయము
గాన మొనరించుగంధర్వమానిసులును, సంతసిల్లుచు నుండి రాసమయమునను. 240
- ఉ. కంతుఁడు రం తొనర్చుచును గార్చక మెక్కిడి నారిఁ దీడి య
య్యింటిని బేసిబాణముల నేసిన వెంటనె మందమారుతం
బంతనె వచ్చెనభ్రమన నంగజమాతులకాంతు లింతి
న్వితగఁ దోచిన న్నిరహవేదన తోర్వక బెగ్గడిల్లుచున్. 241
- ఉ. భావజఁ గూర్చి యిట్లనియె వంకజనాభునిపుత్రుఁ డంచు నం
భావన నేసి చెప్పదురు భావజ నీ కది యొప్పు దుర్విలా
వా యెఱుంగ కివిధము వారిజనేత్రుల తల్లి చెల్లెల
న్యావములేక వైఁబడిన భామలు తిట్టక మాననేర్తురే. 242
- క. అది ధరతనయ నీ వా, రుద్రునినెగకంటిచేత రూపము చెడియున్
విద్రుమరుచిరోఘటపై, నుద్రేకము చూప నీకు నుదితంబగునే. 243
- క. మామా యల్లుఁడు నొకటై, మామానముఁ బాపి వమ్ము మనసీయరుగా
మిమిగర్పము లరయఁగ, కామా! వివరింపఁ గొంతకాలమె చెల్లున్. 244
- వ. అని పల్కి శశిరేఖ చుక్కలతేసిం జూచి యిట్లనియె. 245
- సీ. చల్లనివాఁ డంచుఁ గల్లలాడుటెగాని తాపంబు నొందించుపాపి వీవు
నత్సృగ్గుం దని నిన్ను నరను లెంచుటె కాని యాశ్రితలేజంబు లజఁతు వీవు

సప్తార్ధః డనిబుధు ల్పాటుచుందురుగాని సతులపాలిటి నిశాచరుఁడ వీవు
మాధవుమఱుదనుమాట యొక్కటెగాని యక్కమందిరమున కహితుఁ డీవు

లే. ఇట్టివాఁ డని తెలియక నీశ్వరుండు, చేరదీసిన శిరముపైఁ జేరి తీవు
వరమడుర్వార్ధఁ డని నిన్నుఁ బలుకవలయు, వసుధ సప్తార్ధఁ డందుచే వారిజారి. 246

క. సర్వజ్ఞశిరముఁ జెండితి, సర్వము నే నంచుఁ దలంచి సంతసపడుచున్
గర్వమున సఖుల నేఁచినఁ, బర్వమునను నిన్నుఁ బట్టి పాము కరవచే. 247

క. చక్కెరదండిసిపాయికి, దిక్కైతివి నేఁడు నీకు చిక్కెవ్వరురా
యొక్కొకపక్షములానన్, చుక్కలగమి కాఁడ తగదు నుదతులనేఁచన్. 248

ప. అని మఱియును. 249

క. మలయానిల నీ వింతగ, జలజాతులమీఁద జలము సాధించినచో
ఫలమేమి వసుధలోఁ గల, పొలఁతులగో డేల నీకుఁ బో తెచ్చరమా. 250

ప. అని యివిధంబున మదనశశిసమీరుల నిందింపుచు విరహసలంబున శోర్వక డగ్గర
నున్నసఖిజనంబులతో నిట్లనియె.

లే. వినుఁడు కంజాక్షులార నావిన్నపంబు, పార్థపుత్రుండు చెప్పినవల్కులకట !
విసక నిటు వచ్చి నే నెంత వెట్టినైతిఁ, దమ్మిబాణునిబాధకుఁ దాళలేను. 252

లే. అనిన శశిరేఖ నీక్షించి యుట్టముఖులు, పొలఁతి విజయాత్మ జాని నీవు పొందినపుడు
మరుఁడు చంద్రుండు గాడ్చు నీమందిరమునఁ, గాచియుండురు పగపేలకమలనేత్ర.

క. మగువలుబల్కినకల్కులు, తగ వొప్పుగ నాలకించి తెత్తరపడ క
వ్యగమాని యూరకుండెను, ఖగవాహనునన్నపుత్రి గాసిం బడకన్. 254

భుజంగప్రయాతము.

మూరారి న్రమానాథు మొదంబుతోడ, న్నరాకంచు సదృశిభావంబుతో మ్రొ
క్కి రాజీవనేత్రాస్వకీయాదులం బొచ్చి, చి రాజిల్లఁగాఁ జేయు శ్రీకృష్ణమూర్తి. 255

గద్య. ఇది శ్రీమ త్సూర్యనారాయణ కరుణాకటాక్షపీఠాంశారసుస్థిరామృతవాక్య
జనిత కవిత్వ రత్నాకరవంశవయఃపారావార రాకానుధాక రాంజనేయాఖ్యకమాజ
అప్పప్పనాయధేయప్రణీతం బైన శశిరేఖాపరిణయం బను మహాప్రబంధంబునందు
ప్రథమాశ్వాసము.

ద్వి తీ యా శ్వా స ము.

దుక్తిణీమనోహర
కారుణ్యసుధానదీన భగరాడ్గమనా
వారిజభవనుతచరణా
క్షీరాంబుధిశయన భక్తనేవాదరణా.

ప. అవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పినట్లు వైశకపాయనుండ
జనమేజయున కిట్లనియె. 2

ఉ. భండనపండితోక్తములఁ బొందుకుమారులఁ గాన కంపి వే
దండపురాధినాయకుండు ధారుణినంతయు నాక్రమించి యా
ఖండలుఁ డేలుమాడ్కి మణికాంచనవస్త్రసమృద్ధి నొందుచున్
నిందుమనంబుతోఁ బ్రజల నేలుచునుండెను భానుతేజుండై. 3

ఉ. కర్ణుండు ప్రోణుండుం గృవుండుఁ గర్ణసుతుండును ధృష్టకేతుండున్
నిర్ణయవర్తి భీష్ముఁ డఱిగితులు సౌబలదుస్సనేనుటన్
వర్ణితవిక్రమండు శ్రుతవర్ణుండు నాశనిబంధుమిత్రులున్
దుర్జయుం డైనసైంధవుండు దుర్దయుఁ డాదిగఁ గొల్చియుండఁగాన్. 4

ప. ఇష్టిధంబునఁ గౌరవేశ్వరుండు విబుధగణసేవితుం డైన మహేంద్రుండునుంబోలెఁ
బ్రతిదినంబును గొలువై మహాసంతోషంబునం బొదలుచుండె నంత. 5

సీ. చివ్వయెబువ్వగా జీవించుజడదాల్పు పుండరీకాక్షునిపురముఁ జూడ
నరిగి శ్రీకృష్ణునియంతకపురంబులొఁ బొడఁగాంచి యతనిచేఁ బూజలంది
కానుపాలుండు తన్నుఁ బ్రేమతో లాలించి యర్చన సేయఁగా నతడు గొన్ని
వాసరంబులు నిల్చి పనకాక్షి కశికేభి యాకార మఁగి తా నాశ్చయండుఁ
తే దలఁచె నీకన్య సౌభద్రు తరుణిగాఁగ, నంబుజాక్షుండు మదిసెంచు నదియఁగాక
బలుండు దుర్యోధనునియందుఁ బక్షపాతి, గనుక నొకవంత గావెంతు ఘనముగాను.

క. కలహము గానక యిట్లున్, కలకాలము ప్రాదుగడవఁగా వశ మగునే.
బలరాముపుత్రిగొఱుకన్, కలహముఁ గావింతు ననుచు గలకల నగుచున్. 7

- సీ. కనకాంగివిధము నే వినుకొంప గురువరుం డతనిపుత్రునకుఁగా నడుగ వచ్చు
వచ్చిన బలుఁడు తా మచ్చిక లాలించి రవణీలలామను లక్షణునకు
నిచ్చెద నని మాట యిచ్చుటొక్కటై గాని నడుమ విష్ణుమునీయు నగధరుండు
కయ్య మించుక యొనఁ గలుగకపోరాదు చయ్యనఁ జేతు నీసాహసంబు
తే. చెడుగు దుర్యోధనున కైనచేటు కేల, వగవ నని యెంచి ముదముతో వారిజాత్ముఁ
జూచి పయనంబుఁ దెల్పుచు సొంపు మిగుల, నంబుజోద్భవచుతుఁ డేగ హస్తీపురికి.
- ప. నారదుం డివ్విధంబునఁ బుగ్రవ్రవేశంబు నేసి సభామంబపంబునఁ గొలుపున్న
సుయోధనునకుఁ దనరాక నెఱింగించిన నకండు పుత్రమిత్ర సహాయుండై యెదు
రేగి మ్రొక్కి లోపలికిం దోడ్కొనిపోయి కనకాసనం బిడిన రాజుం జూచి
నారదుం డిట్లనియె. 9
- చ. కరిపురనాథ పుత్రునకుఁ గాంతలకెల్లను డేమహాభమే
చిరముగ నీకునుకొ శుభమే తేజిలుచుండురె బంధు లాపులుకొ
నిరతము ధర్మ మేమరక నీవానరింతువె రాజ్యభారముకొ
నరనిర యంచుఁ బల్కుమునినాథుని జూచి ముదంబు నొందుచుకొ. 10
- ఉ. కారవనాథుఁ డిట్లనియెఁ గారుణికోత్తమ విన్నవించు నీ
ధారుణిరాజ్యమంతయును ధర్మసథంబునఁ బోతు నెప్పుడుకొ
కూరిమి నావయి న్నిలపి గొబ్బున మీ రిట కేగుజెంచుచోఁ
బారుఁడ నాగృహంబు బహుపాపన మయ్యె నటంచు వెండియుకొ. 11
- ఉ. ఊరకరారు మీ రిటకు సుల్లమునం గలతోరెల్లఁ దెల్పు వే
నారద యంచుఁ బల్కునరనాథుని జూచి మనీష్యుఁ డిట్లునుకొ
ద్వారకనుండి నే నిటకుఁ దర్లితి నీ కొకవార్తఁ దెల్పుఁగాఁ
గౌరవనాథ నావలుకు కాదన కాపనిసేయు మింతలోకొ. 12
- ప. ఆది యెయ్యదియనిన. 13
- క. బలరామపుత్రి గల దా, జలజాక్షికిఁ గల్గినట్టి చక్కదనం బీ
జలజభవాండములోపలఁ, గలరమణులయందు లేదు కౌరవనాథా. 14
- ఉ. ఆచెలికొప్పను న్నటియు నాచెలిమోమును దానిమాపులుకొ
ఆచెలిదంతపం క్తియును నాచెలినవ్వులు దానికంతముకొ
ఆచెలిబాహులు న్నురము నాచెలిచన్నులు దానిచిన్నెలుకొ
ఆచెలిమధ్యముం గటియు నాచెలియూయలు జంఘుళాదిగాకొ. 15
- క. ఆంగములను వీక్షించిన, శృంగారమెగాని దానిజిగి యేమందుకొ
బంగారుపంటిదేనాము, సింగారముఁ జొగడ వేయుకరములు గలవే. 16

- క. శశిరేఖాఖ్యం తెలఁగెడు, శశిముఖ నీకోడలై న సంపదల్లెన్
వసించికి బరిమళ ముట్టిన, దశ నన్నులి కెక్కడ గలవు ధరణీనాథా. 17
- క. భావణ తెందుకు సిరికిన్, భూమణ మై చెలఁగ ననుచు బోధింపును సం
తోషమున నరిగె కల్పమ, శోషణుఁ డగుచోరు దిండి సురలు నులింపన్. 18
- క. మునివరుఁ డేగినపిమ్మట, జనపతి దుశ్శాసనాదినహజన్మలఁ దాఁ
గనుఁగొని బ్రహ్మణు లిర్వుర, ననఘుల రప్పింపుఁ డనిన నరనిమిషములాన్. 19
- వ. రప్పించిన వా రరుడెంచి రాజుం గాంచి పనియేమనిన విని నుయోధనుం డిట్లు
నియె. 20
- సీ. పుడమిదైవములార పుండరీకాక్షుని పురవరంబునకు మీ రరిగి మొదట
కామపాలునకు మాడ్చెమలాభముఁ బెట్టి పాసఁగ లక్షణునకుఁ బుట్టి నడిగి
రమ్మని భక్తితో లాలించి మాంగల్యవస్తుచయంబులు వారి కొసఁగి
పనిదిన బ్రహ్మణు ల్భాసురం బైనట్టి ద్వారకాపురిఁజొచ్చి శీరపాణి
తే. మందిరద్వారపాలుర ముందుఁ బనిచి, నెలవుఁ గైకొని విప్రులు గలసి యతని
వలన నర్చితులై తాము వచ్చుకార్య, సరణి విసువెంప సంతోషభరితుఁ డగుచు. 21
- క. చెల్లెలి కొసఁగినవాక్యము, నుల్లంబునఁ దలఁప కతఁడు నుల్లాసముతో
నల్లలితుం డగుకొరవ, పల్లభుఁ డటు పంపియున్నవసుధామరులన్. 22
- క. కనుఁగొని బలుఁ డిట్లనియె, న్ననుజేంద్రునికార్యమునకు మాటు వనింపన్
బని యేమి నాడుపుత్రికి, ఘనుఁ డాలక్షణుఁడె మగఁడు గా కొరుఁ డగునే. 23
- క. ఆల దుర్యోధనసుతునకు, లలనామణి నొసఁగి వేడ్క లగ్న మొనర్తున్
ఇలలో శీఘ్రమె శుభ మని, పలుకుదు రిక జాగునేయఁ బని యేమనుచున్. 24
- క. మతిమంతులైనపారో, హితులను దిలిపించి చాల నీశశిముఖిన్
బలి దుర్యోధనసుతునకుఁ, ఇతరమరిం జూడరయ్య శశితారాదున్. 25
- వ. అని పల్కినతాలాంతుని వాక్యప్రకారంబునఁ జారోహితు లాలోచించి చంద్ర
తారాబలంబులు నిరూపించుచు నేటి కెనిమిదివాసరంబులకు లగ్నం బనిచెప్పిన
విని నీలాంబరుండు పురవరిపాలకులం దిలిపించి వీడ్చెల్ల వృంగారంబు నేయఁ డని
తా నాజ్ఞాపించిన మంచి దని పురం బలంకారంబు నేయించి శశిరేఖకుఁ బరిణ
యం బని సాటించి రాసమయంబున. 26
- సీ. రాముండు తనపుత్రి రారాజుసుతునకు మాట యిచ్చె నటంచు బోటులెల్లఁ
జెప్ప నుభద్ర తా నప్పుడె దిగలాంది చని పద్మశాఖునిచరణములకుఁ
బ్రణతయై వింటివే బలరామువిధమెల్ల రమణియౌ శశిరేఖ లక్షణునకు
నిచ్చెద నని చెప్పె నిదియేమి మాధవ దత్తావహారంబు తగునె తనకు

లే. ననిన విని లేచి కృష్ణుడు ననుజఁ జూచి

వెంట రమ్మని బలరామునిడిది కేఁగి

హితులఁ బొరోహితులఁ గూడి యింపుగులుక

మాటలాడెడుహలిఁ జూచి మాధవుండు.

27

కా. అన్నా నీ కిది ధర్మమానె వినుమా యజ్ఞాక్షి యాపు త్రిని

న్న న్ని చెల్లెలిపట్టి కిత్తు ననుచుకొ మోదంబుతోఁ జెప్పఁగా

విన్నా రంజఱు దీనిఁ దప్ప మనల నివృత్తున్న లంచాడ రీ

సన్నాహంబును మాని పార్థికి వెనకొ జంద్రాస్య నర్పింపజే.

28

క. మేనల్లుఁ డుండ నొరులకు, మానిని నీరా దటండ్రు మహిమాధికులుకొ

దాన మటొక్కరి కొనఁగుట, మానితగుణధన్య ! నీకు మర్యాదగునే.

29

వ. అని యివ్వధంబున.

30

లే. మాధవుండు బల్కువాక్యము ల్బొధపడక, కామపాలుండు హరిఁజూచి కమలనాభ

పాండవులయందు మిక్కిలిపక్షపాతి, కొరవులపేరు నెప్పఁగాఁ గాదు నీకు.

31

లే. కాంచనాంబర విను వెక్కు గాధ లేల, నరసిపుత్రున కే నీను తిరముగాను

పాండవులు మనకు నశ్యంతబంధులైన, గౌరవులు నట్టిచుట్టాలు గారె కలఁకు, 32

లే. కంచభక్ష్యములు మాని పద్మనేత్ర, కమతు లెవలైనఁ గనుగాయఁ గోరఁగలరె

రాజ్యవైభవమున నుండు రాజరాజు, సుతున కగుఁగాక అర్జునసుతునకేల 33

క. అని పల్కిన బలరామునిఁ, గనుఁగొని కను తెఱ్ఱఁజేసి కనలినమదితో

వనజదళాక్షుం డిట్లను, వినఁ జనిగానట్టిపల్కు విహితమె పలుకకొ.

34

లే. కుంతినయనిపై నీకుఁ గోప మున్న, నుదతి నీకిష్టమైనట్టివోట నిమ్మ

కవ్వడియు భీముఁ డిర్వరుఁ గదిసినపుడు, గౌరవులు నీవుఁబడుపాలుఁ గందుగాక.

వ. ఇవ్వధంబునఁ గృష్ణుండు రాహిణీయుని హేతుగర్భంబుగాఁ బలికి నిజసహోదరిం

జూచి సుభద్రా తాలాంకుండు పలికినవల్కుల స్వారస్యంబు దెలిసెఁగదా నీకు ది

క్కుగలవోటి కరుగుచుని దిగ్గన లేది రథాంగపాణి తనమందిరంబున కేఁగె ; నాన

మయంబున.

36

నీ. తరుణి సుభద్ర యాతాళాంకు నీక్షించి అన్న నావిన్నపం బాలకింపు

వేడక నీతోఁ జాల వియ్య మొండెద నంచు నెప్పుదిలొ నేను నమ్మియుంటిఁ

బలిబావమఱియు ఫలము లన్నముగాఁగ వనవిహారము నల్ప వారిఁ దలఁచి

చింతించునామది చింతలెల్లను బాసి మీమన్ననలచేత మెలఁగుచుండు

లే. మగువ నిచ్చెద నని చెప్పి మఱిచి నేఁడు, కరుల కిచ్చెఁ నని పల్కు భవ్య వగునె

సిరియు లేమియు వెన్నెల బీఁక టరయ, సీరసాధన కరుణించి నేడె నిమ్మ. 37

- వ. అది యునుం గాక. 38
- ఉ. అన్నుల దమ్ములుం జెలుల నాదరణంబును జేగుటంజిన
న్విన్న నవంబు జెందు టొకవంతయె మీ రిపు డాదరింపకన్
నన్ను నవజ్ఞ చేసినను నాకు నగౌరవ మత్తయింటిలో
నన్నుతిపాత్ర నీకిపుడు సాగిలి మ్రొక్కెద నాదరింపవే. 39
- క. బలవైరిపుత్రుఁ డాత్తలొ, పలుమరు నీవియ్యమునకుఁ బ్రార్థనీయున్
గలకాల మిదియె శోరికి, నలలితముగఁ బ్రోవుమయ్య సక్షుఁడవర్యా. 40
- వ. అని వుఱియు నిట్లనియె. 41
- క. వనములఁ ద్రిమృదు చుండిన, జనకుల నెడబాసినట్టిసౌభద్రునకున్
వనశాఖీ నొసఁగకుండిన, జననత యవకీర్తి గాదె చయ్యన మీకున్. 42
- క. అన్నా బలరాముడ నీ, కన్నను గలి లేదు మాకుఁ గనుకను మగువన్
విశ్వాణంబగుపార్థికిఁ, జెన్నలరఁగఁ బెండ్లిసేసి చెలఁగుము తండ్రి. 43
- క. సిగి గలవారిఁ జేడెల, నరయుచు నెవరైన నిత్తు రది ఘన మగునే
నిరుపేద కిచ్చి చేసిన, నరపాగ్రణి కిహముఁ బరము సౌఖ్యము లబ్బున్. 44
- లే. పద్మలోచన శశిరేఖ భాసురాంగి, బాలుఁ డభిమన్యుసొ మ్మని పలికి తీవు
మాధవాగ్రజ నమ్మించి మ్రానిమిఁద, చేయివిడిపించుచందానఁ జేసి తన్న. 45
- వ. అని బహుభంగులఁ బ్రార్థించునచోదరిం జూచి హలాయుధుం డిట్లనియె. 46
- క. నవ్వుల కాడినమాటలు, జవ్వని నిశ్చయము నేయఁ జనునే నీకున్
బువ్వకు లేకిటుదిక్కియొ, నవ్వా పెత్తనము నేయ నగునే నీకున్. 47
- లే. పాలు చక్కెర జాన్నతో నోలలాడు, నతుల వేపాకుఁ దినిపించు చందమునను
గారవంబునఁ బెరిగినకమలముఖిని, నీకుమారున కడుగుట నీలి యగునె. 48
- క. కూడును గోకయు లేకన్, చేడియ నీనుతుండు నీవుఁ జేరిలి రిటుకున్
నూడు నొకించుక లేకన్, శోడలు కావలయు నంచుఁ గోరెద నీవున్. 49
- క. శోడలు లేకుండిన నీ, పోడిమి నంచదలు కొల్లపోయెడి నేమో
నేడు వదించెద విను మా, చేడియ నీనుతున కొనఁగుచెడుగులు గలరే. 50
- సీ. ఉన్నవా రడవుల ఖిన్నులై యుండఁగాఁ గన్నయ నిష్ఠంఁడు గలువరించి
పలికిన ఫలమేమి భాగ్యహీనుల కిత్తురే మగువనిల నెవ్వరైన
ముం దేమొనర్చిన బంధుశ్వుములు చాలు వెలచి నీకెందు కీవెట్టి మాను
వరఁగ దురోధున బంధుశ్వు మబ్బె మా కొరులేల నీవేల నరసిజాతీ
లే. యేల ధర్మాత్మఁడు భీముఁ డేల వినుము, పార్థుఁ డెందుకు కప లేల భాసురాంగి
ద్రౌపదీయాదు లింక నేల తలఁచి చూడ, నెందఱుండినఁ గురురాజుక్రిందుగారె. 51

వ. అని సీరాయుధుండు సుభద్రతో వెండియు నిట్టనియె. 52

క. పడఁతీ సీనందనునకుఁ, బడఁతుక నప్పింపఁజాలఁ బలుమరు నన్నున్
దడవినఁ గోపము మదికిం, బొడమెడు నని వత్కె తోడబుట్టుతో మఱియున్.

క. కురురాజు కెందఁతైనను, సరిగా రీవసుధాన సంపదలందున్
పురుషూతుఁ డెంచి చూడఁగఁ, గరిపురమే స్వర్గపురము ఘనభోగములన్. 51

క. ఆలదుర్యోధనసుతునకు, లలనామణి నిత్తు రాజ్యరహితుల కొనఁగన్
జలజాక్షి పెక్కు గాఢల, ఫల మే మింక లేచిపొమ్మ పని యే మిచటన్. 55

వ. అని యిద్విధంబున. 56

ఉ. తాల్చి యొకింత లేక బహుతామసుడై బలుఁ డాడువాక్యముల్
గాలములై మదిం దగుల గాండివిపల్ని మఱిమి లోఁచకన్
జాలినవంతఁ గుంది వివశత్వము నొందినఁ జూచి గ్రక్కునన్
తాలిక నెత్తి వెండుకలు పాపుచుఁ గొప్పిడి నేదఁదేర్చఁగాన్. 57

వ. ఆసమయంబున దేవకీవసుదేవు లాబలభద్రుం జూచి రామా సీసవోదరి కొనంగిన
వరంబుఁ బాలించి సౌభద్రునకుఁ గన్యాదానంబు నేయు మననవచనంబు లనాద
రణంబు నేసి వెడఁచెల్లం బెట్టి యూరకుండె నంత నేదఁ డేరి సుభద్ర రోషం
బున హలాయుధం జూచి యిట్లనియె. 58

చ. తరుణి నొసంగవే యనుచుఁ దద్దయు భక్తితో వేడుకొన్నచోఁ
గరుణ యొకింత లేక ననుఁ గారులు జీరుచు మాటిమాటిన్
సిరిగలవారి నెన్నుచును సింధుగభీరుల నింద నేయుచున్
బొరిఁబొరిఁ బొంగు పొంగిలివి పొంగినపాపము నీకుఁ దప్పనే. 59

క. విరివిగఁ జెలి నిచ్చెద నని, మరు లించుకఁ గలుగఁ జేసి మాటలు దప్పే
నరునకు నరకమెగా కీ, సిరి వెన్నెల చీకటనుచుఁ జెప్పుదు రార్యుల్. 60

లే. సింహవిక్రముఁ డగుపాండుసింహమునకుఁ, బల్కినై నేను నడవులఁ బలిసి బాసి
నీవె గలి యని బ్రతిమాలి నీగృహంబు, పంచఁ జేరినఁ గద యంతవలచ నైతి. 61

లే. కడుపుకూటికి సిహింపఁ గాచియున్న, నీలిమాలినమాటలు నీవు వలకఁ
జెల్లెలను గాన బలరామ ష్టైలఁ గాక, పాండవులు విన్న నాయన బ్రదుకనీరు. 62

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 63

సీ. కొడుకు లెన్నె యున్నఁ గోడ లెందుకు రాదు నీవుత్తి నీకున్న నిలువఁబోదు
గంతకుఁడగినట్టి బొంత లోకమునందుఁ గల్పించె మొదటనే కమలభవుఁడు
నుదుట వ్రాసిన వ్రాలు వదవడి తప్పింప నీవెవరు నేనెవరు నీతిరహిత
నదయాత్ముఁ డని నిన్ను మదిలోన నమ్మితి కఠినహృదయుఁ డగుచుఁ గాననైతి

- లే. గలివి కాళింది యన్యతంబుఁ బలికి నీవుఁ, గౌరవులు నేకమై మమ్ముఁ గాన కవిపి
రామరాజ్యంబుగా మారె రాజ్య మేలుఁ, డనుచు నేడుచు నరిగె నయ్యంబుజ్జాక్షి.
- క. ఆనమయంబున సాత్వకి, రోషముతో బలంబుఁ జూచి రొప్పుచుఁ బలికెన్
వాసవిసుతునకుఁ బుత్రిని, వానిగ నీవయ్యకున్న వారికిఁ గొదవే. 65
- క. ధర్మజభీమాద్దునులను, దుర్మదమున నిందచేసి దుర్యోధను దు
ష్కర్మని వినులించుట నీ, కర్మమొ బలరామ లేక గర్వమొ తలఁపెన్. 66
- క. సమయాబ్ధంబులు గడచిన, విమలాత్మకు లైన పాండవేయులు వరుసన్
సమరములోఁ గౌరవులను, సమవర్తిపురంబుఁ జేర్చి సంపద గొనుటన్. 67
- క. తప్పదు సంకర్షణ నీ, కొప్పుదు దూష్యంబు నేయ నుర్వీశుల వా
రెప్పుడు ధర్మపథంబును, దప్పక పాలింతు రఖిలధరణీతలమున్. 68
- ప. కావున సత్కృతుల దూషింపుచు దుష్టాత్ముల భూషించు నీజిహ్వా పెక్కుపరియ
లై పోకుండుట విచిత్రం బని కలుగుకొనివరునివాక్స్థంబులు వినక నతనికిఁ బ్రత్యు
త్తరం బీయక దుర్యోధనుం డనిపినట్లునుదలతో నిట్లనియె. 69
- చ. వినఁ జవిగానిపల్కు లవి వీనుల విందురె విప్రులార యీ
శినివరుఁ డార్జునమ్ముతుఁడు శ్రీధరుఁ డిద్వరు సారెసారకెన్
వనముల నున్న పాండవుల వర్ణన చేయుచు కౌరవేంద్రుఁ డా
మనవరతంబుఁ దిట్టుటకు నాదియు నంశ్యము లేదు చూడఁగాన్. 70
- మ. ఆలదుర్యోధనుసాటిరాజు లిలఁగ నందంద వీక్షించినన్
గలరా రాజప్యగేంద్రునందనునకుం గంజాక్షి నర్పించెదన్
దలబ్రాల్వేళకు బంధవర్గములతో డామందఱున్ మిత్రులన్
బలువేగంబునఁ దోడితెం డనుచు నాబ్రహ్మణ్యులం బంపినన్. 71
- ప. తదనంతరంబ నుభద్ర హఠాయుధుండు పలికినపల్కులు ములుకులై మనంబు
వ్రణంబుఁగావింపం దడ్డేదనచే శయ్యాతలంబుఁ జేరి చింతించుచున్న సమయంబున
సూర్యాస్తమయం బగుటయు మందిరంబునకుం జని చింతాకులచిత్తమై యున్న
జననిన్ సంకర్షణుండు పల్కినచందంబును లక్షణునకు శశిరేఖ నొసంగినవిధంబు
నెఱుంగక మాతం జూచియిట్లనియె. 72
- క. ఘనమగుచితక వహించితి, వనముల మాతండ్రి గారివార్తలు చెలికిన్
వినఁబడిన దాఁబవల దో, జననీ వినుపింపు మహ్న చయ్యన నాకున్. 73
- ప. అనిన సౌభద్రునకు నుభద్రయిట్లనియె. 74
- క. అబ్బీ నే నెఱుంగను నీ, యబ్బలజో లేల వినుము హలసాధనుఁడున్
డబ్బుల కానవహింపుచుఁ, డబ్బిబ్బులు నేనెఁ బలుకు దత్తము నేడున్. 75

ప. అది యెట్లనిన.

76

సీ. రారాజునుతునకై రాహితేయాత్మజ నడుగుటకై యిద్ద ఊగ్రజన్మ
లరుదెంచి వేడఁగా నందుకు బలరాముఁ డానందభరితుఁడై మిసనేత్ర
నిచ్చెద నని మాట యిచ్చినఁ దగ దంచు నచ్యుతుం డాదిన నతనిపలుకు
వినఁ డాయె నంతలో వేడుకతో నేను ప్రార్థన నేయఁగా బలుఁడు నన్నుఁ
లే. గూటిపేదవు విను నీకుఁ గోడ లేల, నడవిజోగుల కరయంగఁ బడఁతు లేల
పొసఁగ దిటువంటినుద్దులు పొమ్మటంచుఁ, బలికి వెండియు నొకకొన్నిచలికె వినుము.
లే. అవనిఁ బదివేలపాండవు లైనఁగాని, ఘనుఁడు దురోఽధనునిసాటి గా రటంచుఁ
బలికి కరురాజు పంపినబ్రాహ్మణులను, నెట్టకేలకు వీక్షించి యిట్టులనియె. 78

ప. నేటి కెనిమిదివాసరంబులకు లగ్నంబు నిశ్చయం బని యుగ్గడించి త్సూరులం
బంపె నని చెప్పి మఱియును. 79

క. వెయ్యేటికిఁ దనయుండ నీ, యయ్యలు వనవాసు లగుట నది మది నిడకకో
వియ్యము గలదని వచ్చిన, నెయ్యము చెడ నాడె నన్ను నీకాంబరుఁడు. 80

మ. గ్రహచారంబును జాలనప్పు డెవరుం గార్వణ్యులై యందు రీ
మహనీయుం డగురాహితేయుఁ డిటుల న్నర్యాదహీనంబుగా
బహువాక్యంబుల నన్నుఁ బల్కెఁ దనయా భాగ్యంబు లేకున్నచో
విహితతో శత్రువు లంచుఁ బలుకవలకు ల్విన్నాప లేవోగదా. 81

క. కలిమి గలవారివక్షమె, పలుకుదు రెవ రైనఁ గాని భావింపంగా
నిలకాఁ జేదలవక్షము, కలలోనం బబుక రనుచు ఘను లన విందు. 82

క. కావునఁ గౌరవరాజును, వేదిధముల వినులేకేసి వేదిజపతిని
పావని మొదలగుపాండవు, లేవుర నిందించి నుదలి నీలే దనియె. 83

ప. అనిన విని సౌభద్రుండు కోపోద్దీప్తితనూననుం డగుచు కటకటంబు లదర నిటలం
బునఁ జెమటకణంబులు పొడమ నేత్రంబు లరుణంబులు గావించి పటపట పండ్లు
గీటుకొని రోమకూపంబుల ధూమంబు వ్యాపింప భ్రాతృయంగంబు ముడిబడఁజేసి
సుభద్రంజాచి యిట్లనియె. 84

లే. జనని హలినిన్నుఁ బల్కినచెనఁటిపల్కు, లేల చదువఁగ వినఁగ నా కింపుగాదు
కర్ణములు రెండుతూటులు గట్టె వినుము, తల్లి నావంటినుతుండఁడ దగునె వగవ.

క. అది గాక రణగరిష్ఠుఁడు, పదిపేరులు గలిగినట్టిసల్లునుఁ డరయకో
ముడనునఁ బతి యైయుండియుఁ, బదపడి చింతింప నీకుఁ బాడియె కల్లీ. 85

చ. కుటిలకరప్రచండవిభ్రాంటులఁ ద్రుంచి వనాంతరంబులొ
బటుకరవిక్రమాఘ్య లగుపాండవులేవురు సంకసంబుతో

దిటముగ నున్నవా రనుచు దివ్యమునీంద్రులు చెప్ప విందు నీ
కటకట లేందు కీబలుండు కన్నెనొసంగకయున్న మేలగున్.

87

వ. అని మఱియును.

88

చ. పడలె నొసంగలే దనుచుఁ బల్కినపల్కులు చెల్లుఁగాక యా
చెమగులఁ గౌరవాధముల నీరి నుతింపుచుఁ బొందుపుత్రులం
గడువడి నిందనేయుటకుఁ గారణ మేమని పల్కి యల్కుతో
నొడలున ఘర్తబిందువులు పుట్టఁగ నిట్టని పల్కె వెండియున్.

89

క. సదయఁడు హరి సాత్యకియున్, ముదమొదవఁగఁజూచుచుండ ముసలాయధునిన్
పద నగుశరములచేతన్, మద మడఁచెద నన్నఁజూచు మాతా యిపుడున్.

90

క. అని ధను వొకచేఁ గైకొని, ఘనశరముల నొక్కచేత గ్రుక్కునఁ గొనుచున్
దినశరలేజస్ఫురణన్, గను లెఱుఁగఁ జేసి లేచె కవ్వడినుతుండున్.

91

పంచచామరము. కిరీటిసూనుఁ డట్లు లేచి కిన్కలో వచించె హా
విరోధి యాసుయోధనుండు పీరు నేకమే కదా
విరోధు లైరి యాదపు ల్వివేకహీను లందఱిన్
బరేకరాట్పురంబుఁ జేర్చి పాపుకొందుఁ గోపమున్.

92

వ. అని వెండియు.

93

క. పార్థుఁ డొసంగినవిద్య కృతార్థత నొందింపకున్న ధరణీస్థలిలో
సార్థకమే విను తల్లి, ప్రార్థించెద నెల వొసంగు పనియే మిచటన్.

94

క. తఱియైనవేళ కత్తులఁ, బరిమార్చకయున్న ధనువుబాణము లకటా
బారిఁబారిఁ గాల్పునె నేఁ డీ, హరి సాత్యకిఁ దప్ప నితరులందఱిఁ గూల్తున్.

95

వ. అని యివ్విధంబున.

96

క. రుద్రునివలె వెడలిన సౌభద్రుని వీక్షించి జనని భయమానన యై
భద్రగజవైరివిక్రమ, యుద్రైకము నేయ నేల నుడుగుము తండ్రి.

97

వ. అదియునుంగాక.

98

సీ. బలుండు త న్నాడినపల్కులు విని పోయి కలవి లేనివి కొన్నికారులరచి
పుత్రున కత్యంతకత్తుత్వ మెగఁబోసి చయ్యిన బలునిపై కయ్యయునకుఁ
బంపె గయ్యాళని పలుకుదు రవనిలో నీయపవాదం బదేల మనకుఁ
గామపాలుండు నన్నుఁ గఠినోక్తు లాడుట కాలవిశేషంబు గాక వినుము
లేచి ప్రజానికండ్రి యన్నవైఁ గత్తికట్టఁ, దగదు రమ్మనిపలికినఁ దల్లిపలుకు
హాసి కంఠశమును జూపినట్టు లగుట, మరలి యిట్లనివలికె నమ్మానధనుండు.

99

క. ఇప్పుని నీహృదయమునకు, మెప్పుదవక నుండెనేని మీయ న్నాడే
తప్పడుకూతల కోర్పుచు, నివ్వరమున నుండవచ్చు యీసును లేకన్. 100

లే. జనని మాతండ్రి గా రున్నవనికి నేను, బోదు నని లేది వెడలినపు త్త్రుఁ జూచి
నిన్ను నెడఁబాసి తీడమైన నిలువఁజాలఁ, దండ్రి ననుఁబాసిపో నీకు ధర్మమగునె.

క. అని మఱియు నిట్టులనియెన్, వనములతోఁ బరినిఁబాసి వగ పెదఁ దగులన్
నినుఁ జూచి వగవ కుండుదు, ననుఁ దోడ్కొనిపో కుమార నగనమధీరా. 102

వ. ఆనిన విని సౌభద్రుండు సుభద్రాగమనంబున కొడంబడి జనంబులు నిద్రింప నర్థరా
త్రంబునఁ దల్లిం దోడ్కొని ధనుర్పాణి పాణి యై వెడలి మహారణ్యంబుఁ జొచ్చి
గిరిగహ్వరంబు లాలాకింపుచు నరుగునమయంబున. 103

క. జననాథాగ్రణి వినుమా, ఘనవేణి సుభద్రరోవగతి యేమందున్
వనభూమి నరుగువేళన్, దనతల్లిని దండ్రినైనఁ దలఁవను మదిలొకన్. 104

సీ. కలకలధ్వను లిచ్చె భాగసమూహంబులు చక్రవాకంబులు సంతసించెఁ
దమము దిక్కుల కేఁగెఁ దమము వికసించెఁ దొలికొండశిఖరిపైఁ దోఁచె రివియు
నభిమన్యుఁ డావేళ నరిమణియమా కమలాకరముఁ జేరి కాలవిధులు
నల్పినతరువాత సంకర్షణం దాడువాక్యము ల్పలుమారు వగచి వగచి
లే. విల్లు శరములు లోడుగా విసినభూమి, జననిఁ దోడ్కొనిపోవుచు జనకు లున్న
వనముదెలియక ఘోరకాననముఁజొచ్చి, పొదల దూరుచు భయదమానదులుకడచి.

ఉ. రెండుదినంబు లీచగిది రేయివగళ్లును బోయినంతలోఁ
గొండొకనేపు నిల్చి మృగకుంజగర్జన లాలకించి కో
దండము నెక్కువెట్టి తనతల్లినిఁ దోడ్కొని ధీరవృత్తితో
వెండియు నేఁగ నాఘునినిరీపరాక్రమ మేమి చెప్పుదున్. 106

వ. ఇన్నిధంబునం జని చని మూడవనాఁటిసాయంకాలమునకు ఘటోత్కచువనంబు
జేరం జనిరి. ఆవనంబునం దొడుంబరవటాశ్వత్థజంబూజంబీరనారికేళికదళీభిర్జూర
మాకందపున్నాగకదంబచాంపేయ కురంటకవనసరసాలాదిభూజంబులును, శరభ
సింహకార్డుల చమరీ భల్లూకమదేభవృక్షాద్గజంబుక మార్గాలాదిమృగంబులును, గల
హంసమయూరశారికాకీర్షక్రంచచక్రవాకకపాతకాకోలకభరద్వాజటిటి భాది
వక్షసమూహంబులుం గల కాననంబుఁ బ్రవేశించి రాసమయంబున సుభద్ర
సౌభద్రుంజూచి “తండ్రి మార్గాయానంబున దాహం బొదవె శిలాకంటకంబులు
దాఁకి చరణంబులు దెమలింప రా దయ్యెఁ గావున గొంతనేపు నిద్రించెద ననిన
జననిం జూచి సౌభద్రుండు చింతింపుచు సమీపంబున నున్నజలంబుల దాహంబుఁ
బాసి నీకతాతలంబున నిద్రించం జేసి తనమనంబున నిట్లని వితర్కించె. 107

- క. కురుకులవార్ధినుధాకరుఁ, డరిగజకంఠీరవునకు నాత్మజుఁ డగుచున్
హరికి నేనల్లుండ నై, సిరికి నెల్లి నుండఁ జేయఁ జెల్లునె విధికిన్. 108
- క. సుదతి హలాయుధపు త్రిని, ముద మొదవఁగఁ బెండ్లియాడి మురిసెద ననుచున్
మది నే నొకటి దలంచినఁ, దుద దైవం బొకటి తలఁప దుర్దశగాడే. 109
- క. వివింఠివానికేళికె, బరిపరిమార్గముల నేను బ్రార్థించినచోఁ
ద్వరపడవల దని చెప్పిన, యెరుకుచఁ బెండ్లాడుభాగ్య మున్నదొ లేదో. 110
- వ. కావున. 111
- క. సతి న న్నొకటిగఁ జేసే, హితు తెవ రున్నా రటంచు నెంచుచు మరలన్
మతి నేఁ గోదినకొరిక, గతజలబంధనముగాక కాఁగలవనియే. 112
- సీ. అనుచు వెండియు నతఁ డాత్మలో నిట్లును బలరాముఁ డాడినభావణములు
తల్లిచే విని చాల తామసంబున నేను జననిఁ దోడ్కొని ఘోరవనముఁ జొరఁగ
బహుళమార్గాయానభరమున రాలేక నిచ్చట శయనించె నింక లేపు
నెటువలె నడుచు నేనేమిసేయుదుఁ బాండుతనయులు విహరించువన మెఱుంగ
లే. నని తలంచుచు మరల ధైర్యంబుఁ బెంచి, తల్లి రక్షించుకొఱునై భనువుఁ బట్టి
గుణము దీర్చినఁ దద్దని కొండగుహలఁ బదులుధ్వను లిచ్చెఁ బక్షులు చెదరఁబఱచె.
- క. ఆరవము విని ఘటోత్కఁచుఁ, డీరసమున వినియు లేని యీవనసీమం
జేరినవిలుకాఁ డెంతటి, శూరుఁడొ చని వాని నేను జూచెద ననుచున్. 114
- వ. అని మఱియును. 115
- క. సురయక్షసిద్ధనాథ్యులు, చొరఁ జాలరు నావనంబుఁ జొచ్చినమోనన్
మరణము సిద్ధం బనుచున్, శరములు చావంబుఁ దాల్చి చయ్యన వెడలెన్. 116
- వ. అసమయంబున. 117
- క. పదఘట్టనమున వరుసన్, పెదపెదభూజంబు లన్ని బెట్టుగ ధరపై
నదరుచుఁ బడుగుంబేకఁగఁ, దుదమొద లని తోఁవనీక దొడఁగెను దఱుచై. 118
- వ. ఇవిధంబునం జని. 119
- చ. చటులకరోగ్రరోవమునఁ జటుల నివ్వలు కుప్పలై పడకన్
మటుమటు మండుపావకునిమాడ్కి ముఖద్యుతు లుప్పతిల్లఁగా
దిట మగుదంకఘట్టనకు దిగజయూధము బెగడిల్లఁ దా
నటునిటుఁ జూచుచుం జనఁగ నర్జునసూనుఁడు చూచి యాత్మలోన్. 120
- ఉ. కాటుకకొండకైవడినిఁ గాంతులు గ్రక్కెడు వీనిదేహముం
దూఁటులు గట్టఁగాఁ గఱకుతూఁపుల నేసెద నంచుఁ గార్తుకం

దేటుకు బాటుగా గుణము నెక్కిడి యోచననేసి బుద్ధికి
దీటగు బాణము ల్లాడిగి ధీరత నుండఁగ నంతలాపలక.

121

సీ. హైదింబుఁ డత్యుగ్రయాగ్రహంబున వచ్చి యద్భుతముఁ జూచి యాహుఁ గరచి
యెవ్వఁడురా నీవు యివ్వనభూమికి నర్థగ్రాత్రంబున నరుగుచెంచు
టరయ దైవంబు నా కాహారమునకు నై తిన్నగాఁ బంపిన ట్టున్న దివుడు
కొమరొప్పు వంటయి లుగ్గండేలు సొచ్చిన చందమాయె నటంచు మందలించి
తే. సింహ మవలీల నిద్రింపఁ జేరి గోలఁ, గొట్టువిధమునఁ గోపంబు వుట్టె కాదు
బారిఁ జొచ్చితినిక నీవు బ్రతుకఁగలవె, మిడుకమిడుకంగమింకెవఁ గడుపునిండ.

క. కయ్యము నేయక మానవుఁ, డియ్యెడఁ న్నచ్చి మరల నేఁగం గలఁడే
వెయ్యెల నాదుశరములు, చయ్యన భక్షించు ననిన సౌభద్రుండు.

123

తే. నటలు వెఱికినసింగంబుచందమునను, గనుబొమలురెండు నుడుటివైఁగంటువడఁగఁ
బుచ్చుమును ద్రొక్క భుజగంబుఁబోలెనుండి, చురుకు మాపుల హైదింబుఁజూచివలికె.

సీ. రాక్షసాధమ నన్ను భక్షింతు నని చల్కుజల్లితూఁకలు మాని విల్లుఁబూని
కయ్య మొనర్చు నీదయ్యంబు మాన్పెద నని చల్కి వెండియు నతనిఁ జూచి
భద్రగజం బెంత పంచాననం బెంత పరవర్జతం బెంత వజ్ర మెంత
గొప్ప కొంచెము లెన్నకొనఁజేల నినుమింగుశరములు గఱుఁపఁ జాలఁ గలవు
తే. కాలయాపన మిఁక నేల క య్య మొసఁగు, మనిన హైదింబుఁ డుగ్రుఁడైయాహుఁ గరచి
చాప మెక్కిడి పొది నున్న శరము లంది, దాఁకె నభిమన్యువై యాతు ధానుఁడవుడు.

వ. అని చెప్పి వైశంపాయనుండు వెండియు నిట్లనియె.

126

ఉ. అద్దమరేయి వారిరువు రన్నయుఁ దమ్ముఁ డటంచుఁ డోఁచక
దద్దయు కోవము న్బొడమఁ దార్కొని విక్రమ మొక్క తీరుగాఁ
బెద్దయుఁబ్రొద్దు పోరునెడ భీమతమాజాఁడు పార్థపుత్రుతో
నద్దిర నీటరాక్రమము నద్యుత మంచుఁ దలంచి చాపము.

127

క. దీటుచుఁ గడు వేగంబుల, మూఁడును మఱి నాల్గు నైదు ముప్పదిరండు
వాఁడిశరంబుల నేసిన, వాఁ డొకబాణంబుఁ బఱిసి వడిఁ ద్రుంచుటయొక.

128

క. దాన న్కోపం బొదవఁగ, దానవుఁ డభిమన్యుమీఁద దశమార్గణము
త్రేసం దూరఁగ నేసిన, దానవుఁడై నేనె నతఁడు దశవిభిములక.

129

వ. ఇ ట్లేసిన.

130

క. వడముడిమూనుఁడు కన్పొను, ముడివడఁగోపంబు మదిని ముప్పిరిగొనఁగా
నెడనెడ సౌభద్రునివై, గడువడిఁ బదియాఱునూరు కాంధము లేనెక.

131

- సీ. విజయతనూజుండు వింశతిదశకంబు దానవేశ్వరునిపైఁ దగులనేనె
భీమునిపుత్రుఁ డాభీభతున్నూనుపై నాగాశుగంబులు నాల్గు చొనిపె
సౌభద్రుఁ డంతలో నప్తాంబకంబులు బకవైరితుతునిపైఁ బఱపె నపుడు
నరభౌజునం డాటునారాచముల నేనె నని త్రుంచి సౌభద్రుఁ డతనిధనువుఁ
లే. దునిమి వెండియుఁ బదియూఱు తూపులేయఁ, గినిసిరాక్షసుఁడింజొక్కధనువుఁదాల్చి
పదియుఁ నేఁబదివిశిఖముల్ పార్థునుతుని, పక్షమగలంగ నేసిన వాఁడు గినిసి, 13
- లే. భుజగనారాచములు రెండు భుజయుగంబుఁ, దగుల నేసిన నభిమన్యుధనువు 13
నారి వదలించి పదిరెండునారసముల, బార్థతనయుని ఫాలంబుఁ బరగ నేనె, 13
- వ. ఇట్లేసిన 13
- క. కన్నులు కెంపాదవఁగ జెయి, గన్నులదొరపాత్రుఁ డడరి ఘనకార్తకమున్
మిన్నగ నెక్కిడి గుణమునఁ, బన్నగళర మొకటిఁ గూర్చి పటుశోవముతోన్. 13
- వ. ఘటోత్కచుం జూచి యిట్టసియె. 13
- క. ఆమరారి యీశరంబున, సమరావని నిన్నుఁ గూల్చి శౌర్యంబమరన్
అమరులు ప్రస్తుతి నేయఁగ, సమవర్తిపురంబుఁ జేర్చి చనియెద ననుచున్. 13
- క. ఉరగాస్త్రం బేసినఁ గని, సురవైరియు సరకుగొనక శూరత్వముతోఁ
దిరముగఁ బొదిలో నుంచిన, గరుడాస్త్రముచేత దాని గ్రక్కునఁ దునిమెన్. 13
- లే. దునిమి సౌభద్రునీక్షించి దనుజవిభుఁడు, మానవాధమ యిఁక నీవు మనఁగలేవు
యాతుధానాస్త్రమున నిన్ను యమపురంబుఁ, జేర్చుననినింటశరమిడి చెప్పెమఱియు
- క. బాలుండ నాతో బోరఁగఁ, జాలపు నీకేల సమరసాహసవిధముల్
గాలునిదండముతో సరి, పోలనయీశరముతోన బొలిసెద వనుచున్. 14
- క. వీసినఁ గని వేగంబున, భాసిత మగువైష్ణవాఖ్యబాణముతో న
య్యాసురవిశిఖముఁ దుండ్లుగ, వాసవిసుతుఁ డేనె నమరవరులు నురింకన్. 14
- వ. ఆసమయంబున. 14
- క. ఇరువురిపోరుఁ గనుంగొనఁ, గరి కరి గిరి గిరియుఁ గంధి గంధియుఁ బోలెన్
సురవరుల కనిమిషత్వం, బరయఁగ సార్థక్య మయ్యె హస్తీపురీశా. 14
- వ. ఇద్విధంబున సుభద్రకుమారుం డగు సౌభద్రుండును పిండింబితనూజుం డగుమై
డింబుండును బోరునెడ నిరువురశరీరంబులఁ దొరఁగురుధిరంబు మడుపులు గట్టి
ప్రవాహంబులుపాతె నప్పుడు దివినున్న దేవసమూహంబులు కనుమవర్షంబుల
గురిపించి రాసమయంబున శతానందనూనం డగునారదుండు సరిగమపదంబుఁ
నాట్యంబు నేనె నపుడు వారిరువురిశస్త్రాస్త్రద్యుతు లంధకారంబు నణించి దివఁ
బుగాఁ ధోఁపించె నాసమయంబున. 14

- ఉ. ఇద్దఱికార్దుకధ్వనికి సింద్రతనూజునిరాణి దిగ్గునన్
నిద్దుర లేచి చూచి తననెత్తుది నిట్టని యెంచె నార నా
ముద్దులపట్టిపై ధనువు మోసిడి రాక్షసుఁ డుగ్రమూర్తియై
తద్దయుఁ బోరఁ జొచ్చెనిది తప్పనుపాయము నేమి నేయునున్. 145
- సీ. మాధవాగ్రజఁ డాడుమాటల కలిగి నే నిట వచ్చుటను గదా యింకపుట్టెఁ
దామనం బెవరికిఁ దగ దుచుఁ బెదలు చెప్పెడువాక్యముల్ సిద్ధమయ్యె
చాలిపుత్రి నాపట్టి కర్పింతు నన నేల నిభవురేండ్లునిపట్టి కివ్వ నేల
వలుమారు నతని నేఁ బ్రార్థింపఁగా నేల నందుకుఁ బలుమాట లాడ నేల
- తే. చేరి సౌభద్రుతో నేను జెప్పినేల, వీడు ననుఁ బిల్చుకొని రాల్చి పెడల నేల
ఘోరవనమున నీబాధ నంద నేల, నెట్టు లున్నదో తలఁపఁగా నీశ్వరాజ్ఞ. 146
- వ. అని మఱియును. 147
- క. కొఱమానినరక్కనుతో, దురమునఁ బోరాడఁ గలఁడె దురితాటవిలో
నరయఁగ నెవ్వరు లేరీ, సురవైరిని సంహరించి సుతు రక్షింపన్. 148
- క. పాపాత్మునిశరముల నా, పాపఁడు మృతి నొందకుండ భయదాటవులన్
గాపాడువార లేవ్వరు, కాపాలియతక్క దిక్కు గలరే మాకున్. 149
- వ. ఇట్లు సుభద్ర చింతించుచున్న సమయంబున హిడింబియుం జనుదెంచి వారిరువురు
గయ్యంబు నేయం జూచి తనమనంబున నిట్టను శస్త్రాస్త్రవిద్యాధురీణుం డగు
రాకుమారునితో నాకుమారునకుఁ గయ్యంబు నేయుపావర్థ్యంబు గలదే యని
విత్కించుచుండె నప్పుడు. 150
- సీ. హైడింబుఁ డనలాస్త్ర మడరింప సౌభద్రఁ డైంద్రబాణంబున నదియుఁ ద్రుంచెఁ
గుంతిమధ్యమపుత్రుకొడుకు యామ్యూస్త్రంబుఁ బరసిన వీక్షించి పార్థసుతుఁడు
పర్జన్యశరమున భస్మంబు గావించి తొమ్మిదివిశిఖముల్ తొమ్ముఁ దూర
నాటికఁ గోపించి నరభోజనుం డాటు విశిఖంబు లేసిన విజయసుతుఁడుఁ
- తే. గనలి వింశతిశరముల దనుటా నేనె, మరల రాక్షసుఁ డొకనూలుమార్గణములు
తనువుఁజొర నేయఁ బార్థునితనయుఁ డాటు, నూలుశరములదనుటామైఁదూరనేనె.
- క. భండనమున వార్ధిరువురు, నొండొరుల జయింపలేక నొకరితిగ వే
దండానియుగముపోలిక, దండభరద్వయముమాడ్కి దరోష్ణిజ్వలు లై. 152
- వ. పలుంబునకై పెనంగుసాళువంబుల తెఱంగున బెబ్బులులపగిలించి బోరిపోరి పైడిం
బుం డట్టభవాస్త్రంబుఁ దొడిగినం జూచి సౌభద్రుఁడు నదియె సుధించె నానమ
యంబునఁ గుశాచలంబులు చలించె రవిచంద్రులు మార్గంబులు దస్సి రమరులు

ధయాకులితచిత్తులై రపుడుఁ ద్రికాలవేది యగువేదవ్యాసుం డరుగుచెంది పురమధ్యంబున నిలిచి యిట్టనియె.

- సీ. ఓభీమనందన యౌధల్లనాత్మజ యిట్టిసాహసకృత్య మేల మీకుఁ
దెలియక కయ్యంబు సలిపితి రిరువురు నన్నదమ్ము లటంచు నతఁడు దెలిసి
వారిమాతలఁ గాంచి మీ రిరువురుఁ దోడి కోడండ్రు గొడుగులఁ జూడ
నని చెప్పి మాసింద్రుఁ డాసుభద్రాదుల నీక్షించి వెండియు నిట్టులనియె.
- తే. మీకు నిక మీఁద నావద లేక వరమ, సుఖము చేకూఱుఁ బతులకు శుభః
గమలనాభుండు ప్రాపు గాఁగలఁ డటంచుఁ, దెలిసి మాసింద్రుఁ డుత్తరదిశ
- క. మునివరుఁ డేగినపిమ్మట, దనుజుఁడు నభీమన్యుఁ జూచి తమ్ముఁడ ని న్నే
ననరానిమాట లాడితిఁ, గనలకు మని కొఁగలింది కన్నీ రిడుచున్.
- క. తనువున రక్తం బెడలఁగ, సునిశితబాణంబు లేసి స్రుక్కించితి నే
ననుజా యీవిధ మంతయు, మనజనకులు విన్న నన్ను మన్నించెదరే.
- క. సిరిఁ బాసి విసినభూముల, కరుదెంచినమీవిధంబు నడుగక వత్సా
కరుణను రమ్మని పిలువక, దుర మొనరింపంగ నెంతదురితాత్ముడనో.
- క. తమ్ముడ నాకరములు నీ, తొమ్మన నాటించినపుడు రుధిరాంగముతో
సొచ్చునీలి నేలవ్రాలిన, నిచ్చుహి నాజన్మ మరయ నెందుకు దండ్రీ!
- వ. అరి యివ్విధంబున ఘటోత్కచుం డభీమన్యుఁగొఁగలిండుకొని చింతిం
బున హిడించి సుభద్రం జూచి చెల్లెలా నీ వేలచింతించెద వని యూరార్చి
నిట్లను భగవంతుఁ డొనరించుకార్యంబునకుఁ బ్రతినేయం గలరే? పరా
దెరింగింపకుండెనేని మీరిరువురు గయ్యంబున సమయంబు రమ్మహాముని
బున జీవించితి రదియునుంగాక నాసుతుఁ డొనరించినదుష్కార్యంబు డ్డః
పల్కుపల్కు లాలించి ఘటోత్కచుండు సుభద్ర పాదంబులపై న్రాలి య
- క. జననీ! చిరకాలమునకుఁ, జనుదెంచినమిమ్ముఁ, జూచి సంతోషముతో
ననుజాని లాలనసేయక, తనువున విశిఖంబు లేయఁ దప్పని మఱియున్.
- క. ఎఱుంగక చేసిన కార్యము, మఱిమఱి మది సుచవలదు మాతా నన్నుం
గరుణించి బ్రోవవే యని, కరములు ముకుళించి మ్రొక్కె గాండివిసరికి!
- వ. ఇట్లు మ్రొక్కినఘటోత్కచుం జూచి సుభద్ర యిట్టనియె.
- క. అన్నా! నీ వీరాగున, ఖిన్నుడవై దీనవృత్తిఁ గీడ్పడనేలా
ము న్నెఱుంగని మోసంబున, నిన్నియు సమకూడె మనకు నీవనభూమికి
- క. బలియొండ నీ విట నుండుట, తెలియదు మా కించుకైనఁ దేకువచెడి
ఘటనట నిట కేతెంచుట, నలఘుమఠీ నీవెఱుంగ వది యట్లుండెన్.

అన్నయఁ దమ్ముఁ డీపగిది నాహవరంగమునందుఁ బోరుటలో
నన్నుతపాత్రుఁడై పరంగు స్వామి కృతం బని చెప్పవచ్చు లే
కున్న దయావిశాలరకు నుగ్రపుకృత్యము లేల గల్లు నో
చిన్నికుమార యింకొకటి నెప్పెడఁ జేసిన యాదరింపవే. 165

నీ వీలాగున వగచుట, పావనీసుత నిన్నుఁ జూచి పార్థాత్మజుఁడు
స్వీకరి వగచుచు నున్నాఁ, డీవిధమునఁ జింతనేయ నెందుకు వత్సా! 166

యలివరుఁ డన్నదమ్ములని యెంతయు వేడ్కలొ వచ్చి చెప్పఁగా
బ్రతికితి రింత చాలు గ్రహబాధవిశేషము లింత జేసెఁ గా
కితరము లేదు భీమసుత యింకఁ బదంపడి చింత నేయఁగా
గతజలనేతుబంధనము గాదె మదిం దలపోసి చూడఁగన్. 167

ఇవిధమునఁ బల్కిన యా, కవ్వడిసరివాక్యములకుఁ గడుమోదముతో
నప్పుడు భీమతనూజుఁడు, పుష్పిలుతుని బోలు పార్థపుత్రుని వేడ్కన్. 168

తే. కాఁగిటను జేర్చి నంతోషకలితుఁ డగుచు, విశద మైనట్టి శశిశిలావేదీయందుఁ
దల్లులును దాను గూర్చుండి యల్లు మలర, నూరుపులయందుఁదమ్ముని నుంచుకొనియె.

ఓ. ఇవిధంబున నుండి కవ్వడిపల్లితోఁ బలికె హైదింబుండు పరమభక్తిఁ
గరములు ముకుళించి ఘనులు మజ్జనకులు వనవాసు లైనట్టివార్త దెలిసి
హరి విష్ణు ద్వారకాపురికిఁ దోడ్కొనిపోవఁ బోయితి రివ్వ డీపుత్రుతోడ
సర్ధారత్రంబున నరుదెంచుటకు నేమి హేతువు చెప్పవే మాత యనిన
తే. దనుటా నీక్షించి పార్థునిదార పలికె, వినుము చెప్పెద దనుజేంద్ర విశదముగను
పాండవులయొద్ద మే మున్నఁ బద్మాభుఁ, డచటి కేలెంచి ధర్మజా నతఁడు గాంచి.

ప. కుశలనమాచారంబు లడిగి ఘమ్మిర్వరం దోడ్కొనిపోయి ద్వారకానగరంబునకుం జని
సుఖంబున్న నయంబున. 171

నీ. నీలాంబరనిపుత్ర సెలచేక యనుకన్య నభిమన్యునకు నిత్తు ననుచుఁ బలుక
నాఁడాదిగా మేము నమ్మి ద్వారక నుండి మంతలాఁ గురువిభుం డవనిసురులఁ
బంప వారలు వేడ్కఁ బరలెంచి హలిఁ గాంచి రారాజపుత్రుఁ డాల్మజ్ఞునకుఁ
దనపుత్ర నడిగినఁ దద్దాప్తివ్వాణులఁ జూచి బలరాముఁ డానందభరితుఁ డగుచుఁ
తే. బలికె నేటికి నెనిమిదివాసరములఁ, దశమిలగ్నంబు గల దింకఁ దదపు వలదు
కర్ణిరం డని చలన్మిఁచుఁ దక్షణంబ, పరిణయంబును బ్రకటింపఁ బనిచె భటుల. 172

ప. ఇవిధంబునఁ బనిచిన చా రేగి శశిరేఖాపరిణయోత్సవంబుఁ బురంబునఁ జాటించి
రానమయంబున. 173

క. జలజాక్షుఁ డరిగి హలితో, పల దని వాడింప నతనివాక్యము విసకన్

- బలరాముఁ డనియెఁ గృష్ణా! తలఁవఁగ నీ తెరగు పాండుతనయులయందున్. 174
- లే. వడపాతంబుతో నిట్లు పలుకనేల, ననిన నోవిందుఁ డలిగి తా నరిగె నపుడు
ముసలిచరణాబ్జముల కేను మ్రొక్కి వేడఁ, గన్నులరుణంబుగావించి నన్నుఁగాంచి.
- క. అడవులఁ గాయలు నమలెడు, బడుగులతోఁ జేతురమ్మ బంధుత్వములన్
జడమలివై పుత్రునవన్, వడఁతుక నిమ్మనుచుఁ బలుకఁ బాడియె నీవన్. 176
- క. పోడిమి చెడి రా మీకున్, గూ డొసఁగుట చాలు ననక తోడ లటంచున్
వేడెదవు సిగ్గులేకన్, చేడియ నీ కిట్టితోర్కొ చెల్లెనె తలఁచన్. 177
- లే. ధార్తరాష్ట్రుఁడు మిక్కిలి ధైర్యశాలి, కీర్తికాముఁడు విభవనాకేశతుల్యుఁ
డతనిసుతునకుఁ బుత్రి నర్పింతుననుచుఁ, బల్కువల్కులు చెవులకు ముల్కులగుడు.
- క. నాటినఁ గనలుడు నే న, చోట్టును నెడఁబాసి వచ్చి సుతునకుఁ జెప్పన్
గాలుపుఁజీకటియన కీ, పాటున ననుఁ దోడుకొనుచు భయదాటవికన్. 179
- క. వచ్చినవే శెబువంటిదో, యిచ్చటఁ గయ్యంబు గల్గె మీయిరువురకుం
జెచ్చెర మునివరుఁ డడ్డఱు, చొచ్చుట దనుజేంద్ర పరమశోభన మయ్యెన్. 180
- ఉ. నీ విట నుండు లే మెఱుంగమైతి మెఱింగిన నట్లు లొనె యొ
పావనిపుత్ర నానుతుఁడు పాండుకనూజులఁ బాసి చింతలన్
భావమనందు నక్కరుణ మాని హఠాయుధుఁ డింతచేసినాఁ
డివసరాశిమధ్యమున నెచ్చట నుండురొ పాండునందనుల్. 181
- క. వా రున్నకాడ లరయుచు, ధీరమతి న్నడువ నాల్గదినములు ననె మ
మేరీలి సైన వారలఁ, జేరిచి రక్షింపు దనుజశేఖర యనినన్. 182
- వ. అని యిట్లు సుభద్ర చెప్పినమాటలు చెవింబడిన ఘటోత్కచునకు. 183
- సీ. బలుఁడు దుర్యోధనువక్షమై యాతని గొప్పచేసె నటంచుఁ జెప్ప నపుడు
మదిలోన నివ్వలు కుదురుగా నిడినట్లు బుండె వెండియుం బుత్రి నొసఁగ ననిన
సంగాంగమునఁ బొగ ల్పింగికి వ్యాపించె బెట్టుగా జనకలఁ దిట్టె ననిన
వెంటనె నోటిహా మంటలు ప్రబలింపె వీరరోహవేశవివఱుఁ డగుచుఁ
- లే. బ్రశయకాలార్కచింబంబువగిది నొప్పి, చురుకుచూపుల రోషము ల్బంజురింపఁ
గనుల నివ్వలురాలంగఁ గటము లదరఁ, బండ్లు పటపటఁదీడుచుఁ బలికె నతఁడు.
- ఉ. వింతలుపుట్టె యాదపులవీట హఠాయుధుఁ డేనుగల్గె నొ
క్కింతభయంబు లే కిటుల కిల్పిచకృత్య మొనర్చి వెండియుం
గుంతకనూజు లేవురను గొంకక నిందలు నల్పు టారయన్
దంలిపురాధినాయకునిఁ దద్దలము న్నది నమ్మినాఁడో. 185
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 186

- క. హలపాణి వల్కు వల్కుల, ఫల మకనికఁ గుడిసి పార్థవట్టికి మఱిలన్
జలజాక్షి నొసఁగుతెఱఁ గే, నలిపెనఁ జింతింపవలదు జననీ నీకున్. 187
- క. బలునకు మనకు స్నేహముఁ, గలిగించిన ధార్తరాష్ట్రఁ గయ్యములోనన్
బొలియించి యతనితమ్మునిఁ, బెలుచన్ ధరఁ గూలవైచి పీచమడంతున్. 188
- వ. అని వలికి మఱియను. 189
- సీ. సింధురాజును బట్టి బంధించి కానీను ముక్కుకర్ణరంబులు మోటు చేసి
శకునికండలు చెక్కి వికలంబు గావించి భూరిశ్రవుని నాజి. బొడవడంచి
దుర్దుఖాదులనెల్లఁ దురుమాడి భృతరాష్ట్రు నెంచక వార్ధిలో ముంచిముంచి
వెండియుఁ గురువక్షసిరుల వరుసఁగా మ్రింగెద వారికై మే లొనర్చు
తే. వలసి యాదవు లందఱు వచ్చిరేని, వారివారిని బంధించి వార్ధివైచి
నపుడు హలి నిన్నుఁబల్కిన యట్టివలుకు, తప్పిదం బని మదిలోనఁ దలఁచుఁగాక.
- క. మాజనకు లడవిలోవల, భోజనరహితాత్ము లగుచుఁ బొక్కుచు నుండన్
రా జగుదుర్యోధను నే, నాజిని బరిమార్చుటన్న నది సాహసమే. 191
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 192
- తే. కొండలను బట్టి వెకలించి కుతలమెల్లఁ, గ్రిందుమీఁ దగునట్లుగాఁ బొందువఱచి
జలధులన్నియఁబొచ్చుగాఁగలఁచిపాండు, నుతులతోపంబుమాన్వేదఁ జూచు నన్ను.
- క. శశిరేఖః దెచ్చి యచటన్, దశమాలగ్నంబుఁ జేసి తద్దంపతులన్
శశికులు లగుకొంటేయులు, పసియిం చెడితావుఁ జేర్చు వగవకు వచ్చు. 194
- క. జననీ నీదుశిఖమునకు, ఘన మగునుపకాంతి గాఁగఁ గయ్యములోనం
దునిమెద యదుకులవీరుల, నన విని భీభత్సువత్ని యనుచేంద్ర నితోన్. 195
- వ. వెండియు ని ట్లనియె 196
- క. అలడుర్యోధనసుతునకు, లలనామణి నిత్తు ననుచు రాముఁడు వలికెన్
నిలిచిన యదుపుంగవులకుఁ, దలఁపఁగ నెట్లంబు లేదు దానవనాథా. 197
- క. యాదవు లందఱు వరుసన్, గాదిలి బాంధవులు గాక కడవారలె దా
మోదరునకు మనకున్ మఱి, భేదము లే దెంచి చూడ భీమతనూజా. 198
- వ. అదియునుం గాక. 199
- క. భృతరాష్ట్రసుతుల్లఁ జంపనీ, బ్రతినలు మీకండ్రీ గారు పల్కుట వినియున్
చుది శౌంచ కీవు ద్రుంచినఁ, కుతుకము చెడి పాండుసుతులు గుందుదు రన్నా.
- తే. కాన వారలమది నున్నగర్వ మణఁచి, భంగపాటును బొందింపు సుగరమునఁ
బొడ వడంచుట దక్క నీబుద్ధి కెటులఁ, దోచు నంతయుఁ జేసి రా దోవరహిత
- క. మూఁడుదినంబులు గల దా, చేడియలగ్నం బటంచుఁ జెప్పచు మఱియుం

బోడిమిలో నీకమ్మని, వేడుక లలరంగఁ జేయు వేగము గాఁగఁ.

క. అని పల్కు పాధురాణిం, గనుఁగొని దనుజేంద్రుఁ డనియెఁ గ్రమ్మనఁ దల్లి
మనుమన నీ కటుఁ దోచినఁ, దునుమాడక గర్వ మణఁతు దుష్టాత్మలఁ.

లే. ధార్తరాష్ట్రులఁ గనుఁగొన్నఁ దగినమాడ్కిఁ, బొగరుమాన్వకయున్ననాభూరిలో
పటిమ వదలదు విను పెక్కుపల్కు లేల, పొలఁతి పెండిలివేళ కేబోదు ననుచు

క. కల్లులఁ దమ్మనిఁ దోడ్కొని, మెల్లఁగఁ దనగుహకు నేగి మేలోగిరముల్
ఉల్లము రంజిల నొసఁగుచు, నల్లలితము లైనమధురసంభాషణలఁ.

ప సుభద్రాభిమన్యులకు సంతోషంబు జేయుదు శశిరేఖావివాహమహోత్సవకాలఁ
సిరిక్షించుచుండె నుచు.

క. మనివరుఁ డెఱిగించిన విని, జనమేజయధరణివిభుఁడు సంతోషితుఁ డై
అసభాత్మ వారిచందము, వినుటకు నామదికిఁ జాల వేడుకవాడమెఁ.

కలహంసోత్సాహవృత్తము.

సరసిజాక్ష దనుజశిక్ష సకలలోకనాయకా
శరధితల్ప నగముదాల్చ శమదమాచిసద్గుణా
హరినరాంగ భవవిభంగ అమరమాసిపందితా
కరుణశీల కనకచేల కమలప్రాణనాయకా.

2

గద్య. ఇది శ్రీవత్సూర్యనారాయణకరుణాకటాక్షపీఠణాలంకార సుస్థిరామృతవా
జనితకవిత్వరత్నాకరపంశ పయకిపారావార రాకాసుధాక రాంజ సయాఖ్యతనూ
అప్పకృతామధేయప్రణీతం లైనశశిరేఖాపరిణయం బయమహాప్రబంధంబునం
ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము.

అలనాహృత్పష్కర
 లోలస్ఫుటచందరీక లోకస్తుత్యా
 పాలితసురమునిగోత్రా
 నీలాంబుదరుచిరగాత్ర నీరజనేత్రా.

1

వ. ఆవధరింపుము మాతండు కొనకాడిమహామనులకుం జెప్పెనట్లు వైశంపాయనుండు
 జనమేజయున కిట్లనియె.

2

చ. రమణి నొసంగలే దనుచు రాముండు పల్క సుభద్ర దీనక
 స్తములుచుఁ బుత్రిఁ దోడుకొని ఘోరపనాంతరసీమ కేగుట
 స్తమిగొని ద్వాదశకాంక్షనలు కొందలమంది వచించి రయ్యయౌ
 అనువసమ బృటంచనక నద్దమరేయిని బోవు టెట్లొకా.

3

క. అని కృష్ణునికాంతలకు, నిద్రిపించిన లేచి వారు విస్తయమతులై
 కనలుచు రామునివత్నిం, గని యిట్లనిపల్కి రాత్నగతి తెలియటకై.

4

సీ. పెనిమిటి నెసకొల్పి పేదరాలి సుభద్రఁ బురివెల్లఁగొట్టితే సరసిజాతీ
 ఆటప్రాయమునాఁడె యభిమన్యునకుఁ బుత్రి నిచ్చెద నని మాతొ నుచ్చరించి
 యది మాని కురురాజుననుఁగుఁబుత్రిని కిచ్చుచింత దాఁ బొడమెనే దంతిగమన
 కల్పిపై నాకాంక్ష గల్గెనా నీకును పంక మీడేరనే భానురాంగి
 లే. ఆనుడుఁ గృష్ణునిభార్యలు మొనసి పలుకఁ, జింతచేఁ గుంది బలరాము కాంత వారిఁ
 గాంచి నిర్దోషి నగునన్నఁ గానలేక, నిట్లు లాడంగ మీకు నో రెట్టులాడె.

5

వ. అని మఱియు నిట్లనియె.

6

సీ. జలజాతీ శశిరేఖ సంభవం బాదిగా నభిమన్యుఁ డల్లుఁ డొననుడుఁ దలఁతుఁ
 గూఁతురు గాండీవికొడ లాయెనటంచు మోద మందుడుఁ గాని భేద మెఱుంగ
 నక్కటా! వాకోర్కె కనుకూలముగ వచ్చుటెఱుంగరే మీబావతెఱుంగు మీరు
 ఎఱిగి యెఱింగి యిట్లైల దూరెద రమ్మ యని బాష్పజలపూరితాక్షి యగుచు

లే. వివశతను జెందురేవలివిధముఁ గాంచి, వారిజాత్మునిమగువలు వనటఁబొంది
గుములు గట్టుకయఁండిరాసమయఃమునను, జలజలాచన లరు దెంచి బలునిఁ గాంచి. 7

లే. వినుము సీమీఁద నలుకచే విసిరి రాత్రి, మనసు భద్రంబు గావించి మనసుభద్ర
పుత్తు నభిమన్యుఁ దోడ్కొని భూరిభయద, విసివభూమికిఁ జనె నని విన్నవింప. 8

చ. వినీయు నీలాంబరుండు విననితెఱంగున నవ్వాక్యంబులు పెడచెవులం బెట్టి చెల్లెలి
పైఁ కరుణ లేకయఁండె నని చెప్పి వైశంపాయనుండు జనమేజయన కీటయె. 9

ఉ. శ్రోధము గల్గి చెల్లెలును గొబ్బున బుత్తుని వెంటఁబెట్టుక
స్వాధులు వొందుచు న్వగవుఁ బాసి ఘటాత్కమఁ జేరియొండుట
నాధవుఁ డాత్మలోఁ దెలిసి మర్తము రామున కీక దప్తను
శ్రోధనుత్తు శ్లదంచుటకు యోచన నేయుచునుండె మాని యె. 10

వ. ఆనమయంబున. 11

సీ. చెలికత్తె లావేళ బలుపుత్రికడ కేగి వినవచ్చు నీతండ్రి వెట్టితనము
అలసుయోధుపక్ష మై సుభద్రను గొన్ని యవమానవాక్యంబు లతఁడు వలుక
సర్ధరాత్రింబున నభిమన్యుఁ దోడ్కొని వనభూములకు నేఁగె వారిజాత్మ
నిను లెత్తుజునకీచ్చునియమంబుఁ గావించె నని చెప్పినంతలో నాత్మఁ గుంది
లే. పరవశత్వంబు నొందుచు భాసురాంగి, వైఁటశొంగును దనదుకన్నీటఁ దడిసి
మాటిమాటికి జనకురిమతముఁ దలఁచి, గుట్టుతనమునఁ దనకుఁ దా నిట్టు లనియె. 12

చ. జనకుఁడు బంధువర్తములనమ్మతి నుత్తముఁ డైనవానికిం
దనుక నొనంగుటల్ పరమధర్మఫలం బని కల్గువాక్యముల్
వినియు సుయోధనాత్మజుని వేమరు రాముఁడు గోరు టారయన్
బనివడి యెనొనర్చునుపాపఫలం బని యెంచఁగాఁ దగున్. 13

వ. అని వెండియొ. 14

క. ఎక్కడిదుర్యోధనుఁడో, యెక్కడిలెత్తుజుఁడో వాని కే నెక్కడనో
అక్కర గల్గనిపరునకు, నక్కట! ననుఁ బెండ్లినేయ నగునే తనకున్. 15

వ. అదియనుంగాక. 16

క. కంతుజయంతులయాపును, బంతంబునఁ గెల్వఁజాలుపార్థిని బలిగాఁ
జింపింతుఁగాని యితరులఁ, జింపించుట యుచిత మగునె చిత్తములొనన్. 17

క. ఆయభిమన్యున కీయక, యాయవలక్షణున కొనఁగి యిచ్చామలియై
స్వామ్యముఁ దప్పి నటించిన, నాయనమం బతఁడు నాకుఁ దండ్రనఁదగునా. 18

- క. సుందరమూర్తి సుభద్రా, నందనుతోఁ గలసి మెలసి నవ్వెడుభాగ్యం
బందంద తలచి చూడఁగ, నందనిఫల మాయె నంచ నాత్మలా నెంచున్. 19
- క. మేనత్తకొడుకుకొఱకై, మే నెత్తితి నతనిరతుల మెప్పాదవంగా
మే నత్తు నేయకుండిన, మే నెత్తియు నిప్పులంబు మేదినిమిఁదన్. 20
- ప. అని వగచి. 21
- శీ. మఘవపాత్రుని దొల్ల మగనిగా మది నెంచి కరుని వినాహమై బ్రదికి యెమి
ఫల మని నవరత్నభవనంబులొక జొచ్చి నీటితోఁ దాటితో నేటితోను
దనువుఁ బాసెద నంచుఁ దాలాంకువరపుత్రి యల్పించునంతలో యలివరుండు
దిగ్గున నటకురాఁ డెఱుగొప్ప వీక్షించి నారదుం డని యెంచి భూరిభక్తి
లే. మ్రొక్కి నిలిచిన శిశిరేఖ మోముఁ జూచి, బాల యిటువంటిసాహసం జేలనన్దు
పార్థకనయుని నిన్ను దంపతులుగాఁగ, తామరసచూలి నిర్మించెఁ దలిరుఁబోడి. 22
- క. కొమరొప్ప నీడుకొరికె, నమకూడెడు దీని కింతసాహస మేలా
కమలాక్షి వినుము తెల్పెద, సుచుహూర్తముచేళ కతనిఁ జూచెద వీవున్. 23
- ప. అని యిట్లు నారదుం డెఱింగించి చనినయనంతరంబ శిశిరేఖ సంతోషసాగరంబు
నం దేలుచు సఖిజనంబులతో నాడుచుండె నానమయంబున. 24
- లే. కన్యకార్థంబు బలరాముకడకుఁ జనిన, వసుధగీర్వాణు లేతెంచి వారజేంద్ర
పురము సొత్తెంచి కొలువున్న కరునరేంద్రుఁ, గాంచి యిట్లుని రత్నంకకాతుకమున.
- క. మీ రనువ నరిగి మే మా, ద్వారకనగరంబుఁ జొచ్చి తాలాంకునకుఁ
మారాకఁ దెలుప నాతఁడు, సారకు మీక్షేను మడిగి సంతోషముతోన్. 26
- ప. ఇట్లు జేమనమాచారంబులు విచారించి మదాగమనంబునకుఁ గారణం బుడిగె నాన
మయంబున మంగళద్రవ్యంబు లొసంగి భవత్సూనుకకు శిశిరేఖ నొసంగు మని
వేడిన నకం డొడంబడి దశమిముహూర్తంబు నిశ్చయంబు చేసిన విని కృష్ణుండు
సుభద్రం జోడ్పొని వచ్చి సౌభద్రునకుఁ గన్యాదానంబు నేయు మని వేడిన
నకండు ప్రతికూలంబుగాఁ బలికిన విని దామోదరుం డలిగిపోవుటయు సుభద్ర
బలభద్రుం బ్రార్థించినఁ గోపించి శర్వకూలంబు లైనవాక్యంబులు పల్కిన విని
సుభద్ర యచ్చొట్టువాసి పోవుటయు శనివరుం డన్నపైఁ గోపించి నిష్కారంబు
లాడిన విని నంకర్షణుం డనుజానివాక్యంబులు వినల్కొల్లక ముమ్మిరువురం జూచి దశ
మిగ్గుంబునకు ధార్తరాష్ట్రం జోడ్పొనిర మ్మనినవిధం బంతయు సవిస్తరంబుగా
నెఱింగించి వెండియు నిట్లనిరి. 27
- క. సీతాయుధుతో వియ్యము, గారవమునఁ జేయఁకొర్కి గలిగిన రేపే
భూరితరవైభవంబున, ద్వారకపయనంబు నేయు ధరణీనాథా! 28
- క. అని యిట్లు నేలవేల్పులు, వినిపించినఁ గురువిభుండు వికవికనగుచు

- న్ననుజుఁ డగుదున్న సేనుం, గనుఁగొని ముదమంది వలికె ఘనవాక్పటిమన్. 29
- క. హలపాణిలోడ బాంధవ, మెలమిక్ సమకూడె నింక మేదినిమిఁదన్
బలు రగుళత్తులఁ జంపను, జాలకన గద దీనికంటె శుభముం గలదే. 30
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 31
- సీ. బలుఁడు మనయతఁడయి పాండునందనులను నిందించి పార్థునినందనునకు
నబరేఖ నొసంగ నని పల్కె గోవిందుఁ డన్ననొం డనలేక నరుగువిధము
నరయంగ మైత్రి నరుదెంచుఁ గావునఁ దడవు సేయక వేగఁ దల్లవలయు
మనము వా రేకమై వనవాసు లగుపాండురాజపుత్రులఁ జంపి రాజ్యమెల్ల
లే. కాశ్యకంబుగ నేలేడుసమయ మబ్బె, భటవికలిసెల్ల రప్పించి పట్టణమున
నకలగృహములు వీధులు సాధములును, బరమశృంగార మొనరింపఁ బంపు మనజ.
- చ. తొలుతను బంధువర్గములఁ దోడ్కొని రమ్మనిచెప్పి పిమ్మటన్
జలజభవాననోద్భవుల శాస్త్రవిధిజ్ఞుల వైశ్యకూర్పులన్
వలుపురఁ బుష్పవిక్రయలఁ బాటల నీటులఁ గుల్క-వేశ్యలం
బిలువఁగఁబంపు వేగమునఁ బెండ్లికి రాఁదగువారి నందఱిన్. 33
- లే. కావలసినట్టి ద్రవ్యము ల్కరితురంగ, శకటవృషభోప్రముల కెత్తి వరఁగ వీటఁ
గలుగుప్రజలకుపయనము తెలిపి యన్ని, పనులు నెఱవేర్చు మిఁక పెక్కుపల్కులేల.
- క. అని నెలవిచ్చిన దుర్యోధనునాజ్ఞ శిరంబునందుఁ దాలించి దుశ్శా
సనుఁ డాలాగునఁ జేసిన, పనులకు ముదమందె రాజు పార్థివనాథా. 35
- వ. అనిన విని జనమేజయుండు వైశంపాయనున నిట్లనియె. 36
- క. రాముండు తమఃత్వజునకుఁ, గోమలి నర్పించు తెఱింగి గోవిందుఁడు తా
నేమియుఁ బలుకక చనె నని, భూమిసురాగ్రణులు తెల్ప భూపతి మదికిన్. 37
- క. తెలియక లక్ష్మముకొఱకై, పాలుపుగ యల్పించురాజపుంగవుఁ గని యా
తులువా నీ కిది తగ దని, పలుకరుగా ద్రోణభీష్మబాహ్నికు లైనన్. 38
- వ. అని యిట్లడిగినపారిశ్రీతునకు వైశంపాయనుఁ డిట్లనియె. 39
- చ. కరువతః గాంచి భీష్టుఁడును గుంభజముఖులు శార్వభంగమా
తెఱుగు నెఱింగి యిట్లనుచుఁ దెల్పిరి భూవర నీ వొనర్చు నీ
పరిణయయుక్తవం బిపుడు బాగుగ నుండ దదెట్టులన్న నా
కరివరయాన రామునకుఁ గల్గినయవ్వడె పార్థుపటికిన్. 40
- ఉ. దారయటంచుఁ బల్కి రది తప్పదు కృష్ణుండు నవ్యపావినై
గూరిమి గల్గి యెల్లపుడుఁ గోర్కు లొసంగుచు నుండు నివ్వ డా

సీరియు సీహీతుం డగుచుఁ జేడె నొసంగెద నంచుఁ బల్కిన
స్వారము ముట్టినేర దది పంకజనాభుఁడు సమృద్ధిపమి.

41

ప. అదియునుంగాక.

42

క. భూధరముల్ చలియించిన, నాధారము దప్పి భానుఁ డవనిం బడిన
స్వాధోధు లింకిపోయిన, మాధవుఁ డాపార్థు విడిచి మనవక మగునే.

43

ఉ. ఎక్కువమాట లేమిటికి నిందుకులోడ్చవ నీదుపట్టిక
దక్కదు యిందురేఖ హరి ధర్మవిధిజ్ఞుఁడు ఒప్పుకున్న నీ
విక్రడిబంధువర్గముల నెల్లను దోడ్కొని పెండ్లి కేగినన్
పక్కున నవ్వరే జనులు బాంధవులందఱు నింద నేయరే.

44

క. బలరాము నమ్మిపోయిన, బలచనయగు టింతె దీనిభావములోనన్
దలఁపకు మన లక్ష్యజునకు, గలుగుదు రెచ్చోటనైనఁ గమలదళాక్షుల్.

45

క. ఇప్పుడిది ద్రోణభీష్ములు, చెప్పిన విని కరువిభుండు సింహాసనమున్
గువ్వనఁ దట్టుచుఁ గోపం, బుప్పలిలం బలికె నకలయోధులు వినఁగాన్.

46

సీ. ఎఱుగుదు నేను మీయిరువురలెఱిఁగెల్లఁ బరగఁ బాండవపక్షపాతు లగుట
దిగ్విజయంబుగా దీవించు టావంక దూషించు టీవంక దుష్టు లనుచు
భావించి చూడఁగా జీవించు టీవంక యావంక విశ్వాస మతిశయిల్లు
దివ్యతరం బైనదేహంబు లీవంక యావంకఁజిత్రంబు లలరుచుండు

తే. నెట్టికార్యంబుఁ దలఁచిన నెదురవచ్చి, చెడును కెడు నంచు విఘ్నముల్ నేకురెపుడు
వెడలిపొ త్తున్నఁ బాండవు లడవి కేగి, రిట్లు వట్టంగఁబడరు వా రెంచిమాడ.

47

ఉ. ఎక్కువ యైనకార్యమున కేము ప్రయత్నము చేసినప్పుడున్
గ్రక్కున వచ్చి పల్కుదురు కా దని మామెనువెంట పత్తు రిం
కెక్కడఁ జొత్తు మేదితెలు పీముదిపొరును మాన్ప శక్యమా
బొక్కను దూరిన న్నిడరు ఛార్వము నే నొనరించుపాపమో.

84

క. మాటలు నేర్పినకతమున, మేటిధనుర్ధరుల కైన మిక్కిలిభయమా
మాటలు నెప్పుడు దబ్బను, కోటలు దాటుదురు పనిఁ గొఱి దా రగుచున్.

49

ప. అని మఱియును.

50

క. యాదవు లే మొకటగుటన్, భేదము గావించు దలఁచి భీతి జనింపన్
వాదింతురు విష్ణుమన, రా దని నేనురకున్న లక్ష్యము లేకన్.

51

ప. అని వెండియు నిట్లనియె.

52

క. నేమాధికు లని మిచ్చున్, బ్రేమారితయంబు నేయ బేలత్వమతో
మిమివృద్ధయములయఁగ, గోమ శివ్యాప్రంబు నెనుచు గరువతి మఱియన్.

- ఉ. అర్జునుఁ డైననేమి హరుఁ డైన మురాంతకుఁ డైననేమి య
తూర్ణిశతశస్త్ర సంపదల నొప్పినసౌఖ్యసైంధవాదులున్
నిర్భరనాథుని భుండు నీరజబాంధవపుత్రుఁ డుండ నీ
కర్జుము లేల చెప్పెదరు గాంగతనూభవ కుంభసంభవా! 54
- క. పని సాగనిండుమా కిదె, కనకస్నానంబు మీరు గావించు క్రియన్
మనమున వెంచెద భుక్తికి, గొనుఁ డిచ్చెదఁ గొఱతపడిన గొబ్బున మీకున్. 55
- ప. అని పల్కి సుయోధనుండు వెండియు నిట్లనియె. 56
- క. ఉసికూత లింకఁ గూసినఁ, బశుపతిపాదంబు లాన ప్రాణంబులతోఁ
గుళలముగ మ్రతుక లే రిక, వసియింపక లేచిపొండు వదరకుఁ డిచటన్. 57
- సీ. బలరాముఁ డొకఁడు మాదర మైన కార్యముల్ నఫలంబు లగుగాక విఫలమగునె
వెండ్లి జూడఁగ మీకుఁ బ్రీతి గల్గిన రండు కల్గకుండిన నిండ్లకడకుఁ బొండు
మీరురాకుండిన మిక్కిలితేనుంబు విఘ్న మించుక లేక లగ్న మగును
మావెంట మీరు రా మర్కటశతకంబు గుంపుబాయక జతఁ గూడినట్లు
తే. లనుచు బహునిష్ఠరోక్షుల నాడుచున్న, యధిపుఁ డైనట్టికురుపతియాననంబుఁ
గాంచి సిగ్గున గోపంబుఁ గడలుకొనఁగఁ, బలికి రవ్వడు భీష్ముండు బాణగురుఁడు.
- క. కాలుండు ప్రేరేపక నీ, వీలాగునఁ బెద్దపిన్న తెఱుంగక బల్కె
జేలా దుర్యోధన నీ, కాలము సమకూడినట్లు గనఁబడె మాకున్. 59
- ఉ. భావతనూజుఁడు నృకుని పల్కినపల్కులు వధ్య మంచు నీ
వీనులఁ జేర్చి యెల్లపుడు వీరిడికార్యము లాచరించుచో
మానవనాథ నీ కిదియు మంచిది గాదని బుద్ధి చెప్పినన్
మానసమందు నిప్పు లిడుమాడ్కిఁ గనఁబడె నీకు దుర్మతి. 60
- క. నాగారిగమనుఁ డొప్పుమి, సాగదు లగ్నం బటంచుఁ జయ్యనఁ జెలువన్
రోగికిఁ బథ్యాన్నం బిడు, లాగున నీమదికిఁ దోచెరా పాపాత్మా. 61
- ఉ. పెక్కులు వల్గ నేమిటికిఁ బెండ్లిని జూడఁగ మేము రాము నీ
కక్కఱగల్గుబంధువుల నందఱుఁ దోడ్కొనిపొమ్ము కార్యమున్
జక్కఁగఁ జేసుకొ మ్మనుచు నభ్యులు చుట్టలు చూచుచుండ వా
రక్కడ నుండక స్వేదలి రాగ్రహరోషకమయితాక్షులై. 62
- ప. అట్టిసమయంబున. 63
- క. గురుండును శంతనుపుత్రుం, డిరువురు దక్కంగ భూసురేంద్రులు నృపులున్
పురజను లందఱు లక్షజు, పరిణయవీక్షాత్తు లగుచు బహువేడుకతోన్. 64
- ప. అత్యంతముదంబునం బొదలుచుండి రానమయంబున. 65

సీ. పాండ్యపాండ్రవిదర్భబంగాళసృపతులు గజతురగాంజోళికముల నెక్కి
వచ్చిరి వేగమే వంగకళింగాంగరాజు లేతెంచి రాలగ్నమునకు
మాళవ మలయాళ మగధ నేపాళాధిపతులు దంపతులతో భద్రదంతి
యూధంబు లెక్కి రాయోధులతోఁ గూడఁ బరతెంచెఁ గాన్తీరధరణివిభుండు
లే. మఱియు గాంధారోసలముజవతులు, ద్రవిడకొంకణఘోంకణధరణివిభులు
వత్సమత్యక్తరూకాంధ్రవసుమతీశు, లవని గంకింప వచ్చి రాహుస్తిపురికి. 66

ప. ఆనమయంబున. 67

లే. సర్వకేతనుఁ డత్యంతసంతసమునఁ, బప్పు కలమాన్న మొబ్బట్లు పాయసంబు
లాజ్యధారాస్రవాహ మై భోజ్య మమర, ధరణిమరులకుఁ జేసె సంతర్పణంబు. 68

ప. ఇట్లు సంతర్పణంబు గావించి భోజనానంతరంబునఁ దాంబూల గంధమాల్య
వస్త్రఘృషణంబులఁ దృపులంజేసి ప్రయాణోత్సవంబు సాటించి రాసమయంబున
భానునందన బృహద్బలవృషసేనపవిత్రశత్రుగ్ని కోప సుశర్మశకునిజయద్రథభూరి
శ్రవశృపాచార్యుడై సోమదత్తాది రథికివరులు పుత్రమిత్రకళత్రంబులతో
రథాక్వాదివాహనంబు లారోహించి రాసమయంబున ధార్తరాష్ట్రం జొక్కరథం
బుపైఁ గూర్చుండె నప్పుడంతకిపురకాంత లందలంబుల వసియించి యేలేర లత్తజుం
డొక్కమహాగజంబుపైఁ గూర్చుండె నిన్నిధంబున దుర్యోధనుండు బంధువర్గంబులం
గలసి బ్రహ్మణ్యవైశ్యకూద్రవైతాళికవారాంగనాదినివహంబులతోఁ బృథివి కంపింపఁ
బురంబు వెడలి నవ్వుడు. 69

సీ. శ్రీరస్తు లే యంచు క్షీతిసురశ్రేష్ఠులు చెలఁగి పల్తారు నాశీర్వదించు
ధృతరాష్ట్రగర్భనిస్తృకవార్ధి చంద్రమ యని పందిమాగధు ల్వినుతి నేయ
మాస్తిపురాధీశ యమరేంద్రసంకాశ యనుచు వైతాళికుల్ ఘనతఁ బొగడ
ఫణిహరు లొకలక్ష బంగారుబెత్తముబట్టి ముందట బరాటరులు నేయ
లే. తుడుము తమైట ధక్కి తుత్తంభికలును, ఝర్లు రీభేరిమర్దలఝల్లరిలు
మొదలయినవాద్యనాదముల్ మ్రోయుచుండ, ద్వారపతిఁ జేరె నవమికా ధరణివిభుండు.

ప. ఇన్నిధంబున. 71

ప. కురురాజేంద్రుండు వచ్చుర్ధాక బలుఁ డాగోవిందులతోఁ దెచ్చక
స్వరమామోదముఁ బొంది బ్రహ్మణులతో బాహూధృవశ్రేణితో
సరసాగ్రేసరు లైనబాంధవులతో సామంతయూధంబులతోఁ
దరుణీబృందముతో రథాశ్వములతో దంతావళశ్రేణితోఁ. 72

ప. ఎదురుకొని ధార్తరాష్ట్రం గాంచి కుశలసమాచారంబు లడిగి తదనంతరంబ ఘోరి
భేరిరవంబులు చెలంగ పందిమాగధులు కైవారంబులు నేయ వారాంగనలు నాట్యం

బులు గావించ వరకుపట్టినభింజివాలాదియాయుధంబులు ధరించి వీరభటులు నడువ సంకర్షణుండు దుర్యోధనుం దోడ్కొనివచ్చునమయంబున. 73

క. ద్వారకనగరంబునఁగల, నారీమణు లాత్మ నలరి నవరత్నములకొ
దీరిన సాధాంతరములఁ, జేరి తదాలోకనంబు చేయుచుఁ దమలోకం. 74

మ. చెలియా కన్దాసు మాస్తికత్యుసిదముం జెన్నొందునాలేరుపై
గలవాఁ డంబుజమిత్రదత్తవరసత్కారంబుచేఁ గుంతికొ
దొలుచూ లీతఁడు సూతపుత్రుఁ డనఁగా దుర్యోధనుం జేరి యా
బలభిత్తున్నుని నాజి గెల్తు ననుచు న్నాసిల్లుఁ గర్ణాఖ్యలొక. 75

క. ఆతిరవ్యం బగురథమున, సరియుంతుడై వచ్చువాఁడు సభలోఁ గృష్ణ
న్నలఁ గ్రొవ్వి చీర లాలిచినఁ, బరితుండు దుశ్శాసనుండు వద్దదళాక్షి. 76

మ. తురగారాధులు చుట్టునుం గొలువ భిద్యోతప్రభాతుల్య మా
నరదం బందు వసించి వచ్చుకఠినుం డబ్బాక్షి వీఁడేకదా
కరుణాసాగరు లైనపాండుసుతులం గావట్లునెత్తంబుతో
సిరికిం బాసినదుప్తచిత్తు శకునికొ శిఘ్రంబె వీక్షింపుమా. 77

తే. సింహళాంగూలభూషిపినిదము కలుగు
రథమునం దభ్రమణిమాడ్కి రహి నహించి
చూడ్కులకు వేడ్క మిఱునిట్లు చొనుపు నకఁడు
ద్రోణుతుం డశ్వత్థామ లోయజాక్షి. 78

ఉ. బంగరుగోవుపద్మజము భాసిలుదివ్యరథంబుమీఁద సా
రంగధరుండు నాఁ బరగి రాజిక మాఘనబాణశస్త్రపా
రంగతుం డై మహిం గలుగురాజులకెల్లను శిఖ సెవ్వవాఁ
డంగన చూచితే కృపుఁ డహస్కరతేజఁ డరాతిరాత్రికొ. 79

మ. ఉరగేంద్రధ్వజ మొప్పియున్నరథమం దుల్లాసియై సారెకుకొ
దరహాసద్యుతు లుప్పతిల్ల మమకం దాలంకు వీక్షించుచుం
బరమానందము నొంది బాంధవులతో భద్రేభయూధంబుతోఁ
దురగశ్రేణితో వచ్చుదుప్తుం డతఁడే దుర్యోధనుం డంగనా. 80

వ. నవరత్నస్థగితం బైనరథంబున నర్కువగిడిం దోఁచు నతని. 81

క. మేరునగధైర్యధుర్యుని, సారసరిపువంశవార్ధిచం ద్రోదయన్తికొ
వారిజముఖి వీక్షించితె, భూరిభుజాటోపబలుని భూరిశ్రవునికొ. 82

చ. కనకమణీమయాభరణకాంతలు దిక్కులు నిండ సారకు
న్నినరుచి నడ్డగించుమదమేనుఁగుమీఁద వసించునాతఁడే

మనశశిరేఖకు న్నగఁడు మనఃధనుందరతుల్యు లత్కణ్ణఁ
గనుఁగొను మంబుజాక్షి యనఁగా విని యొక్కలతాంగి యిట్లనున్.

83

సీ. కలకంఠి యభిమన్యుఁడనుపరాక్రమశక్తిమహిమ నెన్నఁగ నొక్కమాన మగును
భూరిసంగరంగధీరోద్భవస్ఫూర్తి రోష మెన్నఁగ నొక్కఋతువుపట్టు
శస్త్రవిద్యాభ్యాసచాతుర్య మనుదాని జాడ నెన్నఁగ నొక్కయెడుపట్టు
అంగంగ సౌష్ఠవశృంగార మనియెడు గరిమ నెన్నఁగ నొక్కకల్ప మగును
తే. అట్టిసౌభద్రునకు లక్షణావ్యాయంనను, జుధితోఁ గాల్వ పులితోన జంబుకంబు
దంతితో దోమ భానుతో దర్పణంబు, పాటలాధరి గణులింప సాటియగునె. 84

ప. అని యిట్లు పురంద్రీజనంబు లనేకవిధంబులఁ బలుకుచున్నసమయంబున నీలాంబ
రుండు దుర్యోధనుఁ దోడ్పొని వచ్చి కాంచనమణిమయం బగుమందిరంబున విడి
యించి భక్త్యపాయసపదార్థంబులఁ దృప్తులం గావించి తాంబూలంబు విప్పించు
సమయంబున.

85

క. కలహాశనువాక్యంబులు, జలజానన యిందురేఖ సఖిబృందముతోఁ
డెలువక వస్త్రాభరణంబులు దాల్చక పాన్పుమీఁదఁ బోరులుచు నుండెన్.

86

ప. ఆనమయంబున.

87

తే. పడఁతు లరుడెంచి శశిరేఖపజ్జఁ జేరి, మజ్జనము నేయ లెప్పుని బుజ్జగింప
మానివచనంబు లూఁతగా మగువ లేచి, విమలమణిపీఠిపై నుండుసమయమునను. 88

క. లలనలు సంవఁగి నూనెన్, కలయంటుచుఁ బాటపాడి దరహాసముతో
కలశము లిడి పన్నీటన్, జలకము గావించి సఖులు సంతోషముతోన్.

89

సీ. కడియొత్తె నొకచెలి తరుచైనజలతారుఫూలచీర యొకర్లు పొందుపరచె
వనిత యొకతె మంచి వజ్రాలకాంతుల రహిమించు చంద్రపూరవికెఁ దోడిగ
జడవేసె నొకబోటి కటిచొక్కమపరంజి కుప్పెరేకడి యొక్కకొప్పు పెట్టె
పద్మరాగప్రభాభాసితం బై మించు పాపటబొట్టొకపడఁచి గట్టె
తే. మణులుదాసినకమ్మలు మాక్రికముల, నొప్పబొగడలు బావలీ లాకతె పెట్టె
సరిగముక్కరయను బన్నసరము తీఁగె, మొదలుగాఁగలసొమ్మొకముదిత దాల్చె.

క. విరిసరు లొకసలి దురిమెన్, పరిమళగంధంబు నొక్కపణఁచియె పూనెన్
తరుణియొక త్రెణ్ణుదమున, తెరవగుఘాలంబుమీఁదఁ దిలకము దీర్చెన్.

91

క. పాటలగంధికె గన్నులఁ, గాటుక వెసఁ దీర్చి నొకతె గండ్లఫలంబు
నీటుగ మకరికరేఖలు, బోఁటి యొకతె వ్రాసె నచటిపాలఁతులు మెచ్చెన్.

92

ప. ఇట్లు సఖిజనంబు లచ్యుతాగ్రజాపుత్రిక కలంకారంబు గావించుతఱి లగ్నకాలం
బరుడెంచె నని బాంధవు లత్యంతసంతసంబునం దేలుచుఁ బరిమళద్రవ్యంబులు

కాంచనరజితపాత్రలం దిడుకొని పరతెంచువారిం గని శశిరేఖ తనమనంబున నిట్లని విత్కరించె. 93

క. అనిమిషమునివాక్యంబులు, విని నమ్మితి నెదురుకోలువే శిదె వచ్చెన్
జనపతులందఱు గుములై, చనుదెంచిరి విఘ్న మింక జరుగునె తలఁపన్. 94

క. మనసిజయూర్తి సుభద్రా, తనయుని వీక్షింతు వనుచుఁ దక్కులు పలుకన్
మునికేమివిషముఁ బోసితి, నని వెండియు నాత్మ యందు ననుకొనసాఁగెన్. 95

లే. విసివభూములఁ ద్రిమృదువిజయసూనుఁ, డిచటి కేతెంచుటకు హేతు వెద్దికలదు
మేనితో పొత్తు విడువనిదాన నగుట, నొరుల నననేల నేనేయుదురితమునకు. 96

క. ఈలత్తణునకు సతిసై, యేలాగునఁ గాపురంబు నే నొనరింతు
స్వీలాంబరుఁ డవివేకుం, డీలాగునఁ జేసె ముందు నేలా గగునో. 97

క. గళమున వర కాంచనమం, గళసూత్రము లత్తణుండు గట్టక మునుపే
నలకూబరతుల్యుం డగు, బలభిత్తుతునుతునిఁ జూపు పరములు గలరే. 98

క. అని యీలాగున వగచుచు, ఘన మగుతాపంబుచేతఁ గళవళపడుచుం
జని నవరత్న స్థగితపు, పనిగలమందంబుమీఁదఁ బవళించెఁ దగన్. 99

వ. అంత నక్కడఁ ఘటోత్క చుండు. 100

సీ. వనజాక్షి శశిరేఖ వై వాహికదినంబు ననుదెంచె నని లేచి సంభ్రమమునఁ
బిరకల్లితోఁ జెప్పి తనకల్లి కెఱిఁగించి యభిమన్యునకుఁ దెప్పి యంతరిక్ష
వీధికి నెగసి ము న్నినతాతమాజాండు నమృతసంహారకార్థ మమరపురికిఁ
జనుదెంచువిధమునఁ జని ద్వారవతిచుట్టు పిడిదినగజహయవిత్తు లరసి

లే. మణిమయం బగురథముల మనుజపతుల, వెంటఁ జనుదెంచునేనల వీరభటుల
పసుధగీర్వాణకోటుల వైశ్యశూద్ర, జనులవీక్షించి నప్పుచు దనుజవిభుండు. 101

వ. సాయంకాలంబునకుఁ బురసమీపంబునకుం జని యదృశ్యకన్యంబున సంతకపురంబుఁ
జొచ్చి బలధర్మనగరు ప్రవేశించి పరిణయవస్తువు లాకరికొక రందిచ్చునందడిగొను
వారిజాతుల వీక్షించుచుం జని మఱిగొంద ట్రైచువలు పన్నీరుకలశంబులం దిడుకొని
నానారత్నస్థగితంబు లైనభూషణంబులు దాల్చి పుష్పహారంబులు దుఱిమి పట్టుపై
తిడిచెంగాదిచేలంబులుగట్టి దీపి కాకళికలచెంత నిలువంబడి యొకరిసింగారంబొకరు
వర్ణించువారలం గడచిపోవ మఱిగొంద 'ఱంగనలు పెండ్లిగొడుగువా రరుదెంచిరి
పొందుపొందని మూఁపులవట్టి ద్రోచువారలఁజూచుచు ఘటోత్కచుండు లోప
లికిం బోవ నొకమందిరంబున దివ్యమణిమయం బగుమంచంబువై బవళించియున్న
శశిరేఖం బాచి సుధద్ర చెప్పినవ్రకారంబున రూపలక్షణంబు లగుపడుట నెఱింగి
శశిరేఖగా నిశ్చయించి తనమాయచే నిద్రింపజేసి తనతమ్మునికిఁ దగినకన్యయని

సంతోషించి మఱిదలి స్తుట్టుట దోషం బని యెంచి మంచంబు శిరంబునం దిడు
కొని మాయాబలంబున నొరుల కగుపడకుండ సురసమాహంబు లొరొ యని విను
లెంప గగనమార్గంబునం బఱి తొంది తనవనంబున శశిరేఖం డించి శుభద్రాకుమారు
నితో హిడింబానందనుం డిట్టనియె. 102

క. ఏమనిచెప్పదు నే నీ, రామామణిగొఱుం జనిన రారా జటకు
సామజరభవాయనైన్య, స్తోమముతోఁ బుత్రమిత్రసోదరయుతుం డై. 103

క. చనుదెంచి నాఁడు మఱలం, జని రాజును సూతమతుని సైంధవదుక్కా
ననులమదం బణంగించెద, ననుజా నీ విచట నుండుమని పల్కుటయున్. 104

క. విని సౌభద్రుండు వడముడి, తనయుని వీక్షించి పలికెఁ దగునా నీకు
నను డించిపోవ దుర్యోధ, ధనురామము విన్న నెట్లు దాభుడు నన్నా. 105

క. నిర్జరపతి నందనుఁ డగు, నద్దునునకు నుద్భవించి యని మొనలొనక
దుర్జను లగుకొరవులను, నిర్జింపకయున్న బ్రతుకు నిష్ఫల మరయన్. 106

క. ఇలలోఁ ధండ్రికిఁ దనయుండు, గలిగినఁ దనతండ్రికంటె ఘనవిక్రముం డై
విలసిల్లినఁ గొడు కనఁదగు, బలహీనుని గొడు కటంచుం బలుకం దగునే. 107

క. పోటబ్బినసమయంబున, బోఁటివలె న్నణఃగియున్న భుజబలకౌర్మం
దేటికి శస్త్రాస్త్రము లిం, కేటికి నీకార్దుకంబు నింకేమిటికిన్. 108

క. జనకులబుణంబుఁ దీర్చుగ, మన కిది సమయంబు గనుక మఱి యిచ్చోటక
పనియేమి నాకు నీతోఁ, జనుదెంచెద నంచుం బల్కుసౌభద్రునితోన్. 109

చ. వడముడిపుత్రుఁ డిట్టనియె వానరవల్లభురశ్మి లేనియి
య్యడవిని ముగ్ధల న్విడిచి యాజికిఁ బోయిన నిందురేఖయున్
దడబడుచుండు వెండియును దల్లిమనంబుకఁ దల్లడించుచున్
గుడిగొనుచింత రేబగలు గుండుచు నుండఁ సేపు వచ్చినన్. 110

సీ. ఎఱుగుదు నాకంటె నెక్కువౌ విలువిద్యుఁ బారంగతుండ వీవు పార్థపుత్ర!
ధృతరాష్ట్రపుత్రులక్రల్లణంచుటకుఁగా నిరువురు చన నేల నేనచాలు
నదిగాక మేనల్లుఁ డై మేనమామపై ధనువు బూనుట నీకు ధర్మ మగునె
నిలువు మిచ్చట నీవు నే నేగి యణములొ గంతులువేయింతుం గౌరవులను

తే. యదుకుమారులఁ గొందఱి, మదమణుతు, ననుచు మీనము లొకచేక పట్టి తీడి
భీకరాకారమున లేచి కేక వేసి, కామగమనంబుతో నేఁగె భీమకుతుండు. 111

వ. అట్టి సమయంబున. 112

తే. ఆఘటోత్కచమాయచే హాయిఁ జెంది, నిద్రబోయెడుశశిరేఖసేత్రయుగముఁ
దెలిచి మిన్నందుభూజము లేరి చూచి, కలవరింపుచు దిగ్గన నులికి లేచి. 113

తే. కట్టెడుట నున్నసౌభద్రుఁ గాంచి మఱియుం, ఫల్గునునిరాణి వీక్షించి పాదములకు

- మొక్కి సిగ్గున శశిరేఖ మోము వంచి, గుట్టుతనమునఁ దనకుఁ దా నిట్టులనియె.
 క. ఎక్కడ ద్వారకనగరం, బెక్కడ యావిసినభూమి యేకూర్కిదుటల్
 యెక్కడ మేల్కొను తెక్కడ, నిక్కము యిది చిత్రమంచు నెప్పుది నెంచున్.
 వ. ఇట్లు తలంచి మఱియును. 116
- సీ. ఎవ్వరు ననుఁ దెచ్చి రివ్వనభూమిః సెంతపుణ్యాత్ములొ యెందియాడ
 మనిసారదునిమాట మంగొంగుమాటగాఁ దలఁచి యాకనికేను దండమిడుదు
 నతఁడు చెప్పినమాడ్కి నభిమన్యుఁ గనుఁగొంటి నానోము ఫలియించె నలినగర్భ
 వ్రాత ధారుణియెందు వృద్ధంబు గా దనుచులుపలు దప్పనే తలఁచి చూడ
 లే. నద్దమునఁ దోచులిబ్బి చెయ్యబ్బినట్లు, వివినభూమల కేగినవిజయనూను
 సురురెరంబైనరూపంబుఁ జూడఁగలిగె, బుడమి నేజేయునుకృతంబుఁబొగడవలె.
 వ. అని యిట్లు తలంచుచు మనసుసినగవుతో లజ్జానన యై యూరకున్నోడలిం జూచి
 సుభద్ర యిట్లనియె. 118
- క. ఇలఁ బాసి వచ్చిచా నని, తలఁపకు నీబావ భీమతనయం దుండే
 నిలయుము మనయి ల్లనుకో, బలభద్రకనూజ వలగు పలుసంశయముల్. 119
- వ. అని సుభద్ర వెండియు నిట్లనియె. 120
- క. ఇంచుక శంకింపక రా, త్రించుకు డట కేగుదెంచి భీరాత్మకుఁ డై
 మంచముతో నిటు దెచ్చెను, పంచాననమధ్య నిన్ను ఫాల్గునికొఱుకై. 121
- వ. అని చెప్పి మఱియును. 122
- క. కూరిమి గలతలిదండ్రులు, లేరని చింతించవలదు లేమా యెల్లం
 దూరికిఁ బోదము నీకుక, గోరికగలవిధముఁ దెల్పు కొంకక నాతోన్. 123
- క. అని యివ్విధమునఁ బల్కిన, ఘనవేణి సుభద్ర మోముఁ గని ముద మలరక
 వనజారిరేఖ యెంతో, వినయంబున నిట్లు లనియె ప్రీడానన యై. 124
- క. బొత్తెగ బాల్యంబున నా, చిత్రము నీసుతునియందుఁ జేర్చినదానక
 జిత్రము లే దెవ్వరిపై, నత్రా యిది నిశ్చయంబు హరితో డనినన్. 125
- లే. వినియు ముదచుంది యావేళ విజయంబుల్పి, కోడలిగుణంబు లగ్గించి కొడుకుఁ గాంచి
 రాత్రి రాజుకు రోహిణి రలికి మదనుఁ, దొప్ప నటువలె వీరికి నొప్పె ననుచు. 126
- వ. సుభద్ర తనకొడుకు కోడలికిఁ గలశృంగారంబు మనంబున నెప్పుచుండె నని వైశం
 పాయమందు జనమేజయునితో మఱియు నిట్లనియె. 127
- లే. ఇందురేఖకు నభిమన్యునందుఁ గలుగు, మోహ మేమని చెప్పు దాముద్గుడు
 జనవిజయంబుల దమ్ముల సఖులనైనఁ, దలఁప దించుక మదిలోన ధరణిసాధ. 128
- వ. అట్టివనయంబున ఘటోత్కచుం డక్కడ. 129

ఉ. ద్వారక కేగి చిత్తమునఁ దా నొకయోచనఁ బన్ని వేగమే
సీరి గృహంబులోపలికి శీఘ్రమై పోయి ముదంబునొందుచున్
నీరజనేత్రి ముందుశయనించిన చిత్తరుచవికెలోపలన్ (?)
జేరి శశాంకురేఖవలె చేడియ యయ్యె నరేంద్రచంద్రమా. 130

వ. అని వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 131

ఉ. మోమును గన్నులు న్నొసలు ముక్కును కెక్కులు చొలు దంతము
లొక్కమల మైనవెంట్రుకలు గొప్పకుచంబులు కాను పాదముల్
సామజయాన మవ్వగలు చక్కనిపల్కలు కుల్క లన్నిటన్
రామునిపుత్రిగా మెలఁగె రాక్షసమాయల నేమి నెప్పుడున్. 132

వ. ఇట్లు శశిరేఖయూకారంబు ధరించి ఘటోత్కచుండు. 133

ఉ. నిక్కము పెండ్లిహోతు రని నిర్మలరత్నపుగద్దెఁ జేరి తా
దిక్కులు చూడఁ కానుదలి దివ్యతరం బగునాణిముతైపుక
ముక్కరమోద జాద్ములిడి మగ్ధతెఱంగున మోమునెత్తకన్
యొక్కడలేనిసిగ్గు తలకెక్కినమాడ్కి శిరంబువంచుచున్. 134

వ. ఇట్లున్ననయంబున. 135

సీ. బలభద్రుఁ డరుదెంచి బంధుజనాభితోఁ జనుదెంచె వైవాహికమయ మనుచు
వినువీంప నెఱిగి యామనుజేంద్రునకుఁ దెల్పఁ గురురాజు తమ్ముల దొరలఁ జూచి
యెదురుతో లేవొక్క సెందుకు తడవింక నని చెప్పి యాదవాంగనలఁ బిలిచి
మనలత్పణునిఁ బెండ్లితనయునిఁ గావింపుఁ డని వల్కఁగా విని యట్లుముఖులు
తే. శిరము మజ్జన మొనరించి కురులు చలువ, చేలమున నొత్తి తడియార్చి చిక్కుఁబాసి
వెంటనే సాంకుపము నంటి గంటువేసి, వనుటదీరిన బంగారుపాగఁజాట్టి. 136

తే. బంగరుపులీఁగెవనిగల్గు సంగరేకఁ, దొడిగి కెంబట్టఁగి మించుదుప్పటంబు
వల్లెనా టందముగ వేసి మల్లెత్రాల, నరము లొకతోన్ని శిరమునఁ దుఱిమి పుఱియె.

సీ. గోధివై కస్తూరి గొప్పలకమిడి యాణిముతైంబులహార మేసి
వద్దరాగంబుల ఛాసిల్లకడియము ల్కరముల ధరించి కనకరత్న
ములచేత విలసిల్లుములత్రాడు కటిఁ జాట్టి వెలగల్గు సంగరాల్ వ్రేళ్లఁ దొడిగి
యంద్రనీలద్యుతు లింపొందుపోగులజత లంద మమరఁగా శ్రుతులఁ జేర్చి

తే. తరుణులందఱు బంగారుకట్టలంధుఁ, జారుకలశంబు లిడి మహాసంతకనమున
నెదురుతోలేళ్లఁ జనుదెంచె నేగుండఁచు, లెత్తుజునివెంట పెడలిరా రాజముఖులు.

వ. అట్టియెడ నయోధనుండు తనకుమారుం డయినలత్పణునిసామజేంద్రంబువైవసింప
నియోగించి గంధతైలంబునఁ బ్రకాశించు కరదీపి కానహస్తంబులు వెలుంగఁ బరి

చారికజనంబులు మాత్రికతోరణంబుల నొప్పుగొడుగు లనేకంబులు పట్టి నడుచు
 నేలనేలలు క్రమోదితంబుగా స్వస్థివాచనంబులు చదువ వందిమాగధబృందంబు
 లప్పటప్పటికిఁ గైవారంబు లొనరింప వేత్రహస్తలు మహారజితరత్నమయంబులైన
 బైత్రంబులు పట్టి బరాటరులు గావింప వేశ్యాంగనలు మృదంగతాళాదివాద్యంబులు
 మ్రోయ నూదీమఖటకాముఖతామ్రచూడవతాకాలిముఖాది హస్తభావం
 బుల నాట్యంబులు నలువ నానాదేశంబులనుండి వచ్చినధారుణీవతులు పుత్రకళ
 త్రంబులతో నడువఁ గర్ణాదిరథికవరులు బాణబాణాసనులై పెండ్లివమారునిదంతి
 కిరుపార్శ్వంబుల రా ద్విశ్వాసనాదిసోదరులతో దంపతీనమేకంబుగా మహేంద్రం
 డునుంబోలె జనుడెంచురా రాజానకు సీలాంబరుండు సారణకృతవర్తోధవాదియదు
 కుమారులతో వారివారికళత్రంబులతో నెసుక్కినియె నానమయంబున సుభయ
 పార్శ్వంబులవా రొండొరులక్షేమలాభంబు లడుగుచు గంధకలపంబులఁ బూయుచు
 వారివారికిం దగినయుపచారంబులు గావించుకటి సంకర్షణువల్ని యగుచేవతీ
 దేవి తనపుత్రిని లక్ష్మణున కొనంగుట మనంబున కసమాధానంబుగా నుండుటం
 జేసి పరియాజ్ఞానుసారంబున దుర్యోధనువల్నికి గంధపుష్పతాంబూలంబు లొసంగి
 పదిలోఁ బదునొకొండుమాడ్కిఁ గుళలంబు లడుగునమయంబునఁ బౌరజనంబు
 లొండొరులమొగంబు వీక్షించుచు నిట్లనిరి.

139

క. దానపథంజనువాక్యము, మానసమున నిడక బలుండు మతిహీనుండై
 మానిని సోదరితోడఁ, మేనల్లుని నడచి కనిచి మిక్కిలిసిరిన్.

140

క. ఆసింది దురాత్ములతోఁ, జేనెను బాంధవము ముందుచే బెఱుంగక తాఁ
 జేసినయవిచేకమునకు, గాసిల్లును నికఁడు ముందు గాండివిచేకన్.

141

క. బలకౌర్యకస్త్రకుళలక, కలిమిఁ బ్రఖ్యాతి నొందుకొంటేయులకుఁ
 చెలి నొనఁగక తాలాంకుండు, తులువలకుఁ బుత్రి నొనఁగి దురితాత్మకుండై.

క. అని యివ్విధమునఁ బౌరులు, ననుకొనఁగా వారువారు నలివేడుకతోఁ
 జని పచ్చనితోరణములు, గనువట్టెడు మందిరంబుఁ గని యచ్చొటన్.

143

క. పులుండిప్రస్తరంబుల, విలసిల్లెడుభిత్తు లమరీ విద్రుమలతలఁ
 చెలెవొండెడుదూలంబులు, తళితళ మనుస్వర్ణరత్న స్తంభంబులతోన్.

144

లే. తులరహిత మైనముతైంపుతోరణములఁ, జాల రాజింపువరిణయకాలఁ జొచ్చి
 కళలు దేకడుచిత్రకంబళలమీఁదఁ, జేరి వసియించి రానందచిత్తు లగుచు.

145

వ. ఆట్టిసమయంబున.

146

సీ. తొలుత మ్రోడింబుడు తొయ్యలిఁ గొనిపోయి తనవనంబున డించి తల్క్షణంబు
 చనుడెంచి శశిరేఖయాకారమును చాల్చి మందిరంబున నుండుమార్గ మెఱిగి

- క. వనితా సౌభ ద్రునిపై, మగనుంచకు లక్షణుండు మగఁ డని నుడుటన్
వనజభవుఁ డిడినలిఖతముఁ, బనివడి తప్పింప వఱియు భవునకు వశమే. 158
- క. సిరిఁ బాసి విషినభూములఁ, బరదేసులమాడ్కిఁ దిరుగు పార్థాత్మజాని
న్యరియింప నీకుఁ జెల్లునె, సరసీరుహనేత్రీ వినుము సంతోషమునన్. 159
- క. విపులముగ నీవుచేసిన, తప మేమనిచెప్పవచ్చు ధనవతిసుతుతో
నువమింపఁదగినలక్షణుఁ, డపురూపపురుగుఁడు దొరకెనమ్మా నీకున్. 160
- క. పురుహూతసన్నిఘం డగు, కరురాజున కరయ ముద్దుగోడల నైతో
కరిరాజగమన మమ్మన్, మరునకు మామీఁదఁ గూర్చి మానకు మమ్మా. 161
- క. ఆబ్బుర మగుభాగ్యము నీ, కబ్బెను ఆత్రింటి కీవు నరిగినకఱి నీ
యబ్బలు చూడఁగ వత్తురు, నిబ్బర మగుబుద్ధి గలిగి యేలుము మగసిన్. 162
- వ. అని యివ్వధంబున లతాంగులు కాలాదితానుభావంబు లాడిన విని మాయాశశిరేఖ
యిట్లునియె. 163
- క. భృతరాష్ట్రసుతుఁడు మామై, యతనిసుతుం డీకుఁ డైన నాహా నేఁడీ
యతిశయ మెచ్చఁగ మీకున్, మతి చాలదు నుదతులార మఱి యేమందున్. 164
- తే. పరియు ననుఁగూడి భూమిపై బ్రతికెనేని, మదనసౌఖ్యంబుతోమిమ్ముమదిదలంపఁ
జాడవద్దినఁ గన్నెత్తిచూడ నేను, ముసలిపాదంబులైన యో ముగుదలార. 165
- తే. తాలధరుఁడైన వారుఁడైన ధాతయైనఁ, దొడరి నాయుంటివాఁకిలి ద్రోక్కఁగలరె
నేఁడుమొదలుగ నాకు మాతాడిరేని, అత్తమామల ధరణిపై నట్టె రాకు. 166
- వ. అని పల్కి మఱియును. 167
- క. మీశందఱుకున్ బుద్ధులు, జోకతో నేఁ జెప్పఁగలను నుందరులారా
నాకడ వదిలిరేనిన్, జీకొట్టెద నంచుఁ బల్కుఁ జెలి కఠినోక్తున్. 168
- క. చెలులందఱు విని భీతిన్, పలుతెఱంగులఁ జింత నొంది పల్కిరి కల్లీ
అలుకవహించుట నీకున్, వల దిఁక కల్యాణవేళ వచ్చెను తెమ్మా. 169
- తే. బలుఁడు తడవైనఁ గోపించు జలజగంధి, యనిన విని మాయాశశిరేఖ యాత్తఁ గనలి
బలుఁడు గోపింప నాకేమిభయ మటంచు, వెడలఁ గలకంఠులందఱు వెంటనడువ. 170
- వ. ఇ ట్లుగునమయంబున. 171
- సీ. ఎన్నఁడు మగవారి నెఱుంగ దన్నట్లుగా ముక్కు నేలను జూడఁ మోము వాంచి
పెనుకొండ తలమీఁదఁ బెట్టినచందాన శిర మెత్తనేర దానరసిజాక్షి
చరణనూపురములు చప్పుడు గాకుండ గట్టిగాఁ గాగులు పట్టి నడుచుఁ
దిలమాత్తమెనను దేహంబు జాపక కనకాంబరము మేనఁ గవ్వశాసుడు
తే. మందయానంబుతో వచ్చు నుందరాంగి, గరయుగంబులు పట్టుచుఁ గంజముఖులు

మెల్లమెల్లనఁ దోడ్చెచ్చి యుల్ల మలరు, బయనిచెగటఁ గైకవశుఁడని నునిచి. 172

వ. అప్పిద్రుమాధర లత్యంతమునంబునఁ గల్యాణాబులు పాడ ననేకవాక్యంబులు
మ్రోయ బ్రాహ్మణోత్తములు స్వప్తివాచనంబులు చమత్కర నవ్వయగోత్రనా
మంబు లుగ్గడింప శకునికృతవర్తనైధవాపిబాంధవు లిరుగడల నిలువంబడి వధూవ
రులమధ్యంబునఁ జెరఁబట్టి రానమయంబున నీలాంబరము లత్తజునకుఁ గన్యాదా
నంబుఁ గావించె నవ్వుడు. 173

క. అప్పర్తనయనరూపము, జెప్పఁగ విని లత్తజుండు చెలఁగుచు మదిలో
నెవ్వడు తీతురొ తెర యిం, కెప్పుడు శశిరేఖ మోము నేఁ జూచెదనో. 174

క. అని లత్తజుఁ డివ్విధమున, మనమునఁ జీలించినపుడు మహిగీర్వాణుల్
మును బట్టినతెర వంచుచుఁ, గనుఁగొను డొగిడొరు లటంచు గ్రుక్కనఁ జెలఁకన్.

వ. ఆనమయంబున. 176

సీ. చూడ లత్తజున కానుదరి కుండేలుగా గంతులువైచుచుఁ గానఁబడియె
వెంబడి నకఁ డాత్మ వెఱగంది చూడఁగా పిండి బొక్కను గండుపిల్లియయ్యె
వగచుచుఁ జెరవంది వాడు పిఱింపఁగాఁ గొక్కరింపుచు వండుక్రొలియయ్యె
నిది చిత్ర మని యెంచి వదిలంబుగాఁ జూడ రోమముల్ పెరిగి భల్లూకమయ్యె
తే. మనినిశ్రమజెందిలినొయంచు మఱియుఁజూడ, మినుకుకోటలనర్పమైమోదికెగనె
నపుడు భయమున రెప్పలల్లార్చుకొనుచుఁ, బండ్లనిగిలించి విలపించె బెండ్లికొడుకు.

వ. ఆనమయంబున. 178

క. ధరణీసురులును రాజులు, సరసిజముఖు లొకరికొకరు సరసోత్తులతో
నురవైరిమాయ నెఱుంగక, పరిపరిమార్గముల వారు పలుకుచు నగుచున్. 179

వ. పిఱించుచుండి రని చెప్పి వైశంపాయనుండు వెండియు నిట్లనియె. 180

సీ. వెండ్లికొడుకుచూడఁ బెక్కురూపంబులై కనిపించుఁ దక్కినజనులకెల్ల
ముద్దుమొగంబుతో మనముసినగవుతోఁ గాటుకద్యుతులొప్పు కనులతోడఁ
బవడంపుమోవితో ఫాలంబుపై మించు కస్తూరిచెలకంపుఁ గాంతితోడఁ
బొదలుముంగురులతో నెదమోద రాజించు దిగువుపాలిండ్లతో వగలతోడ
తే. వజ్రమణికుయభూషణాభరణలతోడఁ, జాలరుచు లీనుబంగారుచేలతోడ
సిగ్గు తలకెక్కివంచినశిరముతోడ, మరునిరాచిల్కనిధముగా మగువ తోఁచె. 181

వ. ఆనమయంబున. 182

సీ. లలనామణులు నవ్వు లత్తజుఁ డొక్కింత ధీరత్వమున మోముఁ ద్రిప్పిచూడ
మును బెక్కురూపులై గనిగించు హైదింబుఁ డత్యుగ్రశార్దూల మగుఁడుఁ దోఁచెఁ

- దోచినభీతిన్లు రాదవారలఁ జూచి పెద్దయెలుంగుతోఁ బెండ్లికొడుకు
అబ్బబ్బ యిది గండుబెబ్బలి యగుఁగాని పిన్నదికాదు నాకన్నలాన
తే. యంటినురుగునఁ బెంచి చా రిటకుఁ జెచ్చి, దీనివారికి ననుఁద్రోయఁ బూనినారు
పెండ్లికూతురు గా దిది పెద్దమెకము, కన్నులకుఁ దోచుచున్నదో యన్నలార. 183
- క. పులివారక దప్పిపోయినఁ, దలిదండ్రుల నొల్ల బంధుకలి నే నొల్లకొ
చాలపాణిపుత్రి నొల్లకొ, బలుసా కోయింత మెక్కి బ్రతికెన నరుడు. 184
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 185
- సీ. కలఁచి చూడఁగఁ బెండ్లి కలమీఁద నున్నది యీసారి తప్పింపుఁ డింత చాలు
మిథ్యాగ్య మింక పెండ్లిమేరకు రా నింక యెక్కడిశిరేఖ యెటిపెండ్లి
త్రొక్కిచంపును గాని తొలఁగ దీబెబ్బలి నవ్వుచు నున్నారు క్రొవ్వుబట్టి
నామాట మీకును నవ్వునుగాఁ దోచె మాయబృహత్తీగా మగువగాదు
తే. పెక్కురూపంబులై తోఁచెఁ బెండ్లికూతు, రిచట లే దని కలఁచెద నిపుడు నాకు
అంతకులగుంపు గూడిలి రై ననేమి, యింకనైనను దొలఁగిపోనిండు నన్ను. 186
- వ. అని వఱిసె లక్షణునకు రాచకుమారు డిట్లనిరి. 187
- క. నగకుచమోముఁ గనుంగొని, దిగు లొందుచు నోరుఁ జెఱచి దీనోత్పలతో
మృగ మని పల్కుచు సారెకు, నిగిలిండుట రాజుకొడుక యిది మగతనమే. 188
- వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 189
- క. చక్కనిబంగరుబొమ్మిని, దక్కునె యవలక్షణునకుఁ దననిర్భాగ్యం
బిక్కరణి నన్ను దనుడుకొ, పక్కున నగి రొకరికొకరు బాంధవులెల్లకొ. 190
- వ. అట్టిసమయంబున. 191
- ఉ. భానుకుతుండు సౌభలుఁడు పల్కిరి లక్షణ ముద్దుచేడియకొ
గానక నిందచేసెనెవఁ గాదిలిబాంధవు లాపు లార్యులకొ
మానిని గాదు వ్యాఘ్ర మని మాటికిఁ బల్కెద వేమిచేటురా
ఫి నినుఁ హాడి మాకుఁ గడుసిగ్గునుగలెను బంధురాజిలొకొ. 192
- క. మామకుఁ దలవంపులుగా, మామదికికొ సిగ్గువొడచు మగువలు నవ్వం
గోమలిఁ గాదని పలుకుట, సామజపురసాధపుత్ర సహజమే నీకుకొ. 193
- తే. పలువురము మేము నీచుట్టునిలచియుండ, మిన్నుఁదూఁటుగనొనరించి నిన్నుమ్రొంగఁ
బెద్దపులి యెట్లు వచ్చెరా పెండ్లికొడుక, కలవరించెను నిద్దురకన్ను లగుట. 194
- వ. కావున. 195
- సీ ఇంకొక్కసారి నీ వీక్షింపు మని వానికన్నులు నీటితోఁ దిన్నగాను
దుడిచి లక్షణుఁ బట్టి పడఁతివంకకుఁ ద్రిపు సంధునివిధముగా నాకఁ దున్న

- బంధువులెల్ల నిర్బంధంబు నేయఁగాఁ గడుభీతి మూసినకనులు వెఱచి
గడగడవడఁకుచుఁ గ్రక్కునఁ జూడఁగా దరుజాఘంఁకు ఘోరదంష్ట్ర లాప్స
తే. జడలు దాల్చుచుఁ గనుబొమల్ ముడిగొనఁగ, వదనగవ్వారమున నిబ్బలునిరిపడఁగ
శూల మొకచేతఁ బూని యాభీలమైన, భూతమై తోఁచెఁ గరుపతిపుత్రునకును.
- క. ఆనయంబున లక్షణు, గా నేమని విన్నవించుఁ గరిపురనాథా
మూసినకన్నులు దెరువక, గోసెయ్యఁ దలపీర వీడ గొప్పైన వ్రాతె. 197
- వ. ఇట్లు వ్రాలి. 198
- క. సాలసి తెలివంది యచ్చటఁ, గలవారలఁ జూచి మీకుఁ గరు జింతైనం
గలుగదు ఎక్కడిమూర్ఖులూ, తొలఁగదు రవ్వంతమైనఁ ద్రోవొనగ రయ్య. 199
- క. పద నగు శూలముఁ గైకొని, యచె భూతం బెదురువచ్చె నని భయపడుచుం
బెదవులు దడవుచుఁ గాట్లెక్, గుడినడఁ దనవారిఁ జూచి గొప్పనఁ బలికె. 200
- సీ. మది భయంకర మైనవదనగవ్వార మొప్పు దంష్ట్రాద్వయంబుతో దయ్య మిపుడు
నేతెంచె మీమొగ మేమిదాచెనరిక మాటు కేగెద నన్న మార్గమిదరు
ఇంకెన్నటికిఁ బెండ్లి నేనొల్ల మీయాన యీగండ మొకటి యీడేర్పరయ్య
నీలాంబరుఁడు మిమ్ము నెరనమ్మ నిలువఁగా దరమె దయ్యము వెంటఁ దగిలినపుడు
- తే. పదపదం దని మూపులు పట్టిత్రోచి, బెబ్బరింపుచు జనులెల్ల భీతిఁ బొందఁ
దండులందఱు దిగులాగిది తత్తరింప, లలనబృందంబులూ దూరె లక్షణుండు. 201
- క. దూరినలక్షణువెంటడి, నారాక్షసభూత మరుగ నరచుచు వాఁడు
సారకు నయ్యలఁ బేర్కొను, నీరిని బలుమారు దిట్టు శిర మెదఁ దట్టు. 202
- ఉ. ఆకటి భీమనందనుఁడు నాసురమాయ సృజింప నర్పముల్
మూతులు జాపుచు న్నెడలి మూరఁడుమూరఁడు జిహ్వ లార్చుచున్
భూతలనిర్జరోత్తమలబృందములన్ వెనఁ జొచ్చి వారిన్
భీతి జనింపఁగా నపుడు భీషణ మైనఫణింబు లెత్తుచున్. 203
- క. బునకొట్టుచు వెంటడిరా, వసుధామరు లవనిమీదఁ వ్రాచు భీతిన్
వెన లేచి గోఁచు లూడఁగఁ, బసిబాలుర నీడువొనుచుఁ బరువిడి రంతన్. 204
- క. పరువెత్తలేక కొందఱు, ధ్వజీసురవరులు లేచి తత్తరపడుచున్
శిరమునఁ జాట్రినాశాల్పలు, నరుడెంచెనుసర్పములకు నడ్డం బిడుచున్. 205
- క. జరుగుచునుండఁగ మీఁదికిఁ, బరతెంచిన భీతిఁ బొంది వ్రాహ్మణు లని రో
కురుపలి నీవెబడిరా, నురగంబులబారి ద్రోయ నుచితమె నీకున్. 206
- క. పరిణయముఁ జూచుచేడుక, నరుడెంచితి మింలేకాని యహికాటులతోఁ
బారిఁబారిఁ జచ్చెద మని మే, మెఱిగిన నిట కేలవత్తు మిభపురనాథా. 207

- క. అని వాపోవుచు నుండఁగ, ఘనవృత్తికసముదయములు కాశోదరముల్
దనుజునిమాయల్ బొడమినఁ, గనుఁగొని భీతాత్ము లగుచు గంతులుగొనుచున్. 208
- క. పరునిడిన బెక్కుచృగములు, కురునేనల సంచరింపఁ గురుపతికర్తుల్
వెఱుగందుచుండఁ గైతప, పరిణయపుంబుత్తి గానఁబడ బెప్పరికిన్. 209
- వ. ఇవిధిధంబున మాయాశశిరేఖ మాయమైపోయిన. 210
- సీ. మఱియుఁ ఘటోత్కచమాయచే సిగముల్ పులులు సాశువములు భూతములును
గరులు భల్లూకముల్ కాలసర్పంబులు శోటిసంఖ్యలు కూడి గుంపు లగుచుఁ
గలిసిన నచ్చోటఁ గలవారలందఱు దిగులొంది పెడలిపోఁ దెరువు లేక
వాపోవుచుండఁగా వరపన్నగంబులు గట్టిగాఁ గాళ్లకుఁ బట్టుకొనిన
తే. వాటి విడిపించుకొనలేక నోటితాళ, వాద్యములచేత వసుధపై వ్రాలలేది
యార్చుటెప్పుడు వనటలో నవనిసురులు, కొండ తమమీఁదఁ బడినట్టు లుండిరపుడు.
- సీ. వేంద్రమా లేళ్లును మంద్రగబ్బలు కొన్ని గుట్టిన నెదనెద గొట్టువారు
విలపించి పాదముల్ విదలించుకొనువారు ఇంద్రలోపలఁ గంతులేయువారు
బెబ్బులల్ గలసిన బొబ్బలు వెట్టుచు గొబ్బున నొండొరుల్ ద్రొబ్బువారు
ఎదురైన కొరవయింతుల కడ్డమై మెడఁ బట్టుకొని చాల మిడుకువారు
తే. ఎలఁగనిసిగంబులనుజూచి యెడ్చుచున్న, పడుచునుగువలఁగని మీఁదఁబడెడువారు
దువ్వలనుజూచి కన్నులు గప్పకొనుచు, నొండుదెసఁ బోక యూరకయొండిరపుడు.
- సీ. గాటంపుమృగములఁ గని భీతినొందుచుఁ దమవారలను డించి తర్లువారు
మోటుమొద్దులధంగి మొలచీర లూడిన వారిజాత్తులలోన దూరువారు
తత్తరింపఁగఁ జూచి దారపుత్రాదుల గోడచాటునఁ జేర్చి గొజుగువారు
ఇంద్రలో నుండక పెండ్లిఁ జూడఁగవచ్చి యెలులపా లైతిమం చేడ్చువారు
తే. కడిదిమెకములఁ గనుఁగొని కంప మొందు, వనితలకు భీతిమాన్పుచు వగచువారు
పెద్దభూతంబులను గాంచి దద్దరిల్లు, పుత్రులను జూచి యాత్మలో బొగులువారు.
- వ. ఇట్లున్న సమయంబున. 214
- ఉ. కొరలుగల్గభూతములు గొప్ప మెకంబులు వన్నగంబులన్
కొరవకాంతలం గదిసి గర్జనచేసిన బొబ్బరింపుచున్
పౌరులఁ జేరి మీ రయినఁ బాముల గాములఁ దోల్చి మమ్ములన్
గారవమొప్పు బ్రోవుఁ డని కాళ్లకు మ్రొక్కుచు విన్నవించుగాన్. 215
- చ. పెదపెదమంద్రగబ్బలును బేరులుపేరులు వృత్తికంబులన్
బుదబుదమంచుఁ దాఁ బొడమి బోటులకాళ్లకుఁ బ్రాక నవ్వు డా
నుదతులు చీరలుం బెఱికి నూడు నెఱుంగక గంతు లేయుచున్
ఎదురగువారిఁ బట్టుకొని యెడ్చుచు నుండి రదేమిచెప్పదున్. 216

సీ. మఱిగొంద రంగనత్ మండ్ర గబ్బలఁ జూచి యబ్బబ్బ యని ద్రొబ్బులాడువారు
ఇంటికంటంబుల కెగఁ బ్రాకి భూమిపై దెబ్బనఁ బడి నోరుఁ దెఱచువారు
అచ్చక్క యిదియేమి యన్యాయ మని వచ్చి దుప్పి మెకముఁ గాంచి తొలఁగువారు
ఎదురగు నేలాటిహిసజాతుల నైన వేగఁ బ్రోవుమటంచు వేడువారు
తే. అట్టిమగువల వీక్షించి యవనివతులు, చేతులును గాళ్లుఁ దెమలించఁ జేష్ట లుడిగి
చిక్రముననుండుప్రతిమలచెలుపు దోఁప, మేను లెఱుంగక నుండిరి దీసులగుచు.

ప. ఆసమయంబున.

218

చ. అనుజనమేతుండై చెలఁగునంబుజనాభుని వారివారిఁ బె
ల్చనవిడి రాక్షసేశ్వరుండు సౌబలకర్ణసుయోధనాదులఁ
మునుమిడి వారివారలను మూలలదూరినయాదవాదులఁ
పనివడి ధారుణీవతుల బ్రాహ్మణోటుల వైశ్యశూద్రులఁ.

219

ప. వానావిధంబుల బాధించుభుటోత్కచునిమాయల నివారించుసామర్థ్యంబు గోవిందు
నకుఁ గలిగియుం నర్జునువైఁ బక్షపాతంబునను గౌరవులకు గర్వభంగంబు గావలయు
ననుతలంపునం జేసి మానియై యుండె నప్పుడుఁ కర్ణశకునిదుశ్శాసనజయద్రథ కృపా
శ్వతామ మొదలగురథికులం జూచి దుర్వోధనుం డిట్లనియె.

220

సీ. మీ రిద్విధంబున ధీరత్వ మెడఁబాసి వెలవెలఁ బోవఁగా విహిత మగునె
యిది పాండుసుతులకు హితులైనవారలు గావించుకార్య మై కానఁబడియె
నిండ్లలోపల నున్న నిది పనిగా దింక బాణబాణాసనపాణు లగుచు
తెరిపికేఁగిన మనతెరువు రా రెవ్వరు సదపదమని చెప్పి భటులఁ జూచి

తే. కాల్యులంబుల రథములఁ గరిహయాది, పరికరములొడ రంజని పనిచి తాను
రవికనూజాండుఁ దక్కినరథికవరులుఁ, బరిణయపుశాల వెలవడి బయలుదేరి,

221

ప. ఉండి రని వైశంపాయనుండు చెప్పిన.

222

క. పురుహూతసన్నిభుం డగు, కఠిపురపరిపాలకుండు శలకల నగుచుకొ
వరమునిఁ గనుఁగొని యవ్వలి, చరితము వినిపింపు తపసిచంద్రమ నాకుకొ.

223

పంచచామరము. సరోజనాభ చక్రహస్త సన్తుసీంద్రసన్నతా

ధరాతనూజ బాహుపర్వతామరేంద్రయాయుధా

పురానిమిత్త సీరజాంగ పుండరీకలోచనా

ధరాధరుండు నిన్నుఁ గొల్చి ధన్యుఁ డయ్యె మాధవా.

224

గద్య. ఇది శ్రీమత్సూర్యనారాయణ కరుణాకటాక్షవీక్షణాలంకార సుస్థిరామృతవాక్య
జనితకవిత్వరత్నాకరపంశవయఃపారావార రాశానుధాక రాంజనేయ్యాఖ్యతనూజ
అప్పవృనామధేయప్రణీతం బైనశశిశేఖాపరిణయం బనుమహాప్రబంధంబునందు
తృతీయాశ్వాసము.

చతుర్థాశ్వాసము.

లఃతమిక్రమిండా

బాలామణిలక్షణాదిమానితవనితా

లోల జనార్దన మునిజన

పాలా కారుణ్యశీల భర్తసుచేలా.

1

ప. ఆవధరింపుము సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పినట్లు వైశంపాయనుండు
జనమేజయున కి ట్టనియె.

2

చ. కురుచరి కర్ణుండున్ శకుని కుభజసంభవుఁ డాదివీరు లా
పరిణయమందెరం బెడలి బాణశరాసనశూలపాణులై
పురఃపహరంగణంబునను భూరివరాక్రమ మొప్పు నిల్వినన్
గెరలి ఘటోత్కచుం డరిగె ఘోంకృతి నేయుడు నశ్రవీధికిన్.

3

ప. అని చెప్పి వైశంపాయనుండు మఱియు నిట్టనియె.

4

చ. సురవధవ ర్తియై దనుజసోముఁడు మాయ సృజింప నంతలో
నరిమరి నీలమేఘములు నంబరమెల్లను గప్పెన్ గప్పినం
దెరివ యొకింత లేక నలుదిక్కులుచూచినఁ గన్నుచూసినన్
బోరింబారి నొక్కటై పరగె భూరితమం బదియేమి చెప్పుదున్.

5

క. జడుపువొడ ముఱుము మించులు, పిడుగులు వడగండ్లు నీర్లు పెనపెన శిలలన్
గడువడి దొరఁగించుచు న, వృడముశిసుతుఁ డార్చి దనుజవైరులు బెడరన్.

6

సీ. పార్థివేత్వర విమ పదినూఱుకోటులు గూబలు గుంపులై కూసినట్లు
చెఱువు నిండిననాఁడు చెలరే.గి కప్పులు పరివరిధ్వనులతోఁ బిలికినట్లు
పైకిమోరలు సాచి భైరవాశ్వంబులు మొఱివెట్టి మొఱివెట్టి మొఱిగునట్లు
నాఁటివెల్లున నతిభీషణంబుగా రోషించి బెబ్బులు ల్రాప్పినట్లు
తే. ఎలులు కొరిందలోఁ జిక్కి యెడ్చినట్లు, కొదమసింగంబు లందంద కూసినట్లు
డాసి యాఁబోతులును అంకె వేసినట్లు, నడరి మాఝాలశతము గాట్లాడినట్లు.

7

- క. మారులినతుఁ డీహగున, భూరితరధ్వనుల నభము పూరటిలంగా
వైరులు కంపము నొందఁగ, సీరియు భయమంద నకలనేనలు చెనరన్. 8
- సీ. ఒకచోట తావాన లుర్వివై వర్షించు వర్షించి దుందుభివాప్య మొనఁగు
నొకచోటఁ బిడుగుల సుగ్రుఁడై యడరించు నడరించి భేరివాద్యంబు నేయు
నొకచోటఁ జలితేట్లు ప్రకటంబుగా రాల్చు రాల్చి భీషణకంభురవ మొనఁగు
నొకచోట మిక్కిలి యంరగముల్ దొరగించుఁ దొరగించి మేఘంబుకరణి నార్చు
తే. దనుజనాథునిసాహసచైర్యములకు, సమరభోజనం డాత్మలో సంతసించి
గాసివడి తాను జేసినకార్యమునకు, నధికతర మైనఫలకాల మనుచుఁ దలఁచి. 9
- క. సరిగమపదములు పాడుచు, తరికిటతైత్తి యటంచుఁ దాళము లిడుచున్
వరివరివిధముల నాడుచు, నరుదుగ నాట్యంబు చేసె నమరులు పొగడన్. 10
- క. ఆనమయంబునఁ గౌరవు, శాసురమాయాప్రభావ మారా యని వా
రినున బాణవరంజర, వేసిరి నలుదిక్కులందు నిభపురనాథా. 11
- క. అదియెల్లం గని దనుజుఁడు, రదనంబులు బెట్టు గీటి రాద్రోదేకం
బొడవఁగఁ గార్చుక మెక్కిడి, ప్రదరంబులు నారిఁగూర్చి పారుపమతియై. 12
- సీ. దుర్యోధనుని నూలుతూపుల నొప్పించి యువరాజు నాల్గింటఁ జవ మణించి
శకుని షడ్వింశతిసాయకంబుల నొంచి నైంధవు నారింట సాధుఁ జేసి
నలినాక్షుడు నూలుచారసంబుల నొంచి దుర్ముఖు నైడింటఁ దూల నేసి
కృపునిఁ బడేసింటఁ గృపిపుత్త్రు నారింట భూరిశ్రవుని రెంటఁ బొంక మణించి
తే. పరిణయముఁ జూచువేడుక నరుగుదెంచు, రాజపుత్రులఁ దక్కినరథికివరుల
నూలునిన్నూలుమున్నూలునారసంబు, లేదు పెరిగినవిధముగా నేసె నతఁడు. 13
- క. తురగంబులపైఁ దురగము, లరదంబులమీఁద రథము లలిచిత్రముగాఁ
గరిఘటలమీఁదఁ గరులన్, బొరిఁబొరిఁ దొరఁగించి వాని బొలియంజేసెన్. 14
- శా. ఆరక్షోవిభుమాయలం బొడముపంచాశ్యమ్మ లొక్కువృద్ధిన్
రారాజద్విరదేంద్రవజ్జి చెడఁగ్ రాద్రంబుగా రొప్పచున్
గ్రూరాభీలనఖంబులన్ జిదిపిన స్కంభంబులున్ భగ్నమై
వీరవ్రాతము తల్లడిల్లఁ గర్కులన్ విశ్వంభరన్ గూలినన్. 15
- ప. మఱిగొన్నిమ్మగొంబులు కాల్యలంబులం గదిసి శిరంబులం బగులింపుచుఁ గంతంబుల
నొక్కుచు నరంబులఁ ద్రొంచుచుఁ గరంబుల నమలుచు సురంబులఁ జీల్చుచు నుద
రంబుల వ్రచ్చుచు మారువుల ఖండించుకఱి ప్పేడింబుం డనేకశరపరంపరలఁ బర
గించిన మ్రొగ్గుగంబులును జేడ్చడతురంగంబులును దుక్తుములైనరథంబులును
ధరంబొరలు సైన్యంబులునై గొడుగులు పుండరీకంబులు చాచురంబులు శైవాల

తతులు దుందుభులు మకరంబులు బాణంబులు మీనంబులు గజంబులు శైలంబులు
బాణాసనంబు బరగంబులు రుధిరంబు ప్రవాహంబు లై సముద్రంబునకు సామ్యం
బుగా నుండె నప్పుడు. 16

క. జనకులవనవాసస్థిలిఁ దనమది నిడి దానవుండు తద్దయుఁ గోపం
బినుమడిఁ బొడమిన వాఁడుం, గను లెఱుగఁజేసి ప్రళయకాలునిమాడ్కిన్. 17

చ. అగణితసాయకప్రతతు లాకురునైస్యముఁ దాఁక నేసినన్
జగడము మాని కాల్బలము నందుల గొందులఁ దూరి మిక్కిలిన్
దగఁగొనఁ బాటువారు శరతాపము నొందుచు మూల్గువారు ప
న్నగములు కాళ్లకు న్నైనఁగ నాట్యముఁ ద్రొక్కుచు నేడ్చువారు నై. 18

వ. అట్టిసమయంబున. 19

సీ. శరము లఱుముఁ దూరఁ గరములు ముకుళించి హనుయోధన ప్రావు మనెడువారు
పులికాటులకు నొచ్చి భూమిపైఁ బొగలుచుఁ గొనబ్రాణములఁ దన్నుకొనెడువారు
భల్లవాకనఖిపూతబాధ కోర్వఁగలేక బెట్టు రారాజును దిట్టువారు
చలితేన్దు ముటిన సకుపుల కకుకుడు నిది యేటిపెండ్లి యం చేడ్చువారు

తే. పరువులిడువారిఁ గని భీతిఁ బరచువారు, నెలులఁ గనుఁగొని మాటున కేఁగువారు
నరదములక్రింద దూరుచు నణఁగువారు, దిక్కు దెలియక యందంద తిరుగువారు.

సీ. శిరములు తెగిఁడ్డ ధరణిపైఁ బడువారు చరణముల్ దునిసిన నొరుగువారు
మారువుల్ విఱిగిన నుర్విఁ బ్రాకెడువారు నడుములు రెండైన మడియువారు
నుఱుములు పగిలిన గొరగొర మనువారు భుజములు తుండైన బొగలువారు
దొక్కలు చీలినఁ బక్కపోయినవారుఁ బిక్కలు తునియై బెగడువారుఁ

తే. జాల నెత్తురు నడులఱఁ దేలువారు, మొనసి మాంసపుగొంకిలో మునుఁగువారు
బడియపోటులఁ బ్రాణముల్ విడుచువారు, నొండొరులఁబట్టి యేడ్చుచు నుండువారు.

వ. అట్టిసమయంబున. 22

క. ఆకురునేన న్నొందఱు, రాకొమరులు భూరిరోషరసమానసులై
భీకర మగుమృగములపైఁ, దాఁకిరి రారాజుమదికి ధైర్యము వాడమన్. 23

క. కొన్నిటి యొరలుచెక్కుడుఁ, కొన్నిటి కీర్తములు ప్రచ్చి కూరాస్త్రములం
కొన్నిటి గళములు ద్రుంచిన, నన్నిటి వీక్షించి రాక్షసాధిపుఁ డల్లకన్. 24

క. అలకురునైస్యముమీఁదన్, మలమూత్రముతోడ మఱియు మాంసాస్థులతో
మొలపొడుగు గురిసె నప్పుడు, కలహాశనుఁ డాడె మింటఁ గలకల నగుచున్. 25

వ. అని వైశంపాయనుండు మఱియు నిట్లనియె. 26

క. శరముల మృగములతోడన్, కరివ్రాతముతోడ మండ్ర గబ్బులతోడన్

ధరవై బొరలుచు నుండిరి, గురినెడుమలమూత్రమందుఁ గ్రుంకుచు నేనల్. 27

వ. ఆసమయంబునందు. 28

క. ధృతరాష్ట్రునుతులు రథికులు, ధృతి శరములు బాటవైచి దుర్వాసనకున్
మతిలోసి పరువు తెత్తిరి, ఊతితలపరిపాల యేమిచెప్పుచు నేనున్. 29

వ. ఇట్లు తననైన్యంబు పలాయితం బగుట గని సుయోధనుండు కర్ణశకునిదుశ్శాసనాది
రథికులం గూర్చుకొని యోచించుచున్నరాజుం జూచి ఘటోత్కచుం డిట్లనియె.

చ. ఇనతనయాదివాక్యములె యింగితమంచుఁ దలంచి పాండురా
ట్రునయుల సింహవిక్రముల దైవత నాధసమానమూర్తులన్
తెనకకగలేక జూదమునఁ జేకొని సంపద వాల్చెవురన్
వసులకుఁ బంపి నీవిపుడు వాసవిపుత్రున కిచ్చుచేడియన్. 31

చ. కొడుకుకుఁ బెండ్లిచేసికొనుకొరిక మిక్కిలి మానసంబునన్
బొడవి సురేంద్రునిం దెగడుభోగముతోఁ జనుదెంచునిన్ను నీ
కొడుకుల బంధులన్ హితులఁ గూరిమితమ్ముల నాప్తమంత్రులన్
మెడలు దెగంగనేసి రణమేచినికి నృలిచేసి పిమ్మటన్. 32

క. సింధురపురమునకుం జని, యంధునిఁ బాపాత్ము నందికాత్మజు వేగన్
బంధించి తెచ్చి నేఁ డీ, సింధువునన్ ముంచిముంది సిగఁ దెగవైతున్. 33

నీ. అనుచు ఘటోత్కచుం డవనిపై కేతెంచి కరుపతిమకుటంబుఁ గూలఁ దర్చి
శకునిచెవు ల్వట్టి చంపలు వెనఁ గొట్టి హంసనందను నెత్తి నదరఁ గొట్టి
సింధురాజును దుస్సనేను నర్థము చంపి భూశత్రుని నేలఁ బొరలఁ దన్ని
కృపగురువుత్తులకొవంబు లణఁగించి తక్కినరథికుల నుక్కణించి

తే. మునువసుతుపల్ని చెప్పినమాటఁ దలఁచి, కారవులఁ జూచునొల్లక గగనవీధి
కెగసి శరములు బరసిన నింద్రజిత్తు, మాయయంధంబుగా నుండె మనుజరాధ. 34

వ. ఆసమయంబున. 35

చ. ఆతిరథు లెల్ల కార్దుకము లప్రములున్ ధరవైచి పల్కి రో
క్షితిపతి నీకు మాకు నిఁక జేయము లే దది యెట్లు లన్న యా
వతగఁబూధిపధ్వజుని పల్లరు గేలి యొనర్చినందు కీ
గతి మనకున్ లభించె విను కారవనాయక యంచుఁ బల్కుఁగాన్. 36

వ. విని సుయోధనుండు దీనాననుం డగుచు రాధేయుం జూచి కర్ణా! మనపరిణామంబు
దక్కు నుపాయం బరయు మని రహస్యంబుగాఁ జెప్పినం గని కృపాచార్యుం డిట్లు
నియె. 37

నీ. ఎప్పటిగునగున లెందుకు రాజేంద్ర నకలనై న్యంబులు చచ్చువనికీ
మాయయేనుఁగులచే మడిసె నీయేనుఁగుల్ మాయగుళ్లుములచే మడిసె చారులు

మాయబెబ్బలులతో మాయమై రందఱు కొరగానియోచనల్ గూడ దిచట
 పాండునందనులకు బరమాపుం డైనట్టి పుండరీ కాక్షుని భూరిమహిమ

తే. కర్ణునకు నీకుఁ జెలియక గర్వమెత్తి, గేలిచేసినచేటది యేలదప్పుఁ
 దొలుత మిన్నేటికొడుకును గలకటాండు, వలదు వలదంచుఁ జెప్పిన వారి దూఱి.

క. కనిపురకల్లభ నీ పీ, దురితాత్ముడు చెప్పినట్టిదర్శితులతో
 నరుడెంచి నకలనేనలఁ, గురుకులజాల నీగి లింక గునగునలెచు.

39

సీ. శేషకాయని గేలిచేసినప్పడె నీకుఁ జేటుమూడెను వేతె చెప్ప నేల
 వక్రమానసుడ పీ వొక్కఁడు చక్కగాఁ గొఱవితోఁ దలగోఁకుకొందురయ్య
 మిన్నఁజూచినముల్గి మించులు గసిపించు మన్నఁ జూచినఁ బాము లెన్నోలోఁచు
 బెగడి దిక్కులుమాడ బెబ్బలుల్ గనుపించుఁ గావున బాచికల్ గావు నేఁడు

తే. నిలవ శక్యముగా దింక నీకు మాకుఁ, బ్రాణములుదక్కనొక్కింత బాహుబలము
 లేదు విను కర్ణుఁ డాపుండై రేపు మాపు, నీకుఁ గఱపినదుర్నీతి నింకపుట్టె.

40

చ. అన విని కర్ణుఁ డాకృపునియాగ్రహ మొప్పుగఁ జూచి పీనులకొ
 వినఁ జవిగానివాక్యములు విప్రకులభ్రాతృయంకఁ బల్కితే
 నినరుచు లీనుభద్రమున నిందఱు జూడఁగ నీదుకంఠముం
 దునిమెద నంచుఁ బల్క విని ద్రోణకనూజుఁడు శ్రోధమూర్తియై.

41

ఉ. ఏమిర కర్ణ కౌఠవులయెంగిలికాడు భుజించి మత్తుండై
 భూమియు మిన్నఁ గన్నడక పొంగెద వింతయె కాక భూరిసం
 గ్రామమునందు శత్రువునకాండము సోఁకినఁ బారు నీకు నీ
 గేమియు లేక ప్రేలెదవు యిండుక నెంచవు గొప్పకొంచెముల్.

42

సీ. నీజల్లుకూఁతలు నిశ్చయం బని యెంచి రాజ్యమదాంధం డీరాజరాజు
 కుక్కకౌర్మము నమ్మి కొదమసింగంబుల నెదిరించువిధముగా విదితయశుల
 రణపండితులఁ బొందురాజనందనులతోఁ బగఁ బూనె నదిగాక వచ్చ నాభు
 సరకునేయక గేలి సలిపితి రికమీఁద బ్రతుకుమార్గం బేదొ పెతుకు మనిన

తే. ద్రోణి నీక్షించి యిట్లుచు దరణిసుతుఁడు
 తావిగలమంఛిఘృతముచేఁ దప్తమైన
 మండిగెలు లడ్డు లొబ్బట్లు మనుఁగుఁబాలుఁ
 మొలుగాఁగలభక్త్యులుల్ ముదముఁజెంద.

43

క. బరు లుబ్బగఁ బృథ్వివము, పర్యంశము మెక్కి పెక్కుచలుకులు చలితే
 ధరణీబృందారకులకుఁ, దరమే సంగ్రామవిధము ధరణీస్థలి.

44

ఉ. పారులు పూజనీయు లని భావమునంచుఁ దలంచి మిక్కిలికొ
 దూరము నోర్చికొంటి విను ద్రోణకనూభవ నన్నుఁ గూర్చి మీ

- రారడికారు కాడినఁ గరాసినిఁ ద్రుంచెన నంచుఁ బల్కినన్
ధారుణినిర్జరోత్తముఁడు తద్దయు రోషకషాయితాక్షుఁ డై. 45
- క. ఓఱ నున్న వాలం బెఱికిన, గురుపుత్రుని మోముఁ జూచి శోపము వల దీ
తటి యని చెప్పడు నాతని, కరమిడి ఖడ్గంబుఁ గొనియెఁ గ్రుక్కునఁ గృపుడున్.
- వ. ఆనమయంబున రారా జంగరాజుం గదిసి యిరుగేలం బట్టి యనేకవిధంబులఁ బ్రా
ర్థింప నాతనిం జూచి కుంభసంభవసంభవుం డిట్లనియె. 47
- క. విడువిడు వానిం బట్టకు, కడుమదమున మన్ను మిన్నుఁ గానఁడు నృపతీ!
మెడపోసరమున నున్నాఁ, డుడుగునె నాదెబ్బ తాఁకి యుడిగినభంగిన్. 48
- క. అనుతటి శిలలున్ బిడుగులు, ఘన మగుశూర్పములఁ జెరుగుగతి ధారుణిపై
దనుజుఁడు వర్షించినచో, జననాథునిఁ జూచి కృపుఁడు చమ్యునఁ బలికెన్. 49
- తే. బయల నిల్చిన మనకింక బ్రతుకవశ మె, చూడఁ జూడంగ నెప్పటిచోటె మేలు
ధనువు లస్త్రంబు లన్నియుఁ దునుకలయ్యె, బిరుదుమగలకు లేదు పో బింక మరయ
- క. అనవిని కర్ణుఁడు శకునియు, జనపతి మొదలైనరథకజనములు భీతిన్
గునుగునఁ బర్జిడి శోభన, ఘనభవనముఁ జొచ్చి రంత కౌరవనాథా. 51
- క. స్మారవృగంబులబాధకుఁ, బౌరులు కౌరవులు చాల భయవిహ్వలులై
లేరుడు పరువులు పాఱంగ, సీరాయుధుఁ డార్చి నొంది చిడిముడిపడుచున్. 52
- వ. అనురులమాయగాఁ దెలిసి యంగజభంగనమానమూర్తి యై
మునలము దివ్యమా హలము మూఁపునఁ దాలిచి పండ్లు దీడుచుం
బసగలనుందిరం బెడలి పర్వతగహ్వరశీమనుండి బ
త్వెనఁ జనుదెంచుసింహున నిక్రమ మొప్పంగ వచ్చి యచ్చటన్. 53
- వ. పగతుఁ డగోచరుం డగుటఁ బల్కరు దిక్కులు చూచునంతలో
గగనమునందు రక్కసుఁడు గర్జన నేయంగ నాలకించి తా
నగములు వ్రక్కలించుకులికాయుధుఁడో యన వేగ సీరమున్
నొగతుడఁ గేలఁ బట్టుకొని నూఱువిధంబుల పిచ్చ రాముఁడున్. 54
- సీ. ఆనమయంబున హైదింబుఁ డుగ్రుండై పెళ్ పెళ్ళవ్వలతోఁ బిడుగు లవనిఁ
దొరఁగింది వెంటనే తోర్గంపునిశిఖంబు లెడనందు లేకుండ వేసి మఱియు
నిగనిగద్యులు తొల్కునిప్పలవర్షంబు గురిపించి వెడియుం గోప మొదవ
హలసాధనునివ్విడ మలమూత్రపంకంబు నించిన నచ్చట నిల్వలేక
- తే. పరిణయపుత్రులలో దూరి పద్మనాభు, నగరిలోఁ జొచ్చి నాఁగేలు జగతి వైచి
పిదప రోఁకలి గొడకుఁ బెట్టి హరిని, జూచి గోవింద యిదియేమిచోద్య మనుచు.
- వ. అని మఱియును. 56

నీ. ఇందిరేశ్వర నీకు నేనుని వివరింతుఁ బులులు సింహంబులు భూతములును
మండ్రగబ్బలు తేల్గ మఱియు నర్పంబులు జగతివై నెరసినచంద మయ్యెఁ
గూత లార్పటులతోఁ గుభరముల్ వాపోయెఁ గాని మాఁతురి పెండ్లి కాకపోయె
నదిగాక శశిరేఖ యరయంగ లేదాయె నెచ్చోట డాఁగెనో యెఱుంగ నేను
తే. మొదట లక్ష్మణుఁ డిగిలించి మొఱలువెట్ట, నపుడె నామది కనుమానమయ్యె నంకం
జీర లెఱుంగక బారికి చెలులు భీరి, బ్రహ్మణోక్తము లందందఁ బరువులిడిరి. 57

వ. ఆనమయంబున.

58

క. అనినేయుటకై కొందఱు, జనవతు లచ్చోటి కేఁగి సంయమపురికిఁ
జని రని చెప్పుదు వెండియు, వశజాతునిఁ జూచి ముసలి వగచుదుఁ బలికెన్. 59

నీ. పెండ్లిఁ జూడగఁ బిన్న పెద్ద లందఱు వచ్చి గూడ్లు వైఁబడి నేలఁ గూలి చనిరి
కాల్పలంబులు చచ్చెఁ గరు లన్ని హతమయ్యెఁ దురగముల్ లేరును తునుకలయ్యె
ధనువు లిరింతలై ధరమీఁదఁ బడిపోయె శస్త్రాస్త్రములపాల్గ జగతి నిండె
వరకుపట్టినఖడ్గప్రాసంబు లన్నియుఁ దేరులేకుండఁగా బెంచులయ్యె
తే. దుధిరనదములుబాఱియంబుధులఁజొచ్చె, మెదదురక్తంబుమెక్కుచుఁ బదియునైనను
కోట్లభూతంబు లందంద గుంపులగుదుఁ, దిరుగుచున్నవి పురిచుట్టు నరసిజాత్. 60

నీ. కయ్యె మొనర్ప నే నొయ్యనఁ జని నాల్గదిక్కులు చూడ నాదృక్కులకును
వైరి దృశ్యుఁడు గాక వారిదంబున డాఁగి యొకచోట భాషించు నొకటఁ దిట్టు
నొకచోట దిరుగు నొండొకచోట ఘోషించు నొకచోట నేప్పును నొకట నప్పు
నాజి వాని జయంబ నలనిగా దదిగాక నశనిపాతంబులు నస్త్రములును
తే. శిలులు దొరఁగింప నచ్చోటుఁ దొలఁగి నేను, త్రానమును బొంది వచ్చితి నానుడేవ!
యలనుదొఱును గలియేమొ తెలియదాయె, యింకపని నేయులెవ్వఁడు హేతువేమి.

క. తెలిసిన దాఁచకు మదిలో, వలమరిధర యావిధంబు వాస్తవ మొప్పున్
దెలుపు మటం చని వేఁడిన, బలరామునిఁ జూచి కొరి చకవక నగుచున్. 62

తే. ఎఱిఁగి చేసినవని కేల యింత వగపు, కర్ణశూలంబు లై నట్టికాఱు లఱిది
తోడఁబుట్టును యిలు వెల్లఁ దొలినట్టి, చేటు వాటిల్లఁ బో నీకు నీరపాణి. 63

తే. తూర్పు మాగాణిఁబాలించుదొరతనూజు, పడఁదియిలుబాసినిశివేళ గొడుగుతోడఁ
గదలి పొండవు లుండినకాననంబు, తెర వెఱుంగక యడవిల్లా నగి యరిగి. 64

తే. నురఁటిపీఠపులపుట్టువునుకునిపట్టి, కోన కేఁగిన నాకండు కుశల ముడిగి
పట్టణము వాసి మీరిట్టై భయము లేక, భీరులై వచ్చు హేతువుఁ దెల్పఁ డనిన. 65

క. నీవాడిన వాక్యము లా, దేవారికి విన్నవింప దిక్కులు పీల్చ
దేవనమ్మానాము బెదరన్, పావనసుతుఁ డాచ్చె మేరువర్వత మదరన్. 66

- వ. ఇట్లు సింహనాదంబు నేసి యప్పుడు. 67
- క. నిటలభ్రూకుటి ముడివడఁ, బటపట మని వండ్లు కొరికి పటుకోపముతో
నిటవచ్చి యిందు రేఖఁ, కుటిలాలక నెత్తుకొనుచు గొబ్బున నేఁగెన్. 68
- వ. ఇట్లేగి తనవనంబున శశిరేఖం డించితక్షణంబ. 69
- తే. మరలఁ జనుదెంచి మగువయై మాయతోడ, లక్ష్మణుని భీరిఁ బొందించి రాజసుతుల
గర్వభంగంబు గావింప గగనవీధిఁ, కెగసి మిక్కిలి యుగ్రుడై యింక చేసె. 70
- క. అని యివ్విధమునః జెప్పిన, విని నల్లనివలువతాల్పు విస్తయమలితో
వనరుమా నేత్రునిఁ గనుఁగొని, మనసోపరి యిట్లు నేయ మంచిదె తనకున్. 71
- తే. అబ్బరేఖను ఇవ్వలే దంటిఁగాని, యిల్లు నెడబాసిపొ మ్మంచు నెవ్వ రనిరి
కొడుకుతో లేనికొండెమోత్ కొన్ని చెప్పి, మనకు నవమానమొనరింపఁ దనకు మేలె. 72
- క. అని దుక్కివాలదాబులు, మనమునఁ గోపంబు వొడవి మఱి యేమనకన్
మునిబోలె నుండి వెండియుఁ, దనతమ్మునిఁ జూచి లేచి తానిట్లనియెన్. 73
- క. దిట్టయయి తాను పంపిన, బెట్టిదుఁ డగురక్కసుండు బెదరక యెదుట
నైట్టుకొని కయ్య మొనఁగినఁ, గొట్టుదు జముపురముఁ జేర గోగణరత్న. 74
- వ. కావున నాచూడుకలకు దృశ్యండుగాక నదృశ్యం డగుటంజేసి రక్కసుని సామ
ర్థ్యంబు చెల్లె నని చెప్పి వెండియు సుభద్ర సుద్దేశించి హలాయుధం డిట్లనియె. 75
- సీ. తా నెంతచేసినఁ దనతనూజానకు నా పట్టినిత్తునె పట్టిప్రములుగాక
దానవేశ్వరుఁ డున్నకోనకు నే నేగి యిందురేఖను దెచ్చి యిభవురేందు
సుతున కిచ్చెదఁగాక సుదలి సౌభద్ర నకిచ్చిన జనులెల్లహినుఁ డనరి
వనజాక్ష నేదోయి వనితఁ దెచ్చెద నంచు ముసలంబు నాఁగిలి మూపుఁజేర్చి
- తే. మైనమె పోవురామునిఁ బారఁ జూచి, మొదటఁ గోపంబు బొడమిన మది నడంచి
పిన్ననగ వొప్ప జనులెల్ల నన్నులింపఁ, బాట్టుకైదువఱోదు తా నిట్టులనియె. 76
- చ. చెల్లెలి దక్రమం బనుచుఁ జెప్పెద వించుకనీతి లేక యీ
కల్లులు పల్కినన్ జనులు కాపురుషం డనఁ బోరి లేవలి
పల్లభ కూటికై గృహమువాఁకిలిఁ గాచిలి పంచు దూరుటన్
ఇల్లును వెల్లిపొ మ్మనుట కించుక భేదము లేదు చూడఁగన్. 77
- తే. తోడఁబుట్టువు పుత్రునిఁ దోడుకొనుచు, వివినభూముల కరిగినవిధము దెలిసి
యిందుకైనను వగవ కాయింతియందు, నెగ్గు గలదని చెప్పకో సిగ్గు గాదె. 78
- వ. అని మఱియుఁ గోవిందుఁడిట్లును వీరబత్నియు, వీరమాతయు నగుసుభద్ర మనయందుఁ
గల కృపాతిశయంబున యాదవాదికౌరవులనెల్లఁ జంపవల దని నెల వొసగుటం
జేసి రక్షించెం గాక లేకున్న లోకవిద్రావణం డగురావణునకు నమానవిక్రమం

డిఘ్నుజ్జ్వలచుని జయించుట యంద్రాదుల కసాధ్యం బదియునుంగాక రేవెల్లు
రేకం దెచ్చుట కీవు చనిన సౌభద్రునకు బులికి గండం గనినవిధం బగుట నిశ్చ
యం బనంతరంబు బ్రతివచ్చుట కసాధ్యంబుగానుండు నని చెప్పి దామోదరుండు
వెండియు నిట్లనియె. 79

క. కాననభూమిల బల్మియు, సూనుడువిహరించువిధము సురముని దెలుపన్
వానరపతి పెక్కిమువా, డీనినపులివోలె వచ్చు నెఱుంగవె యతనిన్. 80

ప. ఆదియునుం గాక. 81

క. వనసూకరంబు కొఱకై, మినుసిగదయ్యంబుతోడ మిక్కిలికయ్యం
బొనరిచి పాశుపతాస్త్రం, బును బడసినపార్థుఁ బోలుభూపతి గలఁడే. 82

లే. ఆధనంజయు జంటగా నరుగుదెంచు, బకహిడింబులఁ ద్రుంచిన బాహుబలుఁడు
వసుధ వినుమాలి సంతోషవాద్ధిఁడేలి, వరధనంజయు జంటయై, వచ్చినట్లు. 83

క. భృకరాహ్నుపుత్ర కానన, విలితన్ గుమలించి వరుస విజయానలుఁ డీ
క్షీతి కెల్ల ధర్త సూనుని, బలిఁగా నొనరించు సురలు బ్రస్తుతి నేయన్. 84

ప. కావున. 85

సీ. ఉరుమ్మగేంద్ర స్నేహమొల్లక గోమాయావులను జేకొనువానిచెలుపు దోఁప
వినతాత్మజుని మేటివిక్వాసమును మాని చెల్మి కాకులతోడఁ జేసినటుల
భండనపుకాండఖండనం దగుపార్థ వియ్య మందక నీవు వెట్టి వగుచుఁ
కెడగుమనుజులతోడఁ జేసినవియ్యంబు కొనసాగు నే వట్టికోర్కె గాక
లే. ఆదురాత్మకు లీపురి కరుగుదెంచు, ఫలము యాదవులకుఁ గొంత ప్రాప్తమయ్యె
ననిన విని రాముఁ డాను కా దనక శిరము, పంచి తర్జని నాసిపై నుంచుయిందె. 86

ప. ఆనమయంబున. 87

సీ. ఆనదాగతిపాత్రుఁ డతిరాద్రమూర్తి యై తనమాయఁ జేసిన దానఁజేసి
పుడవి కుమ్మరసానపోలకె దిద్దిరఁ దిరిగె నంబరమెల్ల ధర్మజిఁ బడిన
విధమయ్యె మెఱుపులు విస్తారముగఁ దోఁచె దోడనె పిడుగులు దొరఁగె నపుడు
ప్రజలెల్ల దిగులొంది క్రళయకాలం బని చిత్రరూపంబుల చెలువుదోఁప
లే. దీనులై యున్నవారఁ డేరి చూచి, దానవేశ్వరుఁ డావేళ దళనహస్త
కింకరులఁ బంప వా రెలిచింక మహర్, బలునియిలుజొచ్చి రండలు పార్థివేంద్ర. 88

క. బకవైరిసుతుఁబలగము, ప్రకటంబుగఁ జేసినట్టివను లేమందున్.
సకలపదార్థము లన్నియ, మకరాలయమందు వైచి మఱి యాపురిలొన్. 89

క. చరియించురాక్షసులలో, ఖరకరుఁ డనురక్తసుండు కడువోవమునన్
గురుపతికమ్మునిఁ గనుఁగొని, దురితాత్ముడ నీవు మున్ను ద్రుపదాత్మజులన్. 90

- క. పలువల సభలో నొల్చిన, ఫలమంతయు నీకుఁ గుడిపి బహువేడుకతో
విలసిల్లెద నని పల్కుచు, దలపైఁ గుడిపాద మెత్తి తన్నెక్ గడఁకఁ. 91
- క. ఇంకొకదానవనాథుఁడు, పంకజహితసుతునిఁ జూచి పాండవపత్నిక్
పంకరకూఁతలు కూసిన, పంకటమును మాన్ప నాకు సమయం బబ్బెక్. 92
- క. అని కర్ణునిఁ బెడకలపై, దన దాఁబలిపాద మెత్తి తన్నిన వాఁడుక్
పెనుగాలిచేతఁ గూలిన, ఘనభూజము మాడ్చి నేల గ్రక్కున వ్రాలెక్. 93
- తే. పలభోజనుఁ డొకఁడు సౌబలునిఁ జేరి, కపటనైత్రంపుఁబాచికల్ గావటంచు
నొక్కకరమున సిగఁ బట్టి చంక లెగర, గొఱిగెఁ దలవాఁడిక త్తితోఁ గరుకులేంద్ర.

సీసమాలిక:—

మఱియొక్కరాక్షసుం డరుదెంచి దుస్సలపలి జయద్రథు నేలఁ బండపెట్టి
తోడిఁబడ మోముపై నడిచి యంతటఁ బోక కొనకాలు పట్టిడ్వై గొంతదప్పు
పెండియు నొకరాక్షసేశ్వరుఁ డేలేంచి బలియుఁ డాబాహ్నికుపజ్జఁ జేరి
ముసలిముప్పునఁ బెండ్లిమరిపెంబు వీక్షింపఁ జనుదెంచి తీపాటు ననుభవించు
మనుచు మూపును బట్టి ఘనరాద్రచూర్తి యై నీటుగా పెన్ను మోకాట నూఁడ
సురవైరి యొక్కఁ డాగురుతనూభవుఁ జూచి బాగాయెనో పెండ్లి బావనయ్య
మరలఁ బెండ్లికి మీరు కర్లిపోదురు నేఁడు సంయమపురి కంచు సాగి మ్రొక్కె
నొకఁడు కృపాచార్యు నొయ్యన వీక్షించి భూసురోత్తమ పప్పుబువ్వకొఱకు
బ్రతిమాల ధృతరాష్ట్రసుతుని పెంబడి వచ్చి బోసేసిలివి గాదె పొట్టనిండ
నాచార్యభాగంబు లర్పింతు రింక మీకు నిచ్చట నుండుమం చేఁగె వాఁడు
రాక్షసుం డొక్కఁడు లక్షణు వీక్షించి పెండ్లయ్య నేమిరా పెండ్లికొడుక
గాము సోఁజినవానిగతి వేల్పువచ్చిన మనుజునిరీతి నున్నాదిమాడ్కిఁ
దలపండుకొనియున్నఁ దప్పదు మృతి నీకు లె మ్మంచు సిగఁ బట్టి లేవనెత్తె
నొకపూర్వగీర్వాణుఁ డుగ్రుండై చనుదెంచి ధారుణీసురులలో దూరి పలికె
నాశ్శుభక్షయ్యముల కాసింది యీకార్య మాను కా దనక మీ రరుగుదెంచి
తత్తఱిల్లిన మీకుఁ దప్పదు చా వండు గుడికాళ్లు బంధించి కూల నేసె
దుందుభి యనువాఁడు పండిమాగధబృంద మంతయు వీక్షించి సంతసిల్లి
ఎన్నెలతలవీర లన్నియు విదళించి గట్టిగా దామెనల్ గట్టివైచె
పెంబనే యొక్కఁడు వేశ్యాంగనలఁ జేరి సూచీముఖం బెట్టు చూపుఁడనుచు
ఖరకరద్యుతిగల కరవాల మంజించి ముక్కులు పరుసగా మోటుచేసె
నదియెల్ల వీక్షించి యతిభీతచిత్తులై పారు లాంఛోయలతోఁ బలికి రార
బలరాముఁ దత్కంతపాపాత్ముడై తోడఁబుట్టువు నిలు వెళ్లగొట్టి యిట్టి

పాపమానవులతో బాంధవం బొనరించుకతమునఁ బ్రజలకు గాసి గలిగె
మన సొప్పియుండిన మాధవుం డిది మాన్పుఁ గన్పెల్లి చూడఁ డీకర్త మేమొ
సదనంబులం దున్న సర్వవృత్తికబాధ తలెల్లి చూడఁ బో శిలబాధ
అని విలపించఁగా నంతలోఁ గొండలు పడఁతు లాండోరులతోఁ బలికి రహమా
అత్తగారింటికి నల్లుఁడు క్రొత్తగాఁ జనుచెంది పిడుగుతోఁ జచ్చెనన్న
కలకంఠి యొక్కతె కపిలధనువు పెద్దపుఁనోటఁ బడి నేడు పోయెనన్న
ముదితతో విసురెండుముంతలపా లిచ్చు నెనుములు వెనుబొబ్బ కీర్తెనన్న
తొయ్యలి నూతాణుతోడేట్లు గుంపులై కూడి మేఁకలదొడ్డిఁ బాడునేనెఁ
బదునైదుపాములు పదముల కెగఁబ్రాక భీతయై మాయత్త బెబ్బరించె
తలనిక్కిచూచినఁ దటుకున శిల దాఁకి యక్కకంటికి మోసమాయెనన్న
పాపాణ మొక్కటి బతికెంచి తాఁకిన మఱిదికాల్ విఱిగనే మందగమన
మిక్కిలిచలితేట్లు మీఱిన మాతాత పెక్కుగంతులు వైచి పొగులసాఁగ

తే. ననుచుఁ బల్కుచు నాబాలవృద్ధ మంత, నక్కడక్కడ గుంపులై పెక్కువగల
మొఱిలుపెట్టుచుఁ దాలంకు మోముఁ జూచి, బలుండ నీవల్ల నా కింతబాధ గలిగె.

క. అని జనులందఱు పల్కుఁగ, విని రాముండు శిరము వంచి వేటొకటనక
తనమది యోచించెడుకఱిఁ, గనుఁగొని భీమాత్మజుండు గ్రుక్కనఁ బలికె. 96

చ. పనమునఁ బొండవుల్ దిరుగ వారలవెంటఁ జరించఁబాలక
తనయుండుఁ దాను నిచ్చటికిఁ దద్దయుఁ గోర్కెను వచ్చి చేరినక
మన మలరంగ సోదరిని మక్కువనెయక యాదరింపక
పనరుహనేలి నీవటుల వంకరమాటలు పల్కుటొప్పునే. 97

క. మేనల్లుని పరకన్య, దానార్హుని బాధుమతుని దర్పకనమునిక
మీని సుయోధనసుతునకు, మానిని నర్పించఁ దగునె మామా నీకు. 98

క. విజయతమాటాన కొనఁగిన, గజగామిని లక్ష్మణునకుఁ గైకొనువాడై
విజయము చేసినవాఁ డీగజపురివల్లభుని బాగుఁ గనుఁగొను మింకె. 99

క. పాపనిపట్టికి మేనక, జీవములం గలిగియున్న సీరాయుధ! నీ
భావమునఁ దలఁచుకార్యముఁ, గావించఁగ వశమె నీకుఁ గౌరవపటికె. 100

వ. అదియునుంగాక. 101

క. తురుచలి ననుజన్ములతో, సరసిజహితగుతునితోడ సోబలుతోడ
పరిణయవీత్తాత్మకులై, యరుచెందినవారితోడ నవనిం గూల్తు. 102

క. అని మీసంబులు దువ్వుచుఁ, గను శెఱ్ఱగఁ జేసి ప్రళయకాలసముం డై
పనమాలిపూర్ణజానకుక, గనుపించక నేఁగి వాండు ఘనపథమునకు. 103

వ. ఇట్లంతరిక్షవరుండై ఘటాత్కచం దతిభయంకరంబగు మాయ ప్రబలంబుగావించ

దానంజేసి కారపులయంగాగంబులు దాి ధరాశలంబునం బొరలిన ట్టంతకపుర
కామినిజనంబులమాడ్కులకుం దోప భయాకులచిత్తు లై విలపించువారలం జూచి
నీలాంబరుండు దనమనంబున నిట్లని వితర్కించె 104

పిన్నతమ్మునివల్కు లన్నియు నిజమయ్యె నదిగాక నకలంకుఁ డచ్యుతుండు
శరణాగతత్రాణిదిరుదు దాల్చినమేటి శ్రీరమారమణుండు శేషశాయి
శేణునాదవిదోది బాగాసురచ్చేది ఖగవాహనామోది కైటభారి
నరకభుం దానందనందనుం డసురారి గోపికాలయపద్మి కృష్ణమూర్తి
ఆత్మదలఁచిన నణువు బ్రహ్మాండమగును, తాములూపల జగ మెల్ల శృణుమునేయు
నట్టివారి మక్షపాలియై నందునలన, రక్కసులతోని కీవరాక్రమము చెల్లె. 105

అని గోపాలదేవునిమాహాత్మ్యంబు వర్ణించి మఱియును. 106

ఇతనిఁ జేవట్టి పాండవుల్ బ్రతుకఁ గలరు, కారవేంద్రుండు మిక్కిలి గర్వియగుచు
నరకునే నుక కర్ణాదిసహితముగను, తెడుట నిశ్చయమని యెంచి సీరపాణి. 107

అబ్బనాథునివల్కు లాలకింపక నేను వెట్టివై శశిరేఖ విజయచుతున
కీయక పాపాత్ముఁ డిభపురేంద్రునితోడ వియ్య ముడన నందు విజ్ఞప్తిః
చేసినకార్యంబుఁ జేసేత గుడిచితి హరిచిత్త మరయ లేనైతి ననుచుఁ
దనలోనె చింతించుతాలాంకు నీక్షించి వికవిక నగుచు గోవిందుఁ డనియె
ప్రళయకాలంపురుద్రునివగది మింట, సంచరింపుచు మనమీదఁ జలము పట్టి
రాక్షసేంద్రుండు వచ్చినరాజసుతుల, వసుధవైఁ గూల్పు గావున వగపుమాని. 108

అన్నా నావల్కులు విను, కన్నియ శశిరేఖమనసు కవ్వడినుతుపై
సన్నది సౌభద్రునకుం, గన్నియవైఁ గోర్కి గలదు కావున వారిక. 109
ఎడబాపఁ దగదు నీకుక, గడుపాపము సంభవించుగతిఁ బో నేలా
యొడయఁడు మనశశిరేఖకు, వెడఁల్తునితోఁనట్టి విజయాత్మజుఁ డా. 110

వరశురాముఁ జయించినబట్టిదునకు, వాయు భుగ్భక్షణోత్తమవాహనునకుఁ
దుల్యం డాభిమన్యు లక్షణతుల్యుఁడేయ, హస్తీమశకంబునకు సామ్యమనుట రాను.
అని చెప్పి మధుసూదనుండు మఱియు నిట్లనియె. 112

సామంబునఁ జక్కంబగు, భీమునినుతుఁ డంచుఁ బల్కి పీతాంబరుఁ డా
రామునిఁ దోడ్కొని సంధికి, భూమిజను ల్లనముఁ జెందఁ బోయెడువేళక. 113

కరకంకణధ్వనుల్, గల్లుగల్లనిమ్రాయ రమణీమణులు చామరములు పీవ
పందిమాగధులు కైవారము ల్లావింప నుర్విగీర్వాణు లాశీర్వాదంప
శేత్రహస్తాలు నూరువే లడఁకువతోడ బహుపరా కని బరాబరు లానర్ప
ధమరు పీణె మృదంగ ధక్కాదివాద్యముల్ శ్రుతుల కంఠంకకు సౌంపానర్ప

తే. తమ్ముఁ డతల్లింకభక్తిఁ గైవడయొనఁగ, రత్నమయ మైనకొన్ని ద్వారములు దాఁటి
పొకజాక్షుండు వేగమె బయలుదేరి, గట్టిగాఁ దానె దనుజున కిట్టులనియె. 114

సీ. ఓహో ఘటోత్కచ యోధీమనందన మెచ్చితి నీధైర్యలక్ష్మీమహిమ
రావణాసురుపాతిరణగర్హిండు వీవు నిన్ను సాధింపంగ నెవ్వఁడోపు
తమ్మునికొఱకునై తక్షణంబున వచ్చి వనిత నెత్తుకపోయి వనముఁ జేర్చి
వెండియుఁ జనుదెంచి వేదండపురనాథు కండకొ వృణఁగించి కర్ణు నొంచి
తే. పరిణయంబున కరుదెంచుగరణివతులఁ, జంపఁ జూచెద విది యేమిసాహసంబు
చలము సాధించుకొంటిని చాలుచాలు, రాక్షసేశ్వర దయయుంచి రమ్మ రమ్మ.

ఉ. కాలవిశేషము న్గనక గాంధీవివత్పిని నిందురేఖకై
సీలవటంబు తాల్పు నవినీలిగఁ గొన్నివదించినందు కీ
యాలముఁ గల్గజేసితి పయారె విరోధము మామగారిపైఁ
జాలఁ గృపారసంబు నిడి సుధికి రమ్మ బకాంతకాక్షశా. 116

క. కల్లులు గా వివి రాక్షసవల్లభ నాపలుకు నమ్మి వచ్చితివేనికై
ఉల్లము రంజిలఁ బార్థికిఁ, తెల్లెలు ముదమంసఁ బెండ్లి జేసెన మింకక. 117

క. అనివల్కిన గోవిందుని, మునుగని యాధీమతుండు ముఖశతకరుఁడై
వనదుహలోచన మాధవ, సనకసతుత వాసుదేవ సామజవరదా. 118

క. కందర్పజనక వినతా, నందనకంఠాణ నందనందన హరి గో
వింద జనార్దన సీతు, న్వందన మిదె వాసుదేవ వారిజనాథా. 119

ప. అని మఱియు నిట్లనియె. 120

సీ. పాకకాసనుపుత్రువల్పియై గోవింద సీతు లోఁబుట్టు వై నెగఁగిసట్టి
యాసుభద్రను రాముఁ డాడరానటువంటి కఠినవాక్యము లాడి కారవులకు
రమణి నిచ్చెద నంచు రప్పించి వెంటనే పరిణయం బొనరింప భావ్య మగునె
మిఁదోఁటిపెద్దలు మేరఁ దప్పినటుంక మాబోఁటిమూఁగులకుది దలంప
తే. నిబ్బరముఁ బట్టఁజాల దోసీరజాక్ష, సామమున కీవు రప్పని ప్రేమచేతఁ
బిలిచినటువలె హలపాణి సిలువఁ డితఁడు, విలువకుండిన నేనేల నలుగ కుందు. 121

ప. కావున. 122

క. కారవుల వారివారలఁ, బోరున మర్దించి పిదప పురుషోత్తమ యీ
ద్వారకనగరముతోడక, సీరధిలొఁ గలిపి పోదు నిమిషార్థమునక. 123

క. అని సింహనాద మొనరుచు, దనుజేంద్రునిఁ జూచి సీరి తగ నిట్లను నా
తనుజ యగునిందురేఖను, దనుజేశ్వర రమ్మ సీదుకమ్మన కిత్తుక. 124

ప. అని వల్కి బలభద్రుండు ఘటోత్కచునితో మరియు నిట్లనియె. 125

- క. శినివరుండు మాధవుండును, ననుదూఱుడు రదియుఁగాక నగరములొనక
జనులెల్లఁ దిట్టుచుందురు, దనుజేశ్వర నీవు దానిఁ ద్రవ్వఁగ నేనా? 126
- క. మీకంటెను బంధువు లింక, నా కెవ్వరు లేరు వినుము నా కవకీర్తి
రాకుండ నిటకు వచ్చిన, రాజొమరుల బ్రతుకఁ జూడు రాక్షసనాథా. 127
- క. వలమురితాలుపు చెప్పిన, వలుకులు చెవి సోఁకనీక పాపాత్ముడ నై
చెలియలి నవమానించిన, ఫలమంతయు నేడు నాకుఁ బ్రాప్తం బయ్యెన్. 128
- క. లలనామణి శశిరేఖను, బలభిత్తుతునుతున కీక పాపాత్మకుల
తులువల కొనఁగినకతమునఁ, గలహము జన్మించెఁ గాక కలుగునె మనకున్. 129
- వ. అని మఱియును. 130
- క. ధరణీనాథు లనేకులు, పరిణయసీతాత్ము లగును బహువేమకతో
నరుదించినారు వీరిక, కరుణారసభ్రార మొలుకఁ గావుము వత్సా. 131
- క. అని పల్కిన బలరాముని, వినయోక్తుల కాత్మ నలరి వికవిక నగి య
ద్దనుజశిఖామణి వెండియు, నెనరూరఁగ నిట్టులనియె నీహంబరుతోన్. 132
- ఉ. మంజుల మెనసీవచనమాధురికి న్నది సంకసిల్లె నీ
కంజలి చేసి వేడెద హలాయుధ విన్నవ మాలకించి యీ
కుంజరపట్టణాధిపుని కూరిమికమ్ములఁ బుత్రమిత్రులక
కంజదళాక్షుల న్వరునఁ గ్రమ్మనఁ బోల్వెడలింపు మితటన్. 133
- వ. అని చెప్పిన ఘటోత్కచునివాక్యంబులకుఁ బ్రతి వచింపంజాలక తననహోదరుండైన
సాత్యకిం జూచి హలాయుధుం డిట్లనియె. 134
- ఉ. తమ్ముడ నీవు తల్క్షణమె దంతిపురేంద్రునిఁ దత్సహాయులక
దమ్ములఁ బుత్రులక హితులఁ దామరసాస్తతనూభవాదులక
బొచ్చునిచెప్పి ర మ్మనిన బుద్ధి పరా కని చెప్పి యప్పుడే
సన్నదమందుచు న్వెడలి సాత్యకి వారలఁ జేరి యిట్లనిన్. 135
- సీ. ఓరి దుర్యోధన యోజయద్రథ కర్ణ యోదుస్ససేన యోరోరిశల్మ
ఓద్రోణనందన యోకృప పృవసేన యోసోమదత్త యోరోరిశకుని
ఓరిబాక్లిక మీ రూరక ఘాయూరిపంచను బడి యేలపరికసింప
మెచ్చి మాపెద్దన్న మిముఁ జెచ్చినందుకు మీరు చావకయున్న మేలుచాలు
- తే. ధార్తరాష్ట్రులు ప్రోక్తినస్థానమెల్లఁ, వలంచి చూడంగ నిర్ధామధామ మగును
కేశవుని మీరు పలుమారు గేలిచేసి, నట్టిఫలమెల్ల ననుభవ మయ్యె మీకు. 136
- వ. అని వెండియు. 137
- తే. ఇనుములోఁగూడి తొలుక యజ్ఞేశ్వరునకు, దణచు నమ్రెటచెట్టులు కగిలినట్లు

మీరు పాపాత్ములగుట మాయూరుజొచ్చి, రాగ జరులకు శిలపెట్టు ప్రాప్తమయ్యె.

వ. కావున.

139

క. పనియేమి యిచట మీకు, మనుజాభములార యింక మనలితిరేసిక

దనుజశిఖామణి మిమ్ము, దునుమాడుట నిశ్చయంబు దుర్బతులారా.

140

క. అని శినిపాత్రుడు వల్కిన, విని యొండొరు మోము లట్టై పీక్షింపుచు న
జ్జననాథులు తమకాంకలఁ, గనునైఁగలఁ బిల్చుకొనుచుఁ గదలెనువేళక.

141

చ. కురుపతి మోము వంచుకొని కుందినడెందముతోడ ద్వారకా

పురిపాలిమేరయు న్నడవిపోయెదురాజును జూచి తమ్ములక

తరుణులు పుత్రమిత్రులును దక్కినభూపతు లెల్ల భీతులై

కరిపురిత్రోవఁ బట్టుకొని గ్రమ్మన నేగిరి యేమిచెప్పదుక.

142

వ. ఆనమయంబున.

143

ఉ. అంతిపురాంగనత్ పలికి రార సుభద్ర యొనర్చుపుణ్యముక

ఎంతనిచెప్పవచ్చు నుతు లింతపరాక్రము లాజ్ఞ మిరకక

ఇంతటికార్యము న్సలిపి రిట్టికనూజులు లేనిమాకు నీ

దంధిరధాశ్వనైన్యధనధాన్యవిశేషము లేల కాల్చినే?

144

వ. అని మఱియు నిట్టిని రద్దనుం డరణ్యంబున ముక్కంటితో నెక్కటిఁ బోరి పాశు

పతాశ్రుంబుఁ గొని కాలకేయాదనివాతకవచుల నిర్మించి పాకకాసనుచేత దివ్యాశ్రు

లాభంబు నొందినట్టిభీభత్సనకుఁ బన్ని యగుటంజేసి వీరపత్నియు, కంస నర కాసుర

బాణాసురమర్దనుం డగురథాంగపాణితోఁబుట్టు వగుటంజేసి వీరసోదరియు, అభి

మన్య ఘటోత్కచులకు మాత యగుటంజేసి వీరమాతయుఁ గావున సుభద్రపురా

కృతపుణ్యఫలం బెంతయని గణుతింతు మని కారవాంగన లొకరితో నొకరు భాషిం

చుచుం జనుచున్న సమయంబున.

145

సీ. భూసురుల్ గుంపులై పురిఁ బాసి పోవుచు నెక్కడిపెండ్లి వీఁ డేటిరాజు

క్షాత్రంబు వర్జించి నమరంబు నేయక యొక్కరక్కనునకై యోడి పాఠ

వీనిసంభావన వీనమైనను లేదు సూపాన్న మెట్టిదో చూడలేదు

అజ్ఞభక్త్యంబులు పూజ్యమైపోయెను తాలదెబ్బలు చాల లభ్యమాయె

తే. రాజరా జనుపేరు యారాజు కేల, ప్రధన మెందుకుఁ గరులేల రథములేల

సాధనములేల మారులేల నైన్యమేల, యెల నిర్భాగ్యునకు రాజ్య మేల యేల.

146

సీ. అనినకొందఱునిపు లనురచే నీరాత్రి చావకుండిన మేలు చాలు చాలు

గుండ్లుదెబ్బలై కదా పెండ్లిసంభావన వదలుని చెప్పుచుఁ బరువు లిడఁగ

వారాంగనామణు ల్గ్రామము గుమిగూడి దిక్కుమాలినపెండ్లి దీర్పరాఁగ
ముక్కుకోతలు గల్గె నక్కరో యింకేమి గతి యంచుఁ జింతించుకమలముఖులఁ

తే. జూచి యొకబోటి పలికె నోసుందరాంగి, తాళగాఁ డీతై సుతికాఁడు ధరణిగూతె
వరుస మద్దలవాయించువాఁడు చచ్చె, సామజముచేతఁ బులిచేతఁ బాముచేత. 147

క. అని యిట్లు వారవనికలు, దనుజేంద్రునిభీతిఁ దనిలి తత్తరపడుచున్
మును పచ్చినమార్గంబునఁ, జని రందఱు గుంపులగుచు జగతీసాధా. 148

ప. ఇష్టిధంబునఁ గౌరవనైన్యంబునం గలజనంబులు శార్దూలంబుబారిం బడి వెడలుధేను
పులమాడ్కి కంఠీరవంబులం గని బెగడుగజంబులపగిది వృకంబులం గనినయజం
బులరీతి పలాయనం బగుట పీఠించి క్షేప్రద్రోణులవాక్యంబు లుగ్గడించి దీనాననుం
డై చింతించుచున్న సుయోధనుం జూచి రాధేయుం డిట్లనియె. 149

సీ. మనుజాశనుఁడు పెక్కుమాయలు గల్గించి వారిదంబున డాఁగి వైరులకును
అంగంబుఁ జూపక దొంగపో రొనరించుకతమున జీవించెఁ గాక యెదుట
నిలిచి కయ్యమునేయ నిమిషమాత్రంబులూఁ బంపును సంయమిపట్టణమున
కదిగాక హరి పక్షపాతి యైనందున వాసిపోకలు చెల్లె మానవేంద్ర
తే. మనకుఁ గాంలేయలకు యుద్ధ మెనసినపుడు, పసిఁడివరయందుఁ జేర్చిన పాముతూపుఁ
బెఱికి పార్థునిఁ దక్కినధరణిపతుల, త్పణములూపలఁ బరిమార్చి బుణముదీర్తు. 151

ప. అదియునుంగాక. 151

క. ఇంద్రజునికొడుకు కొనఁగిన, చంద్రానన తగదు మనకు సరిపోల్చుఁగ రా
జేంద్ర మనలత్పణునకును, సాంద్రముగాఁ గలరు చెబులు జగతీస్థలిలో. 152

ప. అనిన గృపాచార్యుండు కర్ణునితో నిట్లనియె. 153

సీ. భీమపుత్రునిచేతిపెట్టు కొర్వఁగలేక పిఱికియై చనుడెంచి బిరుదుమాడ్కి
రజ్జుకూతలు గూసి రారాజునకు లేనియాశఁ గల్పించెద వంతెకాక
ఫాలనేత్రునితోడ బవరం బొనర్చినఁ బార్థబారిని బడి బ్రతుకవశమె
ఱిగిరిటికి నీకు నజగజంబులవలె నమరంగఁ దార్మ్యకాకములపగిదిఁ

తే. దారతవ్యంబు లెఱుంగక తప్పకూత, లేల గూనెద వినువారి కింపుగావు
వడముడియుఁ బార్థ లేకమై వెడలినపుడు, వాసపునకైన శక్యమె వారి గెలువ.

క. అనిన విని కర్ణుఁడెట్లనుఁ, బనికిం గొరగానియిట్టిపల్కులు పలుకన్
వినువారలెల్ల నవ్వరె, మనుజాధమ నీకుఁ దగదు మఱిమఱి పలుకన్. 155

క. జీవన మొనఁగెదురాజును, దైవముగా హృదయమందుఁ దలఁపక నిరతం
భీవిధమున దూషింపుచుఁ, గావరమున శత్రుఁ బొగడుకపటాత్మలకున్. 156

ప. కృతఘ్ను లనునామంబు గలుగు నని రారాజుం జూచి కానీనుం డిట్లనియె. 157

- క. అనిమొన గార్దుక మెక్కిడి, ఘనశరములు సారిఁ దొడిగి కాంలేయులతో
నని చేసినపుడు నన్నుం, గనుఁగొను మిపు డేలచెప్పఁ గారవనాథా. 158
- క. అన విని కురువతి కర్ణునిఁ దనకమ్ముల సుతుల పితులఁ దద్దయుఁ బ్రీతిఁ
గనుఁగొని కుశలం బడుగుచుఁ, జని తనపురిఁ జొచ్చె రాజు సందడిగొనఁగన్. 159
- ప. ఇవ్విధంబున. 160
- ఉ. ద్వారకఁ బాసి కౌరవులు తర్లినఁ జూచి ఘటోత్కచుండు కం
సారిఁ నీరిఁ న్నరుస సాంగిలి మ్రొక్కి మహాత్ములార మీ
కూరిమి నాపయి న్నిలిపి తోరినతోరికెఁ దీర్చి బ్రోవుఁ డీ
సారికిఁ బోయివత్తు నని చయ్యనఁ దద్వనసీమ కేఁగినన్. 161
- ప. ఆసమయంబున. 162
- క. తొక్కలు విదలిచి యీకలు, ముక్కునఁ జక్కంగ దీడి ముదమున మోము
ల్పిక్కించి మిన్నఁ జూచుచుఁ, గొక్కొక్కో యనుచుఁ గోట్ల గూసె న్వరునన్. 163
- ప. తదనంతరంబ. 164
- సీ. ప్రాగ్నికాంగన తాల్పు బహురక్కభరితమా పదియాఱుపన్నెలపదక మనఁగ
దినవిటుం డనువాఁడు దిక్పాఠతకును బంపు మణిగణద్యుతుల రాజిచి యనంగఁ
గరిమొ రాలింపుచుఁ గ్రమ్మన మకరిపై సారసాక్షుండు పంపుచక్ర మనఁగ
గైరికద్యుతు లొల్కునునయశోకపునుమసమిలిఁ గూర్చినవర స్తబక మనఁగఁ
తే. దమముఁ దోలుచుఁ జక్రవాకములకెల్లఁ, బరమసంతోష మొనరించి పద్మములకు
ముఖవికసనంబుఁగావించి ముదమొనర్చి, యందయకై లాగ్మునభానుఁడుదృఢించె. 165
- ప. ఆసమయంబున ఘటోత్కచుండు పొడించి సుభద్రలకు సాష్టాంగదండప్రణా
మంబు లాచరించి సౌభద్రుని గొఁగిటం గ్రుచ్చి తాను పోయివచ్చినవృత్తాకం
బాద్యంతంబు నవిస్తరంబుగా వినిపించిన విని సుభద్ర సంతోషసాగరంబునం జేలి
పొడింబున కిట్లనియె. 166
- క. అన్నా నీకౌర్యము నే, నెన్నఁడు వివరించి చూచి యెఱుంగను నేఁ డీ
కన్నియశోజుకై చూచితిఁ, గన్నులకును బండువయ్యెఁ గాదా నాకున్. 167
- క. జననీజనకులు నిన్నున్, గని ముదమున నెత్తి పెంచి కడుమక్కువతో
మనిచినముఱంబు బాపెడు, తనయుండు మఱి నీవే కాక దానవనాథా. 168
- క. వసగలకురునైనవ్రమునం, దనహాయలు గలరు వారి ననిమొనలొనన్
దెసలకు గదిమిలి పెరా, యసురేశ్వర సీసమాన మవనిం గలరే. 169
- క. మీతండ్రి గారు యీవిధఁ మాతకముగ వినినఁ గోర్క లబ్ధి నటంచున్
చేతోమోదము నొందరె, మాతెఱఁగున వార లచట మాటలిపుత్రా. 170

వ. అని మఱియొ నిట్లనియె.

171

క. తనయా దీర్ఘాయువు గ, మని తా దీవించుకల్లముధురోక్షులకున్
దనుటాడు మది ముద మందుచు, జనసీమణిపాదములకు సాంగిలి మ్రొక్కెన్. 172

క. ఈతెఱగున హైదింబుండు, మాతకుఁ దనసోదరునకు మఱిదలమదికే
బ్రీతి వహిల్లంగఁ జేయుచు, నీతమనోమలియఁ డగుచు వేడ్కతో నుండెన్. 173

వ. అని వైశంపాయనుండు మఱియు నిట్లనియె.

174

ఉ. ద్వారకవాసుఁ డై వెలయుఁ దైవశిఖామణి రుక్మిణీమన
స్సారసభాసుని నిర్వకచసారసలొచను మేలుకొల్పు శృం
గారవిలాసముల్ గలుగుకాంతలు భక్తులు రత్నమందిర
ద్వారముచెంగట నిల్చిది దానవభంజనులీల లెన్నుచున్. 175

సీ. యాదవాన్మయవార్ధి మోదంబు నొందించు మిహిరకిరణప్రాయ మేలుకొనుము
త్రాతనచనుఁ ద్రావి భూమిపైఁ గూల్చిన మేదిసీధరధీర మేలుకొనుము
పోడకాయంతగోపసుందరిలోలుఁ డై మిఱుచారుదినోర మేలుకొనుము
గోవర్ధననగంబు గోరక్షణంబుకై కేలఁ దాల్చినదేవ మేలుకొనుము
తే. సీలసీరదరుదిదేహ మేలుకొనుము, ఫాలలొచనుకళిల మేలుకొనుము
వాలితాకార మాధవ మేలుకొనుము, బాలగోపాల పరిపాల మేలుకొనుము. 176

క. అని యిట్లు మేలుకొల్పిన, విని దిగ్గన నిద్రలేచి వేగంబున మ
జ్జనకాల కేఁగి యచ్చట, వనితామణు లందియిచ్చువారిం గొనుచున్. 177

సీ. స్నానంబుఁ గావించి పరిగంచుచేలంబు నవరించె తిరుమణి చక్కదిద్ది
తిరుచూర్ణలిలకంబుఁ దీర్చి పిచ్చట కార్యవిధు లొప్పఁగా నల్పి వేడ్క మిగుల
మణిహేమరుచిరమా మకుటంబు వెనఁ దాల్చి విమలవస్త్రపుండలములు పెట్టి
పాకారిమణులచే భాసిల్లుబంగారు భుజకీరీటంబులు పొసగ నునిచి
తే. భర్తవనసంబు చుంగులు బారఁ గట్టి, చక్రకార్జుదిసాధనచయముఁ దాల్చి
నఖులు తనవెంట నంటిరా నంతనమున, మధ్యకక్ష్యంతరముఁ జేరి మాధవుండు.

వ. అట్టియొడ బలదేవసాత్యగ్నిదాక్షారకృతవస్తోధవాదులును సారణప్రద్యుమ్నసాం
బానిరుద్ధాదికుమారులును బొడచూపినం జూచి దామోదరుండు వారల నుచితకపీఠం
బులఁ గూర్చుండ నియోగించి తదనంతరంబ బలభద్రసాత్యకులం బిలిచి శుభద్రా
భిమన్యులఁ దోడ్కొనివచ్చుట కంతఃపురకామినులతోఁ బ్రయాణసన్నాహంబు
నేయుం డనిన వార లాక్షణంబున లేవలిరుక్మిణీసత్యభామాదికాంతల రథంబు
లంజేర్చి తమకమరధంబు లాఠోహణంబుఁ గావించి రానమయంబున గోపాల

దేవుండు డెబ్బదిరెండు కక్ష్యలంతరంబులు గడిచి యేనుంగు మొగసాలకడ రథం
బెక్కి ప్రయాణోన్ముఖుం డగుచు వెడలుననుయంబున. 179

సీ. కూర్చినముత్యాలగొడుగులనీడచే మాంసమండలరత్న యడంగిపోవఁ
జామరంబులఁ బుట్టుజంఝానిలంబుచే సీలాంబుదంబులు నింగి కెగయ
వాల్చిభోద్ధూతపాంసుజాలంబుచే భాస్కరం డద్దంబుభూతిఁ దనర
గజబృంహఘంకారఘనవిరావంబుచేఁ బరగ దిక్కరులకు బధిర మొదవ
తే. సమరభీకర మగుసాధనములు పట్టి, కూరభటు లాటుపద్మముల్ చుట్టు నడువ
వనజసాకుండు హైడింబువనముఁ జొచ్చె, 180

క. అంతట హైడింబుఁడు తా, నెంతో మది ముదము నొంది యిట్లని నలికె
దంతిరభాశ్యభటాళితో, కంతునిగురు డరుగు దెంచుకలకల మదిగో. 181

క. కరుణాకటాక్షపీఠజంఘ, డరనిందదళాయతాక్షుఁ డరిమద్దనఁ డా
గరుడకురంగుఁడు శ్రీహరి, మరచునె మనయందుఁ గలుగుమాల్మి తల్లీ. 182

క. అని యిట్లు పల్కుననుయంబుర రాముండు కేశవుండు భూరికరంబౌ
దనుజుని గిరిగహ్వరముం, గనుఁగొని తమరథము లచట గ్రక్కున డిగినకొ. 183

వ. ఇట్లు రథావతరణం లగురామకేశవులకు మ్రొక్కి ఘటోత్కచుండు మణిమయం
లైనగుహప్రదేశంబునకుం దోడ్కొనిపోయి కూర్చుండ నియోగించె నంత సుభ
ద్రయుం జనుదెంచి తదగ్రజులకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లొనరించి యు
న్నంత రుక్మిణీదేవిమొదలైన సకాంతలును బ్రద్యుమ్నాదికుమారులను గృతవర్తాకూ
రయౌద్ధవాదులను దమతమరథంబులు డిగ్గి గుహప్రదేశంబునకుం జని కూర్చుండి
రాసమయంబున దీనానన యై యున్న సుభద్రం జూచి దామోదరం డిట్లనియె.

క. వెదన్న పల్కుపల్కులు, ముద్దియ మదినుంచవలదు ముమ్మారును నీ
పద్మ జయించెను కోవము, పద్మస్తా విజయురాణి యొప్పుదుపాణి. 185

క. ఓతిభృచ్చైర్యం బొప్పిన, యతులితరణరంగదక్షు లరిమద్దను లీ
సుతులుం గలిగిననీ వీ, గతిఁ బరిచింతింప నేల కమలదళాక్షీ. 186

క. భీమతమాజునిసాహస, మేమని వినుతింతుఁ గౌరవేంద్రుని శకునిం
దామరసాప్తతమాజుని, సామజపురిఁ జేర్చె నింత చాలద మనకుకొ. 187

క. నీకోడలు నినుఁ జేరెను, నీకోరిక సఫల మయ్యె నిమిషార్థములొ
నీ కేమికోదువ తల్లీ, పాకారికుమారుఁ డాత్మ పతియై యుండకొ. 188

వ. అని మాటయు గోవిందుం డిట్లనియె. 189

సీ. అభీమన్యునకు హరిణాక్షిఁ బరిణయం బొనరించుకోరిక పొడవి యిటకు
నిన్నుఁ దోడ్కొనిపోవ సీలాంబురుండు పత్మే నని పల్కుకొరియాననముఁ జూచి

- భద్రేభయాన సుభద్ర చేతులు మోడ్చి పంకజసాభ యాబలుండు నన్నుఁ
బలికినవలుకుల కలిగి పుత్రునితోడ రెండుదినములు చేయు బగలు
లే. నడది యీఘోరవసమున నడవలేక, నలఁతచే నేను నిద్రించునంతసోన
నన్నదమ్మలభావంబు లరయలేక, ధీరు లీపుత్రు లిరువురు పోరిపోరి. 190
- క. రోసంబున వీరిరువురు, భాసురకమలాససాఖ్యబాణంబులఁ జే
రీసున సుపక్రమించిన, వ్యాసమహానిసింహుఁ డడ్డం బగుచున్. 191
- ప. వీరిరువురందుమ నిలిచి భీమాద్దురులకుమారు లని యెఱింగించి పారాశర్యం దంక
ర్థానంబు నొందిన ఘటోత్కచుం డభీమన్యుం గొంగిలించుకొని మద్వృత్తాంతం
బాద్యంతంబు విని రోహరుణికనేత్రుండై ద్వారకాపురంబునకుం జని శశిరేఖం
బెచ్చినాఁ డనిచెప్పి సుభద్ర గోవిందున క్లిట్టనియె. 192
- సీ. ఈభీమనందనుం డింఠిఁ బెచ్చిన దొకయెగ్గుగా దోచిన నితనిఁ బ్రోవుఁ
డీశశిరేఖాఖ్య యభరాజగామిని మీరె తోడ్కొనిపొందు మేము పొందు
తనయులు విహరించువనము కేఁగెదము నాసుతున కెప్పటనైన సువతి దొరకు
భాగ్యవంతులపుత్రి బడుగుల కేలబ్బు ధనవంతు లగుమయోధనునివట్టి
లే. కొనఁగి చేసిన సమవియ్య మొప్పు ననుచు, న్యాయనిష్ఠారవాక్యముల్ తోయజాతీ
వలుక నావల్కు విని బలభద్రుఁ డాత్మక, బుట్టువగవునఁ జెల్లె. క్లిట్టలనియె. 193
- క. పంకజలోచన దైవము, బొంకిందిన బుద్ధి లేక బొంకిలి విను నా
బొంతు తిరంబుగ నీవృ, త్పంకజమున నిల్పవలదు పార్థునియానన్. 194
- సీ. నాకతంబున నీవు నగరంబు నెడబాసి భయదాటవులయందు బాధనొందు
పానంబు పోవునే పడఁతి నీసుతునకుఁ బొసఁగఁ గన్యాదాన మొసఁగకున్
నేను బార్థునకు మో మెట్లు చూపుదు నంచు విలపించుకూలిఁ జూచి విజయురాణి
యెడ్చిన వీక్షించి యింతులందఱు నేడ్చి రవి చూచి ప్రద్యుమ్నుఁ డావిగాఁగ
లే. సాంబుఁ డనిరుద్ధుఁ డుద్ధవసాత్యకులును, గడుండు కృతవర్త సారణు ల్గన్నుఁగవల
నీరు పెట్టిన వీక్షించి నీరజాత్ము, దూరడింపుచు, బార్థునియొడ కనియె. 195
- ఉ. చెల్లెల నీవు నీవగిదిఁ జింత వహించఁగ నీరసాధనుం
డుల్లమునందు శైవ్యగపు నూర్జితమై పెరుపొందువేదనన్
జల్లనఁ గంట నీరిడియె సారసలోచన యీమహాత్ముఁడన్
దొల్లి వదించువాక్యములదోషము లెంచకుమన్న వేఁడెదిన్. 196
- సీ. అని యిట్లుపల్కిన హరివల్కు లాలించి సంతసంబున సవ్యసాచిపత్ని
మాధవ నీవాక్యచుధురామృతంబున మదినున్నతాపంబు మానె నాఖ

- బలభద్రుఁడు పుత్రి యీజలజారిరేఖను నిచ్చిన మఱియు మీ రివ్వకున్న
మేనమామలు మీరు మేనల్లుఁ డభిమన్యుఁ డన్నలు మీరు నే ననుజ ననుచుఁ
లే, గరయుగంబును ముకుళించి వరమభక్తి, వారిజోదర గోవింద వాసుదేవ
సుందరాకార గోపికాబృందలాల, వన్న గాశనకంభాణ వరమపురుష. 197
- వ. అని సుభద్ర బలభద్రుం జూచి యిట్లనియె. 198
- క. నేరిది నేరక చేసిన, నేరంబులు మఱిది నన్ను నెనరూరంగా
భూరికృపక రక్షింపవె, నీరాయుధ యంచుఁ బల్కుచెల్లెనిలోడక. 199
- క. బలదేవుఁ డనియెఁ దల్లి, తలఁపఁగ నీయందుఁ గలచె త ప్పరయంగాఁ
దెలియక మూర్ఛిత నిన్నుం, బలికినయాతప్పు నాది పద్మదళాక్షి. 200
- క. పురికిం జనుచెంచెద నని, కరివరదుం డాలకింప గ్రుక్కున నాకుక
వర మొసంగు మనిన విని యా, సరసిజముఖ పార్థరాణి సులోషిక యై. 201
- క. ఉన్నయెడ రాముపత్నియు, వెన్నునిసకు లరుగుచెంది వినుము సుభద్రా
వన్నగద్దుగవినిచేశమా, లిన్నగముల సగచరింప నెందుకు దల్లి. 202
- వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 203
- సీ. పురుషోత్తమునిలోడఁబుట్టు వై భీభత్సుసనిత యై యీహూరవనమునందు
కల్పిండుండుల బాసి తనయునిలో నీవు గాసిఁ బొందఁగ నేల కమలనేత్ర
బలభద్రుఁ డత్యంతభక్తిఁ దోడ్కొనిపోవ వచ్చినాఁ డొక నీవగపు మాను
మెక్కడ లక్ష్యజుం డెక్కడ శశిరేఖ కాలిగోరుకునాటి బోలె డతఁడు
లే. చూడ వీరిద్వరకు నీడు బోదు గాక, యిభపురేం ద్రునిపట్టికి నీడుగాదు
సువతి శశిరేఖ యభిమన్యుసామ్మగాని, యితరులకుఁ దక్కనేర దీయిండువదన 204
- క. అని యిట్లు వదినె లందఱు, మునుకొని భీభత్సుసరిని ముద మొనరింపక
వివయోక్తులు పల్కిన విని, కనకాంగి సుభద్ర వారిఁ గాంగిటఁ జేరెన్. 205
- వ. ఇట్లు కౌగిలింపికొన్న సుభద్రం జూచి మఱియు నిట్లనిరి. 206
- సీ. గహనసీమకు నీవు కదలివదాదిగా రాకేందుముఖ నిద్రరాదు మాకు
అనిపల్కినంతలో నలిచేడి యొక్కతే చనుచెంది వివవస్తు సారసాక్షి
యడవి కేఁగినవార్త లాలించినదిమొద లాహార మింపుగా దనుచుఁ బలికె
వెండియు నొకబోటి విజయుపల్కిని జూచి చూచితి రారాజాసుతునిరూపు
లే. వామరూపంబు కుడిచెఁబో వారిజాక్షి, వాయునూనునినుతుఁ డింతనేయకున్నఁ
బొలఁతి శశిరేఖ వ్యర్థమై పోవునప్పు, కుక్క ముట్టినకుండ యై కుందరదన. 207
- లే. అని వదించినవారిజానలఁ జూచి, యలసుభద్రయు సంతోషజలధిఁ జేలి
యతిశయంబగుభక్తితో నకు లొనర్చి, వదినెగారికి నత్యంతముద మొనర్చె. 208

- సీ. ఆనయముంబునం దలివేటి శశిరేఖ చనుదెంచి జనకులచరణములకు
మ్రొక్కి నిలచిన తనముద్దుపుత్రునిజూచి బలభద్రుఁ డానందభరితుఁ డగుచు
నాపుత్రు నామాన నరభోజనుఁడు నిన్నుఁ దెచ్చినప్పుడు సంత దిగులుబడితొ
మముఁబాసి యీవనసుధ్య దేశంబున నెట్లు నిద్రించితో యిందువన
తే. శుభకరంబుగ నిను బార్థనుతున బిచ్చి, శిరులు విలసిల్లఁగాఁ బెండ్లి నేతు ననుచుఁ
బలుకువలుకులు విని వచ్చి పార్థనుతుఁడు, హలికి హరికిని సాష్టాంగ మాచరించె.
- ప. ఇట్లు సాష్టాంగనమస్కాగ్రంథు లానరించిన సౌభద్రుం జూచి యత్యంత సంతో
షంబుతో నీహరిబయండు తనమనంబున నిట్లని వికర్షించె. 210
- సీ. కంతుజయంతనత్కౌఠేసుల హసించు వరుస శృంగారంబు లరసిమాడ
శరజన్మగాంఁగే ముజామదగ్గులఁ గేరు ఘనవరాక్రమక శ్రుకాశలముల
అనిలనాగాంతకయహిరాజుల హసించు పటుకరం బగుబాహుబలమునందు
నచ్చందపూర్ణేందుచౌదంతులను గేరు భాసురం బగుకీర్తివటివలందు
తే. అహహ యిటువంటియట్లుని నడవి కనిచి, కరునరేంద్రునిపుత్రునిఁ గోరినట్టి
దేలకనమును దనుఁదాని తూలనాడి, భూరిబలుఁ డైనపైడింబుఁ బొగడి పొగడి.
- ప. తననహోదరుఁ డైనగోవిందుం జూచి చాలాయధుం డిట్లనియె. 212
- ఉ. ద్వారక కేఁగుయత్న మింక దానవభంజన నేయచే యనక
వారిజనాథుఁ డాశునిమె వాయునుతాత్పరఁ జూచి వత్స నీ
భూరివరాక్రమక్రమముఁ బూని నులంబఁగ కేఁపుఁ డోపునే
ధారుణిఁ బొందుమానులకు దైత్యభిఖామణి కీర్తిఁ దెచ్చితో. 213
- ప. అని మఱియు నిట్లనియె. 214
- క. దుస్తర మగు కార్యంబులు, నిస్తులకౌర్యంబుచేత నెరవేర్చినని
స్మృతిసేయఁగ బ్రహ్మకు, కస్తీగదా భీమపుత్ర ఘనవిభగాత్రా. 215
- క. అనుజానివైవాహికముం, గనుఁగొనఁగా రమ్మ లెమ్మ గ్రక్కున ననిన
నిన్ని కరములు ముకుళింపుదు, దనుజారికి నిట్టులనియెఁ దద్దయు భక్తి. 216
- సీ. అప్పటప్పటికి నస్తొప్ప నేయఁగ నేల పాటించి వినుము నామాట యొకటి
అనురారి నీకృపారసము నాపై నిల్వకతమన కాత్రపు ల్గదనమందు
కృపణులై నాచేత నవజయ్యం బొందిరి అదిగాక పాండవు వ్యధితయతులు
నిను నమ్మి మిక్కిలిఘనులైరి మాధవ యని పత్ని సాష్టాంగ మాచరించి
తే. బిడ్డ నర్పించి సౌభద్రుఁ పెండ్లి నేయఁ, బాటువడువారు మిరుండఁ బడ్డరాభ
నేను రాకున్నఁ గార్యంబు నిలువనేర, దనిన విని పార్థనందనుం డాత్మఁ గుంది. 217
- తే. అన్న రాఁడని చింతించునతనివృద్ధయ, మెఱిగి గోవిందుఁడనురేంద్ర కరముఁ బట్టి
భీమకుత నీవు రాకున్నఁ బెండ్లి యేల, ననుచుఁ జింతించు నీకమ్మఁ డదిగో చూడు.

క. అనిన విని దానవేంద్రుడు, తనతమ్ముని మోముఁ జూచి తమ్ముడ నీతోఁ
జనుదెంచెదఁ జింతింపకు, మని వెండియు నిట్లు అనియె నభిమన్యునితోఁ. 219

సీ. జనకు లడవి నున్న సమయంబులొ నీకుఁ బరిణయం బిపుడు సంప్రాప్తమయ్యె
తమ్ముడ నీభాగ్యదశ యేమిచెప్పదు ననుచు: గన్నుల నీరు నతఁడు రాల్చు
జూచి పాథునివాణి జొటజొటఁ గన్నీరురాల్చిన వీక్షించి రమణు లెల్లఁ
బొక్కుచు విలపింపఁ జుంబుతోతముఁడు చూచి చెల్లెల నీవిట్లు దింత నేయఁ
తే. గారణం బేమి జనవస్తు కంబుకంతి, సమయ కాలంబు గడచిన యమతనూటఁ
దాదిగాఁ గలపాండవు లరుగుదెతు, రిపుడు శుభ కార్య మెడనేయ నెందుకన్తు.

క. అని గోవిందుడు వల్కిన, విని సోదరి వగలు చూచి వేటొక టనకన్
తనమది నంతనమందుచు, తనయులమదిఁ జింతబాపె ధరణీరాధా. 221

సీ. అంత ఘటోత్కచుం డత్యంతసంతోషసహితుడై బలకృష్ణసాక్ష్యకులకు
వారిభార్యలకును వరుస యాదవవీరవరులకు మఱి వారివనితలకును
దివ్యభూషణముల దివ్యాంబరంబుల దివ్యగంధంబుల దివ్యకుసుమ
ములను బూజలు నేసి ముదముతో మ్రొక్కిన భీమపుత్రునిఁ జూచి పెద్దప్రాదు
తే. నతఁడు చేసినసాహసం బాత్త మెచ్చి, యోఘటోత్కచ వినుము ఈయుర్వియందు
ఘనుడవై వేయవర్ష ముల్ మనుమటంతు, వరుస దీవించి రవ్వడు వసుమతీంద్ర.

వ. అనమయంబున. 223

సీ. కమలాక్షుఁ డాఘటోత్కచునిగైవడచేఁ దనరథం బెక్కించుకొనియె నపుడు
బలభద్రుఁ డంత సౌభద్రుసహితుడయి రథ మెక్కిన దక్కినరథికవరులు
తమతమరథములు తా మెక్కుకఱిఁ గాంత లందఱు గుమిగూడి యాహిడించి
మోము వీక్షింపుచు ముసిలిముతైదువ రమ్మ రమ్మని పిల్చి రథముఁ జేర్చి
తే. వారు తమతమయరదము ల్వరున నెక్కి, రంత బలరామకృష్ణ లాయడవిఁ బాసి
కడుజవంబున రథవారు ల్గరులు నడుమఁ, బుడమి గంపింప ద్వారకాపురముఁజేరి.

వ. ఏనుంగుమొగసాలకడ రథంబులు డిగ్గి నగరు ప్రవేశించి రామకృష్ణులు జననీజన
కులకు మ్రొక్కునమయంబున సుధద్రాభివస్యఘటోత్కచు లరుదెంచి దేవకీసు
దేవులకు మ్రొక్కినం జూచి దేవకీదేవి సుధద్ర కిట్టనియె. 225

క. పావనిఁ దోడ్కొని హరిపైఁ, గోవంబున భీమ మైనఘోరాటవికి
ఏచగిదిఁ బోలివో గద, ముపైఁ గలమమతమాని మావటివేళన్. 226

క. వన్నగమృగములఁ గనుఁగొని, పెన్నగములఁ గాంచి మదికి భీతిఁ జనింపన్
వెన్నుని నన్నుఁ దలంచిలొ, పున్నమశశికుల్యవదన పొక్కుచు మదిలొన్. 227

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 228

సీ. కాంతారమున నిన్నుఁ గామపాలుఁడు బల్కువలుకులు మది నిల్వవలవడమ్మ
ఇందిసరాక్షి మీ రితరులు గారు యీ హలసాధనం డెన్న యనుజ పీపు
శలతరో నీసామ్మ నీయిల్లు చేరెను శ్రీతితో సుతునకుఁ బెండ్లిచేసి
నేఁ డాదిగా నీపు నీకుమారుండును పెనుపొందుసియలతో మనుఁ డటంచు
తే. దేవతీదేవి పార్థునిదేవిహృదయ, సంకటముఁ బాపి యభిషక్య సంకసమునఁ
జంచుదువ్వుచు ముద్దాడి సొంపు మిగుల, నిండువేడుక మిన్వందుచుండె నపుడు.

క. అని చెప్పిన ముదమందుచు, జనమేజయుఁ డిట్టులనియె సప్తనినాథా
వినవిన నామదిఁ గోరిక, ఘన మయి తనరారె నవలికథ యెట్లువినకొ. 230

మత్తకోకిల. వాఁజాననపంకజాననవందితా నతపోషణా
ధారణీధరతల్ప కేశవ దానవాన్దయశోషణా
నారదాదిమునీంద్రసన్నత నాగభుగ్వరవాహనా
నీరజాక్ష కళింగమర్దన నీరదాంగ జనార్దనా. 231

గద్య. ఇది శ్రీమత్సార్వనారాయణకరుణాకటాక్షపీఠాంకార సుస్థిరామృతవాక్య
జనితకవిత్వరత్నాకరవంశ వయఃపారావార రాకాసుధాక రాంజనేయ్యాఖ్య తనూజ
అవ్వప్పనామధేయప్రణీతం బైనశశిరేఖాపరిణయం బయమహాప్రబంధంబునందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము.

రాధాధరపరిమళ
సారామృతపానలోల సజ్జనపాలా
చారుమనీషాలాలా
సారసభవవినుకశీల స్వర్ణసుచేలా.

1

న. ఆవధరింపుము నూతుండు కొనకాదిమహామునులకుం జెప్పినట్లు వైశంపాయనుండు
జనమేజయున కిట్లనియె.

2

ఉ. సీరియఁ జక్రియఁ జెలఁగి చెల్లెలిసూనువివాహయత్నులై
చారులఁ జూచి పట్టణముఁ జయ్యన నుందర మొప్పుజేసి బల్
సారసుగంధపుష్పముల సంగ్రహముకొడగఁ జేయఁ డంచు నా
కారుణికోత్తము ల్పులుక గ్రహ్ను నేగిరి తత్ప్రియత్నులై.

3

సీ. ఆనమయంబునం దమరమునీం ద్రుఁడౌ నారదుఁ డాత్మలా నవ్వుకొనుచు
నలఘుటోత్కచుకౌర్య మందందఁ దలచుచు నింపుగా నీవే మ్రోయించుకొనుచు
సారసాక్షుని దివ్యసంకీర్తనంబులు తోడిరాగంబుతోఁ బాడుకొనుచుఁ
బార్థపుత్రునిపెండ్లి బహువైభవంబుగాఁ జెలఁగుమార్గం బేను జేతు ననుచు

తే. గుఱకుపరువునఁ బోవుచు గోపురంబుఁ
గాంచి కాంచనవజ్రసంకలితమైన
మేటిమొగసాల గోపురా ల్దాటిపోయి
విమలమైనట్టి యింద్రనీలములచేత
డంబుమీఁతిన కొలువుకూటంబుఁ జేరి.

4

సీ. కవీలమార్గం డేయకాశికజాబాలమైత్రేయపర్వకమందపాల
కణ్డకుత్సవసిష్ఠకౌండిన్యవరతంతుకామదగ్నియగస్త్యకౌనకాన్తి
భార్గవగాల్దేయవైలకశ్యపపుల్లగాలవహారిదశ్వవాలఖిల్లు
శుకమతంగవ్యాసఐకదాల్కృష్ణమంకణకౌండిల్యుఁ డాదియా సకలమునులు
తే. ధనదుఁ డనిలుండు నీకాన్యఁ డనలుఁ డాది, సురలు యత్నులు కిన్నరు ల్బృహ్మగౌఱువ
నర్జునునితోడ నేకసింహాననమున, నిండకొలుపున్ బేవతానేతఁ గాంచె.

5

౪. ఇట్లు కాంచి యేతెందునారదుం జూచి నువర్వాధిపుం డర్జునన మేకంబుగా నెదురు
వచ్చి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి లోపలికిం దోడ్కొనిపోయి సింహాస
నాసీనుడేసి నహస్రాక్షుం డిట్టనియె. 6

౫. మునిసార్కుభౌమ మీరుకొ, జనుదెంచిన నాదువుట్టు సాఫల్యంబై
దనరాక ననుచు వెండియు, వినయంబున నిట్టు లనియె విబుధేశ్వరుడుకొ. 7

౬. మాయజూదంబున మహి నెల్లఁ గోల్పోయి వైత్రవనంబుగాఁ ధర్మజుండు
తమ్ములతోఁగూడ ప్రవదీనహితుడై తూర లశనముగఁ గుడుచువేళఁ
బార్థుఁ డభవుతోడఁ బందికైపోరాడి పాశపతాస్త్రంబుఁ బడసి, మఱియు
దిశ్పాలకులచేత దివ్యాస్త్రములుకొన్ని దత్త మందెవ నందుఁ దలంచి వచ్చి
లే. దేవమాసింద్ర విను పెక్కుదినము లయ్యె, ధర్మజాదులవిధ మేమొ దుర్మదాంధుఁ
డాను మౌళనుఁ డదయుండై యాచరించు, దవ్వవను లేమొ వివరించిచెప్పవనిన. 8

౭. నావిని మునిశంకరుఁ డా, దేవేశునిఁ జూచి పలికె దివిజాధిప న
ద్భావముతో నీ వడిగిన, యావిధ మెఱిగింతు వినుడు ఆర్జునుఁ డీవుకొ. 9

౮. పార్థపుత్రున కిచ్చు బలభద్రువుత్త్రిని మందుఁ డౌ రారాజనందనునకు
నడిగి రమ్మని ధరామరులఁ బంపిన వారు పోయి తాలాంతునివుత్త్రి నడుగ
నిచ్చెద నని మాట నిచ్చిన విని వచ్చి వెలది నుభద్ర తా వేడుకొనిన
తోడఁబుట్టును బెక్కుదుర్భాష లాడినఁ గోపించి యాయమకొడుకుతోడ
లే. నెడలి మిక్కిలిభయదమా నడచితిద్ది, రవుడుసౌభద్రుఁ డాఘటోత్కచునితోడ
నమర మొనరింప నుకలా నస్తునీంద్రుఁ, డలవరాశరనందనుం డరుగుదెంచి. 10

౯. భీమాష్టనులు గన్నబిడ్డలు మీరందుఁ బల్కుఁగా విని భీమువట్టి వచ్చి
పిన్నతల్లికి మొక్కి పిమ్మటఁ దమ్మునికొ గాంగిటఁ గదియించి గారవించి
ఘనభయంకరమైన వనఘాములకు మీరు నేతెంచుటకు నేమిహేతు వసిన
పని నుభద్రాదేవి వివరించి చెప్పఁగా దానవుండుగ్రుడై తత్క్షణంబు

౧౦. చార్వరపతి కేగి తాలాంతుతనుజుఁ డెచ్చి, తనవనంబున ముదముతోఁ దరుణి డించి
మరలఁ జని తానె శశిశేఖమాడ్కి నుండి, లక్ష్మణునిగంతువేయించి రాక్షసుడు.

౧౧. అంతటం బోక నాఘటోత్కచుం డనేకరూపంబులు దాల్చి దుర్యోధనాది కౌర
వుల కవజయం జూపరించినం జూచి బలరాముం డాదానవుని జయింపం జని యలవి
గాక దామోదధుం దోడ్కొనివచ్చి సౌభద్రునకు శశిశేఖ నొసంగెద మని రామ
కేశవులు ఘటోత్కచువనంబునకుం జని నుభద్రాభిమన్యులఁ దోడ్కొనివచ్చి సౌభ
ద్రునకు వివాహప్రయత్నంబు నిశ్చయంబుకేసి రని చెప్పి నారదుండు బిడోజుం
జూచి మఱియు నిట్టనియె. 12

క. మనుమనివైవాహికమున్, గనుఁగొన దేవేంద్ర నీవు కడువిభవముతో
తనయుఁ డగుపార్థుఁ డోడ్కొనిఁ, జను మని వినిపించ నవ్వసాచికి మదిలోన్. 13

సీ. ముందుగాఁ దనవల్ని నిందించె నని చెప్ప రాజితంబై తోఁచె రాద్రరసము
కొడుకుతో నిశివేళ నడవె కేఁగె నటన్న గణ్యమై తోఁచె గారుణ్యరసము
ఆభిమన్యుఁ డనుచేంద్రుఁ డనిచేసి రనిచెప్ప బహుచిత్తముగఁ దోఁచె భయదరసము
ఆనుచేంద్రుఁ డంగనాశ్రుతి నుండె నని చెప్ప ధుర్యమైతోఁచె నాశ్చర్యరసము
తే. ఇంలఁ గని లక్షణుఁడు గంతు పేసె ననిన, నాకిరిటికిఁ దోఁచె బో హాస్యరసము
మెచ్చి రాముఁడు ననుజఁ దోడైచ్చె ననిన, సలలితంబుగఁ దోఁచెను శాంతరసము.

వ. ఇట్లర్జునుండు శాంతాత్మం డగుచుఁ దనకుమారునివివాహంబు వీక్షించువాఁడై
యొచించుచున్న సమయంబున నారదుం జూచి సుపర్యాధిపుం డిట్లనియె. 15

ఉ. దేవమునీంద్ర మంచుపని తెల్పితి రాత్తకు మోద మబ్బె రా
దీవదళాక్షునిన్ దివిజనేవితమూర్తిని జక్రపాణి శ్రీ
దేవుని దానవాంకకుని దీనదయాళునిఁ జూచుతోర్కె నై
రావత మెక్కి పోదు యదురాజులవీటికి దేవతోటితోన్. 16

క. అని వఘవంతుఁడు పార్థుం, గనుఁగొని సౌభద్రు వెండ్లిఁ గనుఁగొను వేడ్కన్
వనజదళాక్షుని పురికిం, జనవలెఁ బయనంబు గమ్ము చయ్యునఁ బుత్రా. 17

సీ. అనివల్కునిర్జరాధిపుఁ జూచి విజయుండు వాసవ యిది వనవాసవేళ
గనుక నేవచ్చినఁ గాంలేయపూర్వజుం డనుమానవడు ధర్మహరిజుకు
అని సంశయగ్రస్తుఁ డైనపార్థునిమదిసంశయం బెడదాపి శతమఖుండు
వల్లీసమేతుఁడై పార్థజయంతాదితనయులతోడఁ జౌదంటి నెక్కి
తే. కనకమణియుక్త మగుపుష్పకమలమీఁద, సురలు మాసింద్రులెల్లను చుట్టు నడువ
నలిముదంబున రంభాదిసతులు గొలువ, వనజనాభునిపురి కేగి వాసపుండు. 18

వ. ఇట్లేగి ద్వారకాపురిసమీపవనంబున నిలిచి దేవదూతంబంపిన వాఁడుం జని రామ
కేశవులం జూచి పురందరుండు శరీసమేతంబుగా జయంతార్దునులతో నేతెంచివాఁ
డనిన విని వార లత్యంతసంతోషంబునం బొదలుచుండి రంత రుక్మిణీదేవి మొదలైన
కాంక లానుభద్రం జూచి కల్లి! నీతోరికప్రకారంబున బాధుం డరుదెంచె నని
వల్కు సమయంబున రామకృష్ణులు పుత్రమిత్రాదిబోధపులతో జననీజనకులతో నభి
మన్యుఁ డుతోక్కుచులతో రేవతి రుక్మిణీ సత్యభామాది కాంతలతో నెదురేగి వారి
వారికిం దగినయఁబచారంబులు నేయసమయంబున. 19

సీ. హైదింబు డభిమన్యుఁ డరుదెంచి పార్థునిచరణంబులకు భక్తి సాంగి మ్రొక్కి
ముకుళికహస్తులై ముంగిట నిలిచిన మద్దుపుత్రుల జూచి పెద్దపార్థు

కాంగిటం గదియించి గ్రక్కునఁ దొడలపై నిడుకొని వారితో నిట్టులనియె
అన్నదమ్ములపుత్రు లని యెఱుంగక మీరు భూరిరోపంబుతోఁ బోరి పోరి
తే, పరమునీ ద్రునికృపచేత వసుధ నుండు, బ్రతికితిరి మిమ్ముఁ జూచెడిభాగ్య మబ్బె
నని ఘటోత్కచు వీక్షించి యద్భుతుండు, పరమసంతోషభరితుఁడై పలికె నపుడు.

ఉ. పోరున ధార్తరాష్ట్రులకు భూరిమనం బడఁగించి పిష్టుటన్
సీరికి మిక్కిలిన్ భయము చెందఁగఁ జేసిన నీవరాక్రమం
బార! సుతింప వ్యాళపతి కైనను శక్యము కాదటంచు నా
మారుతిపుత్రునిం బొగడి మక్కువతోడఁ గిరిటి యంతటన్.

21

క. పరమపరాక్రమపుత్రుల, మురిపంబున వాసపునకు మ్రొక్కించినచో
సురపతి సంతోషితుఁడై, కర మరుదుగఁ జూచె వేముగన్నులతోడన్.

22

వ. తదనంతరంబ సహస్రాక్షుండు రానుకేశపులఁ జూచి భవద్దర్శనార్థంబుగా ముని
బృందారకాదినంఘంబులతో నర్జునసమేతంబుగా నేతెదిలిమనిన గోపాలదేవుఁ
డిట్టనియె.

23

క. పురుహూత సురమునీశ్వర, పరివృతుఁడై శబిజయంత పార్థాదులతోఁ
గర మరుదుగఁ జనుచెంచుట, పరముగ మా శింతకంటె భాగ్యము కలదే.

24

క. అని యిట్లు వెన్నుఁదాడిన, విని మది ముదమొందఁ జూచి వేల్పులదొర యా
వనజదళాక్షుని కిట్లను, దనుజాంతక మిమ్ముఁ జూడఁధన్యుఁడ నైతిన్.

25

క. అని యిట్లురాధిపుఁడున్, వనజాక్షుండు పల్కువేళ వాసని వేడ్కన్
తనసతియొద్దకు నేగిన, ఘనవేణి సుభద్ర పార్థుఁ గనుగొని భక్తిన్.

26

వ. సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి యుద్ధిష్ఠిరభీమనఖలసహదేవాదిపాండవులను
ద్రుపదరాజపుత్రి యైన ద్రౌపదిం గుశలసమాచారంబు లడిగి పెన్నిధిం గనిన పేద
చందంబున సంతోషమగుమానస యై యుండె నప్పుడు.

27

సీ. ఆచ్యుతుం డాసురేంద్రాదులఁ దోడ్కొనిపోయి వారలనెల్లఁ బొంకమైన
మందిరంబుల డించి మర్యాద లొనరించి యింద్రాణితోఁ గృష్ణుఁ డిట్టులనియె
పరియోత్సవకార్యవద్దతుల్ జరిగింపు మన విని పొలామి యాత్మ నలరి
పార్థనందనునకుఁ బిప్పిట జలకంబు గావించి దేవయోగ్యంబు లైన
తే. అంబరంబులునుణిభూషణ్యులుదాల్చి, ముదముతోఁబారిజాతముల్పాడివిమలీరు
దివ్యమైనట్టి కస్తూరిలిలక మొప్పఁ, దీర్చి నఖులెల్ల వేడ్కతో దేరమాడ.

వ. అట్టిసమయంబున.

సీ. ముదముతో దక్షిణిమొదలైనకాంతలు రేవతీసుత చంద్రరేఖ కెలమి
కలనంటి నలుగిడి తరువాత పన్నీట జలకంబు గావించి సరిగెల్తుల

చేలంబు ధరించి లోలలోదర తరుల్ దువ్వి మేల్కాణి తొలుతఁ బెట్టి
కొంపులు నింపైనకేడిగ వెఱఁ జేర్చి కొమరొప్ప సవరంపుఁగుప్పెఁ బెట్టి
తే. నిడువలై జగ్గవెంట్టుకల్ జడ నమర్చి, చెక్కడపుపసులబిళ్లలు చెక్కిమఱియు
భాసురం బైనబొగడలు బావలిలు, నతులనజ్రాలకమ్మలు శ్రుతులఁ జేర్చి. 30

తే. రంగు లమరినవైణిరవికఁ దొడిగి, యాణిముత్యాలగుంర్చినసరముఁ దాల్చి
సరిగముక్కరయంచు బర్చు సరము తీఁగ, మొదలుగాఁగలసొమ్ములు పదిలపరచి. 31

తే. రమణు లీతిరి వేడ్కతో రాసుచుతప, పరయ్యూగార మొనరించి పరిణయంపుఁ
బడఁలఁ గావించి ప్రీతితోఁ బద్మముఖులు, సాతనీల్లుచు విహరించునమయమునను.

క. సురపతి గని వాచస్పతి, సురుదిర మగులగ్న వేళఁ జొచ్చి నటన్న
పరమామోదము నొందుచు, పురుషాసుం డిట్టులనియెఁ బురుషోత్తముతో. 32

చ. పరిణయచేళ వచ్చె నొకఁ బాకజూచన జాగునేయక
త్వరితము నేయు మంచు మఘసంతుఁడు చెప్పిన నాలకించి య
మ్మరిపుఁ డన్నకుం జెలుప మోదము నొందుచు సీరసాధను
దురుతరవైభవం బెసఁగ నుత్సవయత్నము నేయుచుండఁగా. 34

సీ. ఇంద్రసిలప్రభ లీనుభూషణరుచుల్ చూడ్కి మిరుమిట్లు జొనుపునదియు
వద్దరాగంబుల భాసిల్లుపదకంబు కప్ప కనుదుటిపై నొప్పనదియు
హాటకమణిమయం బగుమాపురస్వసుల్ శ్రుతుల కానందంబు నేయునదియు
హిమగిరిశరదించు హీరతారద్యుతు ల్నిరసించు కాంతుల నెగడునదియు

తే. నాల్గొమ్ముల విలసిల్లు నాగ మపుడు
దేవనిభునాజ్ఞ దివిజాలు తెచ్చి నిలుప
నిండుఁ డభిమన్యు నెక్కించి హితులు సుతులు
పెట నడువంగ ముదముతోవెడలి రపుడు. 35

వ. రంభోర్వశీమేనకాదికాంతలు నాట్యంబునేయుచు ముందు నడువఁ గాంచనవేత్ర
హస్తలు బరాబరు లొనరించునమయంబున. 36

ఉ. అంతట రామకేశవులహర్షతిలేజా లరాతిభీకరు
లనంతనదితులై సుతులు సఖ్యులు కమ్ములు భూసురేంద్రులకొ
ఇంతలు వెంబడి న్నడువ నింద్రకిరీటులు తోడరాఁగ న
త్సంతకముదంబుతోఁ బరిణయాలయసీమకు నేగి రప్పదు. 37

క. బలరామవత్ని రేవతి, బలభిత్సతుసతిని జూచి బహువేడుకతోఁ
గలకాలము వామదికి, గలతోరికె ఫలిత మయ్యెఁ గమలనభాషి. 38

వ. అని యిట్లు రేవతిదేవి సుభద్రతో నన్యోన్యసంభాషణంబులు నేయుచుండె నానమ యంబునం దొకరికొకరు తేచునమాచారంబు లడుగుచు గంధపుష్పంబు లొసంగు చున్నతఱి నైనేయుండు ఘటోత్కచుం దిగిచి గొంగిలించుకొని సరససంభాషణం బుల నాదరించె నప్ప డప్సరజనంబులు బకాంతకతనూజుం జూచి వానిసాహస హైర్యాదిగుణంబు లగ్గించుచు నిట్లని రమరేంద్రాదిబృందారకులం గనుఁగొంటి మింత కంటెను భాగ్యంబు గలదే యిట్టికాగ్యంబులు గావింపఁ గాంతేయులకుం తెల్లఁ గాని యితరులచేత నగునే యని పలు తెజంగులఁ బలుకుచుండి రాసమయంబున. 39

సీ. అంతఁ జొరొహితు లత్యంతముదముతోఁ జక్కఁగా స్వప్తివాచనము లెసఁగఁ జదువ ముత్తైదువులే సంతోషచిత్తులై పరమకల్యాణము ల్బాడుచుండ పందిమాగధులు కైవారముల్ గావింప నుద్విగీర్వాణు లాశీర్వదంప నాకాంగనామణు ల్బాట్యము ల్గావింపఁ దాళమర్దలవాద్యతతులు చెలఁగ

తే. విమల మైనట్టికల్యాణవేదిఁ జేర, నరిగినప్పుడు మాధవుం డమరవిభుఁడు తెరకు నిరుపార్వ్యముల నిల్చి రిరువు రెలమి, నిండువేడుకమిన్నందుచుండి రపుడు.

క. సురపతిపొరొహితుఁడున్, మురవై రిపురొహితుండు ముద మలరంగా నిరువుర గోత్రాన్వయములు, సిరు లలరంగఁ జెప్పవేళ సీరాయుధుఁడున్. 41

వ. సంతోషమగ్నమానసుండై యవ్వడు. 42

క. క్షత్రియకులశేఖరునకు, ధాత్రిధర్మధైర్యధుర్యధనునకు రిపురా డైక్రుఁ డగుపార్థి కెలమిన్, పుత్రీమణి నొసంగె సురలు భూసురు లలరన్. 43

వ. అప్పు డవ్వధూవరులమధ్యంబునం దిడన తెర పంచి రాసమయంబున. 44

క. అభిమన్యుఁ డింటిఁ జూచెన్, ఇభిగామిని యతనిఁ జూచె నిరువురచూడ్కుల్ ప్రభ లొప్పుభూషణములై, యుభయులకుం దోచె నపుడు సుర్వినాథా. 45

క. అంగజసముఁ డభిమన్యుం, డంగనకంతంబునందు నతివేడుకతో మంగళసూక్తముఁ గట్టెఁ ద,దంగన ముదమందఁ బార్థుఁ డానందింపన్. 46

క. అత్తఱి వేడ్క పధూవరు, లెత్తినకరకంకణంబు లినరుచు లీనన్, ముత్తైముల దోయిటను నిడి, చిత్తము లలరంగఁ బ్రాలు కిరముల నిడ్డగాన్. 47

వ. ఆసమయంబున సీరాయుధుం డవ్వధూవరుల కనేకమణిమయంబు లగుభూషణం బులును పట్టువైణిచేలంబులును త్రిసహస్రకురంగంబులును ఇతున్నహస్తదాసీ జనంబుల నొసంగె నంబుజాక్షుం డాఱువేలరథంబులును ద్విలక్షతురంగంబులును మూడువేల గజంబులును లక్షపదాతిజనంబుల నొసంగె దేవేంద్రుండు దేవ యోగ్యంబు లైనభూషణాంబరంబులను నవగంధపారిజాతంబుల నొసంగె శశి దేవి యింద్రునీల ప్రభాభాసితంబు లైనభూషణంబు లిచ్చె ఘటోత్కచుండు

కనకకీరీటాదికుండలంబు లొసంగెఁ దదనంతరం బవ్యధూనరులఁ బొర్రోహితుం
డొదుంబరపీఠంబునఁ బ్రాజ్ఞభాసీసులం గావించి సౌభద్రునిచే నాజ్యశ్రారంబులు
వ్రేల్పించి వీరిహోత్రునకుఁ బ్రసక్తిఁబంబు చేయించి ధ్రువాదిన ప్తబుఘుల నరుంధతి
దర్శనంబు గావించ నియోగించి తత్పొర్రోహితుం డయ్యిరువురను బృహస్పతికి
మ్రొక్కించి తదనంతరంబ నారదాదిమునీంద్రులను భూసుర సమూహంబునకు నురేం
ద్రాదిదేవతలకు రామకేశవాదియాదవులకు సవ్యసాచికిన్వేర్వేట మ్రొక్కించిన వార
లెల్ల నాశీర్వాదంబులు గావించ సౌభద్రుం డాశశరేఖకరంబువట్టి తోడ్కొని
యంకిపురంబునకుం బోవునెడ శశిరేఖశృంగారంబు రంభాదికాంత లాలాకించి
యమ్మానినిసౌందర్యంబునకు నరిపాలం జాలమని లజ్జించుచుండి రివ్వధంబునఁ జరిణ
యంపు దినచతుష్టమానంతరంబున.

48

లే. ఆలవధూవరు లిరువుర నప్పు డొకటి, నేయుఁగొరికె సంతోషచిత్తు లగుచు
శచియు రేపతి రుక్మిణి సత్యభామ, మిత్రవిందాదికాంత లామిథునమునకు.

49

లే. శిరము మజ్జన మొనరించి జీలుఁగుచలువ, చేలమున నొత్తి తడి యార్చి చిక్కుతీసి
వెలకుమించినభూషణవికతు లిడుచు, పట్టుపెరిణిచేలము ల్గట్టి మఱియు.

50

క. ఖడకింటిఁబూలపాన్పును, గడుఁ బరిమళ మైనగంధకన్తురేపం
బెడతెగనితావినుచుములు, విడియును ఫలహారవస్తువికతులు వరుసన్.

51

వ. కాంచనమణిమయంబు లైనపాత్రలం దిడి రుక్మిణిసత్యభామశచిదేవిమొదలైన
కాంత లాసౌభద్రుని శయ్యాతలంబున నుండ నియోగించి తదనంతరంబ శశిరేఖం
డోడ్కొనిపోయి సుభద్రానందను చెంగట న్నిలిసి మునిముసినగవులతోఁ గవాటబంధ
నంబు గావించి రాసమయంబున.

52

క. ఆలసౌభద్రుఁడు ముదమునఁ, గలకంఠికరంబుఁ బట్టి ఘనతల్పముపైఁ
బెలుచ న్నిగించిన బయ్యెద, వలువ వెసం దొలఁగి నపుడు వనజాననకున్.

53

క. సిగ్గడఁ బొడమినఁ బాన్పున, కొగ్గక నాలేమ నురత మొప్పుక కరమున్
జగ్గున విడలింపుచుఁ జన, దిగ్గున సౌభద్రుఁ డరిగి తెంపున దానిన్.

54

క. కర మొడిసిపట్టి వినచే, కరిగామిని ప్రాలతోట గా దిచ్చోటన్
గురుతుగఁ జల్లనిమిత్తము, బరతెంచియు ముంత దాచు టగి దిటఁ దోఁచెన్.

55

క. అని గేలిసేసి వనితన్, మనసిజకయ్యమునఁ గూడి వక్కువతోడన్
గనులార నిదుర నొంచెను, విను మర్వినాథ యంత వేటవ యియ్యెన్.

56

వ. అంత.

57

క. లేలలేలవారెను బత్తులు, కలకల మని ధ్వను లొసంగె ఘనదక్రములు
నిల్లనిల్లెఁ గమలముకుళము, లలరారె మృగర్వతైల మర్కుఁడు భూడిచెన్.

58

౪. ఆసమయంబునం దలివేటి తెలివొంది పలియాశ్శః గైకొని పాన్పు డిగ్గి
మోవికాటులతోడ మోముపై వ్రేలాడు పాటముంగురులతోఁ బంకజాక్షి
చెదరినకొవ్వతో జిటిలినగంధంపుఁబూతతో వాడినఘ్రాలతోడ
ముసిముసినగవుతో ముడిపిడురై కతో వెడలుచుఁ దడబడ నడుగులిడుచుఁ

తే. బుడమి టేరాడుకుచ్చెట్లు నెడమచేతఁ, బట్టుకొని మందయాన యై యట్టై పచ్చు
నిందురేఖు గనుఁగొని యింతులెట్ల, గుట్టు లెడఁబాసి నవ్వుచు నిట్టులనిరి. 59

౫. అద్దాలఁ గేరునీముద్దుచెక్కులమీఁదఁ గసికాటు లేడవే కంబుకంతి
డంబుమీఁతినదివ్యభింబంబు నరిపోల్పు మోవి వాడిన దేమె ముద్దుగుమ్మ
నిస్తులం బైనట్టికస్తూరిలికంబు చిట్టిపోయినదేమె సింహమధ్య
ఆణిముత్యంబులహారము ల్చిక్కిలి చిక్కుబొందినవేమె చిగురుఁబోఁడి

తే. కుందనపుగి స్నైలను గేరుకుచములందు, వాఁడియై సోకునఖరేఖ లేడవమ్మ
కంఠుకం బేలవగిలెనే యంచగమన, పంచనము లేక తెల్పవే వారికాక్షి. 60

౬. అనివల్కువారికాక్షులం జూచి శశిరేఖ లజ్జించుచు ముసిముసినదరహాసంబుతో
నచ్చోటు వాసి యంతకిపురంబునకుం జనియె నవ్వు డంబుకాక్షుం డమరేంద్రు
ముఖు లై నగీర్వాణులతో నారదాదిమహామునిసంఘంబులతో సాక్ష్యకీకృతవర్షాది
యాదవులతోఁ గొలువై యున్నసమయంబున బామోదయం జూచి నారదమునీం
దుం డిట్లని స్తుతియింపె. 61

దండకము. శ్రీమానీమనసాంభోజహంసాబ్జగర్భామరేంద్రాదిబృందారకస్తోత్రపాత్రా
సుచారిత్ర రాజీవనేత్రా మురారీ పురారిప్రియా చక్రధారి దినేంద్రాయ తానంత
లేఖా జగద్రక్షకా భక్తకల్పద్రుమా యాతుధానాన్వయంభోదజంఝానిలా నీడహా
చర్య లేమందు పో ముందు మీరాకృతి స్థాల్పి వారాశిని జొచ్చి వేదాపహారు
స్వేసం ద్రుంచి వేదంబు లాబ్రహ్మ కర్షింపవా కూర్మ రూపంబుతో మందరాద్రి
నొప్పరిం దాల్పవా దేవ భూదారమై స్వర్ణనేత్రు నివిదారింపవా నారసింహుండవై
యాహిరణ్యాక్షుతోఁబుట్టువుం ద్రుంపవా గుఱ్ఱరూపంబు వేళూని వైరోచను
వేగఁ బాతాళముం జేర్పవా బామదగ్న్యుండవై రాజులం ద్రుంపవా భాసువం
కాధిపంద్రుండవై వజ్రీకృతుం ధరఃస్థూల్పి భూకాతసుందెచ్చి రాజ్యంబు పాలింపవా
నందమాసుండవై వెన్నల వైక్రవా బుద్ధకల్కావతారంబులం దాల్పవా నానుదేవా
జగన్నాథ స్తే నెంతధన్యుండనో యీసురేంద్రాదిబృందారకు ల్లుందు నేన్నాన
మేదాన మేయోగ మేలాగు గావించినారో మిముం జూడఁగా గల్గె వైకుంఠవాసా
నమస్తే నమస్తే నమః. 62

16836
25.3.72

- క. అని నారదుఁ డివ్వధమున, వనజాక్షుని నన్నులిచి వారిజవాభా
పరివినియెద మని పలుకుచు, మురిసంఘముతోడఁ జనియె ముద మలరారణ్. 63
- క. ఆచురేంద్రుఁ డంత ముదమునఁ, గనులొడరు మోముఁ జూచి కరము మొలచుచున్
ఆమరావతీపురమునకుఁ, గనులేశ్వర మమ్ముఁ బంపు కారుణ్యముతోన్. 64
- క. ఆరియంద్రుఁ డాడునచుయెం, బున పార్థుఁడు శౌరిపాదపుష్కరములకు
న్వినయమున మ్రొక్కి డేవా, పనివినియెద నందుఁ బల్కి పయనంబయ్యెన్. 65
- వ. ఆచయంబున. 66
- క. నాకజాలెల్లన్దొల్లగ, పాకరిపుం డరుగువేళఁ బార్థుం డమరా
నీకముతో శరచయములు, చేకొను సంకల్ప మాత్మఁ జేయుచు నేఁగెన్. 67
- వ. ఇవిధంబున నింద్రాద్వయ లమరావతికిం జనినప్పట్ట హిడింబానందనుం డచ్చోటఁ
గొన్నిదినంబు లుండి రామకృష్ణులకు సుభద్రాదేవికిన్ మ్రొక్కి సౌభద్రుం గాఁగి
లిండుకొని గమనోన్నఖుండై ద్వైతవనంబునకుం జని యుధిష్ఠిరభీమనకులనహదేవా
దులకు ద్రౌపదికిం బ్రణామంబు లాచరించి ద్వారకాపురంబునం జరిగినవృత్తాంతం
బాద్యంతంబు వినిపించిన విని యుధిష్ఠిరాదిపాండవులు సంతోషసాగరంబునం దేలి
ఘటోత్కచునివరాక్రమంబునకు మెచ్చి పార్థునిరాక నిరీక్షించుచుండి రని వైశం
పాయనుడు మఱియు నిట్లనియె. 68
- క. ఈకథ వినుజనములకున్, లోక ప్రభుఁ డబ్బపత్ర లోచనుఁ డమరా
నీకముఁ బ్రోచిన కృష్ణుఁడు, ప్రాకటముగ నీరు లాసంగి భవములఁ బాపున్. 69
- మత్తకోకిల. వేణునాదవినిోద మాధవ వీరదానవమద్దనా
బాణబాహుసహస్ర పర్వత పాకశాసనసాధనా
స్థాణుబాణ సుపర్ణవాహన సామజాధిపరక్షకా
క్షోణిభృద్ధర వారిజోదర సోమభాస్కరలోచనా. 70
- గద్య. ఇని శ్రీమత్సూర్యనారాయణవీక్షణాలంకారసుస్థిరామృతవాక్యజనితకవిత్వ
రత్నాకరవంశపయఃపారావారరాకాసుధాకరాంజనేయ్యాఖ్యకనూజ ఆత్మప్యనామ
భేదుప్రణీతం బయినశశిరేఖాపరిణయం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బాచమా
శ్వాసము సర్వంబును సంపూర్ణము.

శశిరేఖాపరిణయము సమాప్తము.

డి